

AFAD QURBANOV

**AZƏRBAYCANLI
ŞƏXS ADLARI
ENSİKLOPEDIYASI**

3543

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin
İşlər İdarəsi
PREZİDENT KİTABXANASI

BAKİ
2007

*Afad Qurbanov. Azərbaycanlı
şəxs adları ensiklopediyası. Bakı, 2007.
– 304 s.*

*A*d

mədəniyyətinin indiki şəraitdə inkişafına xüsusi ehtiyac duyulur. Bu məqsədlə əsərdə adın cəmiyyətdə rolu, Azərbaycan adlarının yaranması və onların təkmilləşməsinə dair məsələlər aydınlaşdırılır. Kömək məqsədilə körpələrə ad seçmək və ad qoymaq yolları haqqında məsləhətlər verilir. Kitabda oğlan və qız adlarının geniş lüğəti göstərilir ki, bu da ad seçməkdə valideynlərə praktik yardım edə biləcəkdir.

Əsərdən yalnız onomoloqlar deyil, antroponimiya problemləri ilə maraqlanan hər bir insan faydalana bilər.

Q 4602000000 qrifli nəşr
N-098-2007

© A.QURBANOV, 2007

Adını mən verirəm,
yaşını Allah!

GİRİŞ

M

üasir cəmiyyətin ümummədəni problemlərinin zəruri hissələrindən birini xüsusi ad mədəniyyəti məsələsi təşkil edir. Buna görə də xüsusi ad mədəniyyəti daima diqqət mərkəzində olmuş və indi də bütün ölkələrdə, o cümlədən Azərbaycanda da diqqəti özünə cəlb etməkdədir. Bu mövzunun ümumən dil, xüsusi ilə nitq mədəniyyəti baxımından əhəmiyyəti olduqca böyükdür.

Oxuculara təqdim olunan “Azərbaycanlı şəxs adları ensiklopediyası” kitabı müəyyən ictimai ehtiyac və tələblər arasında meydana çıxmış və

şəxs adları probleminə həsr olunmuşdur. Burada adın cəmiyyətdə, insan həyatında rolu və əhəmiyyətindən bəhs edilir, azərbaycanlı adlarının yaranma yolları, tərkibi, quruluşu, işlənməsi və onun digər xüsusiyyətləri aydınlaşdırılır.

“Azərbaycanlı şəxs adları ensiklopediyası” kitabında körpələrə uğurlu ad seçmək üçün şəxs adlarının lüğəti verilir. Lüğətin birinci bölməsində oğlan-kişi adlarının, ikinci bölməsində isə qız-qadın adlarının siyahısı göstərilir.

Bu əsərdə lüğətlərin həm *ensiklopedik*, həm də *lingvistik* növlərinin prinsiplərindən istifadə edilmişdir.

Kitabın əsas məqsədi, onun başlıca qayəsi Azərbaycan dilində işlənməkdə olan şəxs adlarını nümayiş etdirmək, gənc ailələrin körpələrə ad seçmələrinə köməklik göstərmək, hər bir adın düzgün yazılışına və doğru tələffüz edilməsinə istiqamət verməkdən ibarətdir.

Əminəm ki, bu kitab gənc ailələrin ad seçmə tələbini ödəyib, onlara unudulmaz sevinc gətirəcəkdir.

ŞƏXS ADLARI NƏZƏRİYYƏSİNƏ DAİR MÜLAHİZƏLƏR

Müasir dövrdə diqqəti çəkən ən zəruri problemlər cərgəsində şəxs adlarına dair nəzəri müddəaların işlənilməsi xüsusi diqqət tələb edir. Bu sahədə aydınlaşdırılması məsələlər az deyildir.

I FƏSİL

ŞƏXS ADLARI ANLAYIŞI

Dünyada hər cür real və mücərrəd anlayışların adı mövcuddur. Buna görə də adlar dünyası son dərəcə mürəkkəb tərkib və səciyyəvi xüsusiyyətlərə malikdir.

Ümumadlar dünyası daxilində şəxs adları sistemi digər qruplar sırasında zəruri mövqe tutur.

1.01. AD VƏ İNSAN

Mövcud dillərin hər birinin lüğət tərkibini iki qrup söz – ümumi və xüsusi sözlər təşkil edir. Konkret və mücərrəd anlayışlar, hal və hərəkət,

1.02. AD İNSANI FƏRQLƏNDİRƏN ƏLAMƏTDİR

əlamət və keyfiyyət ümumi sözlərlə adlandırılır. Ümumi sözlər xüsusişdirilərək rəsmiləşdirildikdə xüsusi adlara çevrilir. Dildəki xüsusi adlar məzmununa görə çox müxtəlifdir. Məsələn, yer adları (*Gəncə, Sumqayıt*), su obyektlərinin adları (*Xəzər, Kür, Araz*), səma cisimlərinin adları (*Ülkər, Zöhrə*) və s. xüsusi adlardan biri də şəxs adlarıdır. Şəxs adı anlayışı ilə bağlı dilimizdə bir sıra ümumi ifadələr işlənir: “adam adı”, “insan adı”, “oğlan adı”, “kişi adı”, “qız adı”, “qadın adı”, “uşaq adı”... Yalnız müəyyən ümumi leksik vahid antroponimik tələb əsasında xüsusişdikdə konkret *şəxs adı* meydana gəlir. Məsələn, *bahar* və *gözəl* sözlərinə nəzər yetirək. Dilimizdə bahar sözü ilin bir fəslini – qışdan sonra gələn fəslə bildirir, xüsusişdikdə isə qadın adını ifadə edir. Beləcə də gözəl sözü, ümumən əlamət anlayışı bildirir, lakin xüsusişdikdə – qadın adının göstəricisi kimi çıxış edir.

Formalaşan hər bir şəxs adı başqa ümumi sözlər kimi dilin mövcud qanunlarına tabe olur və bunlara uyğun şəkildə işlədilir.

Bütün xalqlarda şəxs adlarının vəzifəsi cəmiyyət üzvlərini bir-birindən fərqləndirməkdir. Adın vasitəsi ilə insanların birini digərindən seçmək olur. Ona görə də dünyada adsız heç bir şəxs və heç bir cəmiyyət yoxdur. Adlar olmadan cəmiyyətin formalaşması və yaşaması da qeyri-mümkündür. Deməli, ad insan üçün ən zəruridir, onsuz heç cür ötürmək olmaz.

Ad insana körpəlik çağında bir dəfə verilir. Yazı ənənəsinə malik olan xalqlarda sənədləşdirilən hər bir ad o kəsin şəxsi adı hesab olur.

Dünya xalqları tarixində ad anlayışı ilə bağlı müxtəlif mülahizə və ənənələr meydana gəlmişdir. Bir sıra xalqlar şəxs adlarına böyük əhəmiyyət verərək onu insanın ruhu adlandırmışlar. Adı gec verilən körpələrə ruhu olmayan varlıq kimi baxılmış və adın vaxtında verilməsini çox vacib vəzifə hesab etmişlər.

Bəzi xalqlara görə hər bir insan bir-biri ilə möhkəm vəhdət təşkil edən üç komponentdən ibarətdir:

$$\left. \begin{array}{l} \text{bədən} \\ \text{ruh} \\ \text{ad} \end{array} \right\} \text{İNSAN}$$

İnsan üçün adın mühüm əlamət hesab olunması nəticəsində müxtəlif xalqlarda, o cümlədən türk xalqlarında cürbəcür məzmunlu adlardan istifadə olunur. Uşağa *Qəhrəman*, *Mübariz*, *Cəsərət*, *Qorxmaz* və sair kimi adlar verilir. Azərbaycanlılar arasında uşağın ağıllı, bilikli olması üçün *Aqıl*, *Alim*, *Vaqif*; möhkəm, sağlam və gümrah olması üçün *Polad*, *Dəmir*, *Daşdəmir* kimi adlardan istifadə edilir. Bunlardan *Dəmir* // *Temir* adının türk xalqlarının, demək olar ki, hamısında işləndiyinə təsadüf olunur. Adın rolunu cəmiyyətdə çox yüksək qiymətləndirənlər belə hesab etmişlər ki, ad insanı inkişaf etdirir. Burada müəyyən dərəcədə həqiqət vardı. Belə ki, xoşagəlmən ad insanın həyatında müəyyən mənəvi dayaq rolunu oynayır. Xoşagəlməz, bayağı, təsadüfi ad isə onu daşıyan şəxsin ümumi inkişafına az da olsa, öz mənəvi təsirini göstərir. Ad insanı ruhlandırmalı, cəsərtləndirməlidir.

Şəxs adının insan taleyindəki rolu və əhəmiyyətini son dərəcə yüksək tutan, onu bir növ ilahiləşdirən xalqlar da olmuşdur. Onlar, əsasən, adı qorumaq məqsədi ilə uşağa *iki ad* verilməsini zəruri hesab etmişlər. Türkmənlərdə bu ənənəyə uyğun olaraq uşağa iki ad – *doğru* (cin) və *yalançı* ad verilmişdir. Bunlardan ikinci ad birincini – doğru adı qorumağa, mühafizə etməyə xidmət göstərmişdir. Buna görə də birinci ad gizli saxlanılmış, ondan çox nadir hallarda, özü də az-az istifadə edilmişdir, lakin ikinci – yalançı ad isə gündəlik işlənilmişdir. Bəzi xalqlar adın vasitəsi ilə şər qüvvələri aldatmağa çalışmışlar. Bu məqsədlə uşağa *“İlənməmiş”*, *“Yaramaz”*, *“İtquyruğu”*, *“İtyeməz”* kimi pis ad verib onu ölümdən xilas etməyə səy göstərmişlər. Belə adlar türk xalqlarında çoxdur. Bir sıra xalqlar Əzrayılı çaşdırmaq üçün uşaq xəstələndəndə adını da dəyişmişlər. Bütün bunların hamısı ada son dərəcə yüksək qiymət verməyin, onun insan üçün əvəzsiz əlamət hesab edilməsinin nəticəsidir. Həqiqətən, ad insan üçün çox zəruridir. Lakin adın yuxarıda göstəriləndiyi kimi, qiymətləndirilməsi, əslində səhv mövqedir.

İnsanın adı ömürlükdür. Hər bir ad aid olduğu şəxsi ömür boyu müşayiət edir. Ad insan dünyasını dəyişdikdə onu yaşadır. Məlum olduğu kimi, Nizami Gəncəvi XII əsrdə yaşayıb-yaratmış, öz yaradıcılığı ilə dünyada böyük ad qazanmışdır. Bu ad onu daima yaşadır. İndi Nizami Gəncəvinin adı vasitəsi ilə mütəfəkkir bir şairi təsəvvürdə canlandırırıq, ondan öyrənir və ona münasibət bildiririk.

İnsanın müxtəlif elm və əmək sahələrində ad qazanması olduqca vacibdir. Çünki *ad çıxarmaq* insanı tarixdə ölməzləşdirir, birdəfəlik əbədləşdirir. Dilimizdə bu məqsədə çağıran onlarca təsirli ifadə meydana gəlmişdir:

*adı dillərə düşmək,
ad çıxarmaq,
ad almaq,
adı bəlli olmaq,
ad-san çıxarmaq,
adı dillərdə gəzmək,
adı dillərdə dastan olmaq və s.*

Cəmiyyətin təcrübəsi göstərir ki, adi ad sahibi dünyasını dəyişdikdə ailədə, nəsilə, qohum-əqraba, dost-tanış yaddaşlarında qalır. Lakin öz

fəaliyyəti ilə məşhurlaşan şəxslərin adları isə geniş dairədə cəmiyyət arasında daimi olaraq yaşayır.

Hər bir kəsə ad, əsasən, ata-analar tərəfindən verilir, övlad isə həyat fəaliyyətində özü ad qazanır.

1.03. ŞƏXS ADLARININ XÜSUSİYYƏTLƏRİ

Şəxs adlarının bir sıra maraqlı xüsusiyyətləri vardır. Bu növ dil vahidləri öz əlamətləri ilə başqa sözlərdən seçilir, aydın şəkildə fərqlənir.

Şəxs adlarının əsas xüsusiyyətlərindən biri nitqdə başqa sözlərə nisbətən çox tez-tez işlənməsidir. İctimai yerlərdə, iş prosesində şəxs adları tez-tez səslənir. Hər bir adam ilk görüşdə öz adını söyləyir.

İnsanlar adla bir-birinə müraciət edir. Buna görə də hər bir şəxs adı insanlar arasında ünsiyyətə, münasibət yaratmağa xidmət edir. Adın bu xüsusiyyəti, başlıca olaraq ünsiyyəti asanlaşdırır.

Şəxs adı şərti xüsusiyyətlərə malikdir. Belə ki, hər şeyə, o cümlədən insana da ad şərti verilir. Lakin insanın adı daha şərtidir. Məsələn, **Günay** deyilən şəxsə verilmiş bu ad əvəzinə başqa ad – **Aydan** adı verilsə, onun xüsusi adı olacaqdır. Şəxs adı o dərəcədə şərtidir ki, onu dəyişmək olur. Lakin ümumi adlar belə deyildir. Onları, məsələn, *balıq, daş, alma, çiçək* və sair adları dəyişmək mümkün deyildir. Dilimizdə elə sözlər mövcuddur ki, onlar adlandırıldıqları əşyanın vəzifəsinə nisbətən uyğun gəlir. Məsələn, “Dədə Qorqud” dastanında belə bir parça var:

*İyniyə tikən demədi o Dədə Qorqud,
Tikənə sökən demədi o Dədə Qorqud,
Gəlinə ayran demədi o Dədə Qorqud,
Ayrana doyran demədi o Dədə Qorqud.*

Həqiqətən, iynə paltarı tikir, tikən ilişdiyini sökür, gəlin olduğu ailədən ayrılır, ayran içildikdə qida kimi insanı doyurur. Bəs bunlar nə üçün dəyişdirilmir? Bunun bir neçə səbəbi vardır və hər şeydən əvvəl bunu etmək olduqca çətin və qeyri-mümkündür.

Hər bir xüsusi *ad milli xüsusiyyətə* malik olub, çox zaman şəxs hansı millətə aid olduğunu, hansı dinə qulluq etdiyini bildirir. Məsələn, *Əhməd, Hümmət, Məhəmməd* adlarını daşıyan – müsəlman; *İvan, Sergey, Matvey* adlarının sahiblərinin isə xristianlara məxsus olduğu ilk andaca bəlli olur.

Şəxs adlarını başqa ümumi adlardan fərqləndirən xüsusiyyətlərdən biri də onun özgə dillərə tərcümə olunmamasıdır. Dilimizdəki *Aydın, Tamam, Mahir, Gündüz, Gözəl, Nail, Gülnar, Aygün* və sair adların başqa dillərdə qarşılığı vardır. Lakin onomastik qanunların tələbinə görə bu xüsusi adlardan ünsiyyətdə tərcümə edilmədən milli **ata dilində**¹ olduğu kimi istifadə olunur. Başqa şəkildə desək, Mahir adı bütün dillərdə müəyyən fonetik dəyişikliklə Mahir kimi işlənir. Şəxs adlarında milli xüsusiyyət o dərəcədə qüvvətlidir ki, bir xalqın nümayəndəsi başqa xalqlar arasında yaşasa da, yenə öz milli adını saxlayır. Məsələn, yer üzünə yayılmış azərbaycanlılar İngiltərədə, Amerikada, Almaniyada özlərinin *Əlirza, Aslan, Lütfi, Kamil* kimi

¹ Bəzi ailələrdə ana qeyri-millətin nümayəndəsi ola bilər. Bu zaman “ana dili” dedikdə nəzərdə tutulan anlayış ifadə edilmir. Bakı, 1967, səh.255.

milli adlarını saxlamışlar. Bu milli adlar milli nişanələrdir.

Xüsusi şəxs adları bir millət çərçivəsindən çıxıb geniş dairədə müxtəlif millətlərdə işlənə bilir. Belə adlar bəşəriyyətin müxtəlif nümayəndələrinin adı olduğu üçün bəşəriləşir, dünyəvi ada çevrilir. Bir çox xalqlarda işlənilib, şərti mənada bəşəri ad hesab etdiyimiz belə adlar müxtəlif səbəblərdən yayılmış olur.

a) Ölkələri fəth edən sərkərdələrin adları: *Teymur*, *İsgəndər* və s.

b) Təzyiqsiz olaraq alınmış xoşagələn adlar: *Es-miralda*, *Elmira*, *Tamara*, *Flora*, *Sara* və s.

Bəzi adlar millətlər arasında hədd qoyulmadan çox geniş yayılaraq istifadə olunur. Dilimizdəki *Yusif* adı türkcə *Yusuf*, yunanca *Yosef*, almanca *Yozef*, polyakca *Yuzef*, ingiliscə *Cozef*, fransızca *Josef*, macarca *Joje*f formasında işlənilir. Beləcə də *Məhəmməd* adı müsəlman xalqlarında müxtəlif fonetik variantlarda (*Ma-qomed*, *Mehmet*, *Məmməd* və s.) istifadə olunmaqdadır.

1.04. ŞƏXS ADLARI SİSTEMİ

Dünya xalqlarının hər birinin özünəməxsus adlar sistemi mövcuddur. Yer üzündə elə bir xalqa rast gəlmək olmaz ki, onun şəxs adları əhəlisinin miqdarına bərabər gəlsin. Bütün millətlərdə insanların sayı çox, adların miqdarı isə olduqca azdır. Müasir çinlilər 1 milyard 200 milyondan artıqdır, ruslar 138, yaponlar 115, almanlar 92 milyondur. Bu xalqlardakı şəxs adlarının miqdarı milyonla yox, ancaq minlə hesablanır. Bəs bu çətinlik törətmirmi? Əlbəttə, törədir. Lakin bu çətinliyin qarşısının alınması üçün bütün dillərdə onomastik – antroponimik qanunlar və modellər mövcuddur ki, bunlar meydana çıxma bilən çətinliyin tənziqlənməsinə kömək edir.

Azərbaycan dilində də xalqımızın sayından son dərəcə az miqdarda şəxs adından istifadə olunur. Müxtəlif ölkələrdə məskunlaşmış 45 milyonluq azərbaycanlılar bir neçə min addan istifadə edir.

Şəxs adları sistemi hər bir dilin daxili qayda-qanunları əsasında formalaşır. Məhz, azərbaycanlı

adları sistemi də həmin qaydalar əsasında yarənıb dilimizin lüğət tərribində xüsusi sistem təşkil edir. Adların tərribində iki böyük sistem daha qabarıq nəzərə çarpır:

- a) kişi adları sistemi;
- b) qadın adları sistemi.

Bu sistemlərin hər biri müəyyən prinsip və tələblərə müvafiq olaraq reallaşıb dildə istifadə edilir.

II FƏSİL

AZƏRBAYCANLI ADLARININ YARANMASI

Hər bir şəxs adı ictimai ehtiyac və tələb əsasında meydana gəlir. İnsan adlarının yaranma tarixi çox qədimdir. Bu mənəvi nailiyyətlər uzun dövrlərin məhsuludur. Yaranan hər hansı bir ad xalq tərəfindən bəyənildikdə adlar sistemində xüsusi yer tutur və istifadə edilir.

Ad yaratmaq üçün milli dilimizin söz xəzinəsi mənbə hesab olunur. Şəxs adları dildəki adi – ümumi sözlər əsasında yaradılır.

Hər söz şəxs adı ola bilərmi? Dilçilik elmində bu suala həm mənfi, həm də müsbət cavablar vardır. Belə ki, bir qrup alim dildəki hər növ sözdən şəxs

adı düzəltməyin mümkün olduğunu bildirmişdir. Lakin digər alimlər bu fikrin əksini söyləmişlər. İkinci fikir həqiqətə daha uyğundur. Dilimizdəki sözlərin hamısından yox, müəyyən hissəsindən şəxs adı yaratmaq olur. Hətta, eyni anlayışı bildirən iki sözdən biri şəxs adı kimi işlədilir. Dilimizdə *ayna* və *güzgü* sözləri eyni məna bildirir. Lakin bunlardan ayna sözü şəxs adının tələblərinə daha çox cavab verdiyi üçün *Ayna* şəxs adı əmələ gətirilmiş və işlənməkdədir.

Şəxs adı prinsiplərinə uyğun gəlməyərək işlədilər adlar "*qərribə ad*" adlanır. Belə adlara indi də dilimizdə az-çox təsadüf olunur.

İnsan adlarının əmələ gəlməsinə dair dünya dilləri və eləcə də türk dilləri üzrə müxtəlif bölgələr vardır. Türk alimləri müasir türk (Osmanlı) dilindəki adların meydana gəlməsini yeddi bənddə izah edirlər. Başqa türk dillərində isə adların yaranmasının daha çox səbəbi göstərilir.

Azərbaycanlı adlarının da meydana gəlməsinin özünə aid qayda və yolları vardır.

1. Xalq, nəsil adları ilə bağlı əmələ gələn şəxs adları. Azərbaycanlı şəxs adla-

rı sistemində işlənən bir qrup ad qəbilə, tayfa, nəsil, xalq adları ilə bağlıdır. Məsələn, *Qacar*, *Əfşar*, *Əfşan*, *Muğan*, *Oğuz*, *Əfqan*, *Özbək*, *Tatar* və s.

2. Qohumluq, əqrabalıq anlayışları ilə bağlı şəxs adları. Azərbaycan dilində qohumluq anlayışı ilə bağlı onlarca oğlan və qız adları yaranmışdır.

Dilimizdə oğlan adlarının əmələ gətirilməsi üçün dədə, baba, ata, qardaş, dadaş, əmi, dayı, bala kimi sözlərdən geniş istifadə olunur. Məsələn: *Dədəxan*, *Dədəcan*, *Ağababa*, *Xanbaba*, *Hacıbaba*, *Atabala*, *Ataxan*, *Atakişi*, *Bal(a)oğlan*, *Balaqardaş*, *Ağadadaş*, *Dadaşbala*, *Ağaəmi*, *Baladayı* və s.

Qız adlarının əmələ gətirilməsində isə nənə, ana, bacı, bala, qız sözləri daha çox işlənir. Məsələn: *Nənəqız*, *Nənəxanım*, *Anaxanım*, *Gülbacı*, *Xanbacı*, *Balaqız*, *Anaqız* və s.

3. Ailənin istək və münasibəti ilə bağlı şəxs adları. Bu növ şəxs adları çox müxtəlif məqsədlərlə yaranmışdır.

1) İstəyə çatmaq, xoşhal olmaq, sevinmək əsasında yaranan adlar: *Fərəh, Arzu, Sevil, Səadət, Sevdim, Sevimli, Sevinc, Tapdıq, Nəhayət, Məhəbbət, Qızılgül* və s.

2) Məyus olmaq, etiraz bildirmək, narazı qalmaq əsasında meydana gələn adlar: *Bəsti, Qızbəs, Tamam, Yetər, Qızıyetər, Qıztamam, Qızqayıt, Gülbəs, Kifayət, Gültamam* və s.

Tarixən Azərbaycan ailələrində oğlan uşağı daha çox sevilirdi. Bunu müdrik xalq ifadələrində də görmək olar:

*Anam, bacım qız gəlin,
Əl-ayağı düz gəlin.
Veddi oğul istəram,
Bircə dənə qız gəlin!*

(*Bayatı*)

Bütün ailələrdə oğlan və qıza münasibət eyni olmamışdır. Daha çox qız arzusunda olanlar Xoşqədəm adını yaratmışlar.

3) Uşağın gözəl, göyçək olmasını arzu etmək əsasında yaranan adlar: *Gözəl, Göyçək, Qəşəng, Aybəniz, Gülbəniz* və s.

4) Uşağın ağıllı, kamallı, natiq olmasını arzu etmək əsasında yaranan adlar: *Natiq, Vaqif, Alim, Aqil, Kamil, Maarif, Kamal* və s.

5) Uşağın bacarıqlı, qoçaq olmasını arzu etmək əsasında yaranan adlar: *Qalib, Qorxmaz, İgid, Şücaət, Cəsarət, Qəhrəman, Cahangir* və s.

6) Uşağı var-dövlət timsalı kimi görmək əsasında meydana çıxan adlar: *Sərvət, Cəlal, Dövlət* və s.

7) Uşağın yaranması və uzunömürlü olması arzusu əsasında yaranan adlar: *Minyaşar, Yaşar, Dursun, Durası, Qalası, Ölməz, Dönməz* və s.

4. Yer adları ilə bağlı şəxs adları.
Müəyyən məqsədlərlə əlaqədar dilimizdə bir sıra yer adları şəxs adı cərgəsinə daxil olmuşdur. Hazırda *Altay, Qafqaz, Qoşqar, Himalay, Sa-*

valan, Misir, Təbriz, Şirvan, Elbrus oğlan adları, Asya, Şəki, Mədinə, Fərqanə, Tehran isə qız adları kimi işlənir.

5. Su obyektlərinin adları ilə bağlı şəxs adları. Azərbaycan dilinin adlar sistemində su obyekti adı ilə əlaqədar yaranmış şəxs adlarının xüsusi mövqeyi görünməkdədir.

Bu növ adlar iki yolla meydana çıxmışdır.

a) Ümumi su obyekti anlayışı ilə bağlı adlar: Dərya, Ümman və s. Bu əsas sözlərdən yeni şəxs adları da yaradılmışdır: *Dəryanur, Nurdərya, Ümməngül* və s.

b) Konkret su obyekti adlarından yaranan adlar: *Xəzər, Araz* və s.

Su obyektləri ilə bağlı yaranmış şəxs adlarının birincisində qız, ikincisində isə oğlan adları sistemində rast gəlmək olur.

6. Göy cisimlərinin adları ilə bağlı şəxs adları. Xalqımızın şəxs adı yaranma təcrübəsi tarixində fəza cisimlərinin

adlarına müraciət olunması halları xüsusi maraq doğurur. Dilimizdə onlarca şəxs adı fəza cisimlərinin adları əsasında meydana çıxmışdır: *Zöhrə, Hilal, Ülker, Aftab, Kövkəb, Xurşud, Qəmə, Ulduz* və s. Bunlardan *Xurşud* adından *Xurşudə, Ulduzdan Ulduzə* adları yaradılıb işlədilməkdədir. Beləcə də *Qəmə* adından *Qəməruz, Qəməriyyə, Qəmərnaz, Qəmərgül, Qəmərnur, Qəmərzər* və s. adlar düzəldilmişdir.

Azərbaycanlı adları içərisində Ay planetinin adı ilə bağlı daha çox şəxs adı meydana gəlmişdir: *Aybəniz, Aytən, Aypara, Aygül, Aygün, Aycamal, Aynur, Aysel, Aycan, Aytəkin, Günay, Aysəba* və s. Bu növ adlar qızlar üçün işlədilir.

7. Ümumi coğrafi anlayışlarla bağlı şəxs adları. Şəxs adları üçün yer və göy anlayışları ilə bağlı konkret ad bildirən sözlərlə yanaşı, ümumi coğrafi məfhum bildirən sözlərə də müraciət olunur. Dilimizdəki *Mənzərə, Sərhəd, Səhra, Sahil, Zirvə, Şəlalə, Mühit, İqlim(ə), Səma(yə)* və s. adlar bu yolla əmələ gəlmişdir.

8. Heyvan adları ilə bağlı şəxs adları. Bu qrup şəxs adları çöl heyvanlarının adları əsasında yaradılmışdır. Şəxs adı kimi ümumi heyvan adlarından istifadə olunarkən iki cəhətə diqqət yetirilir.

a) Güclü çöl heyvanlarının adları oğlan adı kimi işlənir: *Bəbir, Aslan* və s.

Aslan sözü ilə bağlı *Şiraslan, şir* sözünün iştirakı əsasında isə *Şirməmməd, Şirəli, Şirxan* və s. adlar yaradılmışdır.

b) Zərif, qəşəng, mülayim çöl heyvanlarının adları qız adı olaraq işlədilir: *Ceyran, Maral, Ahu* və s.

Türk xalqlarında bir sıra başqa heyvanların da adlarından şəxs adı kimi istifadə edildiyi müşahidə olunur. Məsələn, *Tülkü, Tülkübəy, İt, İt-küçük* və s.

9. Quş adları ilə bağlı şəxs adları. Dilimizdə qız-qadın adları yaradılarkən quş anlayışı bildirən sözlərdən də geniş istifadə olunmuşdur. Hazırda *Qumru, Kəklik, Turac, Durna, Laçın, Tovuz, Tutu, Ququş, Göyər-*

çin bir çox qızın, qadının adıdır. Bu sözlər, göründüyü kimi, çol quşlarından ən gözəllərini bildirir.

10. Bitki adları ilə bağlı şəxs adları. Azərbaycan dilində bitki anlayışlarını ifadə edən sözlər əsasında onlarca şəxs adı yaradılıb istifadə olunur. Məsələn, *Qərənfil, Yasəmən, Reyhan, Bənövşə, Lalə, Nanə, Nərgiz, Lilpar, Qönçə, Çiçək, Çəmən, Gül(lü)* və s. *Gül* sözü əsasında bir çox şəxs adı formalaşmışdır. *Gülçiçək, Gülşən, Gülşad, Gülzar, Gülnur, Gülbadam, Güldəstə, Gülbacı, Gülsəfa, Gülxar, Gülçöhrə, Gülcəmal, Gülcəhan, Gülbahar, Yazgül, Təzəgül* və s. bitki anlayışı ilə bağlı adlar qız və qadınlar üçün istifadə olunur. Dilimizdə bitki anlayışı bildirən sözlərdən yalnız "Gül" sözü ilə bağlı bir neçə oğlan-kişi adı da mövcuddur. *Güləhməd, Gülməmməd, Gülhüseyn, Gülağa, Gülalı* və s.

11. Meyvə adları ilə bağlı şəxs adları. Azərbaycanlı qız-qadın adlarının bir qrupu meyvə anlayışı ilə bağlı anlayışları bildirən sözlərdən əmələ gətirilmişdir. *Püstə, Gilas, Şamama, Badam, Xurma, Narınc, Moruq, Hey-*

va və s. Bu sözlər əsasında yeni-yeni şəxs adları da yaradılmışdır: *Püstənur*, *Nurbadam*, *Zərbadam*, *Gülənaz*, *Nargilə* və s.

Meyvə adından meydana gəlmiş şəxs adları ancaq qızlara aiddir.

12. Əşya və bərk cisimlərin adı ilə bağlı şəxs adları. Adlar sistemində əşya və digər cisimlərin adlarını bildirən sözlər də az deyildir. Bu yolla yaranmış şəxs adları aşağıdakı kimidir.

a) Əşya adlarından əmələ gələn adlar: *Ayna*, *Sədəf*, *İpək*, *Qumaş*, *Qələm* və s. **Qələm** sözündən *Qələmzər*, *Qələmnur* adları da formalaşmışdır.

b) Bərk cisimləri bildirən sözlərdən yaranmış adlar: *Polad*, *Dəmir*, *Qəmbər*, *Gümüş*, *Zər(li)* və s. *Poladxan*, *Daşdəmir* adları da bu sözlərdən əmələ gəlmişdir.

Dilimizdə “Zər” (qızıl) sözü ilə bağlı bir sıra şəxs adı yaranmışdır: *Zərqələm*, *Zərintac*, *Zərnur*, *Zərnurə*, *Zərxanım* və s.

13. Qiymətli daş-qaş adları ilə bağlı şəxs adları. Daş-qaş adları dilimizdə şəxs adları cərgəsini genişləndirən mənbələrdən biridir. Gözəllik timsalı kimi yüzlərcə qızqadına *Füruzə*, *Zümrüd*, *Mirvari*, *Brilyant*, *İnci*, *Almas*, *Yaqut*, *Gövhər* adları verilmişdir. **Gövhər** adından yeni *Gövhərtac* şəxs adı da əmələ gəlmişdir.

14. Hərb və sülh anlayışları ilə bağlı sözlərdən əmələ gələn şəxs adları. Bu növ adlar aşağıdakı söz qruplarından yaranmışdır.

a) Silah adlarından – *Aynalı*, *Kaman*, *Qılınc* və s. **Kaman** sözündən *Kamandar*, *Kamanzar* şəxs adları da əmələ gəlmişdir.

b) Hərbi rütbə və bölgü adlarından – *Əsgər*, *Zabit*, *Sərkər*, *Sərdar*, *Qoşun*, *Alay* və s. Bu qrup sözlərdən oğlan adları kimi istifadə olunur.

c) Sülh sözündən – əmin-amanlıq arzusu ilə **sülh** sözündən *Sülhiyyə*, *Sülhsevər*, *Sülhnur*, *Sülhnurə*, *Sülhzər* qız adları meydana gəlmişdir.

15. İnam və ülfət bildirən sözlərdən yaranan adlar. Bu anlayışlarla bağlı dilimizdə aşağıdakı şəxs adları formalaşmışdır: *Etibar, Etimad, Etiqad, Ehtiram, Mötəbər, Əmin* və s. **Əmin** adından *Əminə* qız adı yaranmışdır. Belə adlar ən yüksək insani əlamət və keyfiyyətlərin möhkəmləndirilməsi əsasında reallaşmışdır.

16. Əlamət və keyfiyyət anlayışları ilə bağlı şəxs adları. Dildə uşağın fiziki cəhətinə görə yaradılmış adlar da mövcuddur. Məsələn: *Sarı, Qara, Qaraxan, Qaraş, Qaraca, Qaraqaş, Ağca, Ağbənz* və s. Rəng anlayışı ilə bağlı adlardan *Ağca, Qaraqaş, Ağbənz* qız adları kimi işlənir.

Keyfiyyət anlayışı əsasında *Gözəl, Əntiqə, Qəşəng, Yaxşı* şəxs adları əmələ gəlmişdir.

17. Miqdar və sıra anlayışları ilə bağlı şəxs adları. Şəxs adları sistemində miqdar anlayışı əsasında meydana gələn adlar da mövcuddur. Məsələn, *Bircə, Bircəxanım, Vahid, Yeganə, Milyon, Minnur* və s. Sıra anlayışı ilə əlaqəli *İlkin* və *Sani* adları formalaşmışdır.

18. Təbiət hadisələrinin adı ilə bağlı şəxs adları. Dilimizdəki *Boran, Tufan, İldırım, Leysan, Gursel, Bulud* və s. belə adlardır. Bu qrup adlardan oğlanlar üçün istifadə olunur.

19. İctimai hadisələrin adı ilə bağlı şəxs adları. Dilin xüsusi adlar sistemində ictimai hadisə anlayışı ilə bağlı yaranmış müəyyən miqdar adlar mövcuddur. Məsələn: *İnqilab, Döyüş, Tarix, Mübariz* və s.

İctimai hadisələrlə bağlı adlar oğlanlara verilir.

20. Dini-mifoloji anlayışlarla bağlı şəxs adları. İslam dininin təsiri ilə dilimizdə onlarca şəxs adı formalaşmışdır. Məsələn: *Allahverdi, Allahşükür, Allahyar, Allahqulu, Tanrıverdi, Yaradanqulu, Haqverdi, Xudaverdi, İmamyar, İmaməddin, İnşallah, Maşallah, Namaz, Oruc, Qurban, Cənnət, Mələk, Məleykə* və s. Uşağa belə adları seçənlər Allahdan kömək, imdad istəmişlər.

21. Əfsanəvi anlayışlarla bağlı şəxs adları. Xalq təfəkkürünün məhsulu olan əfsa-

nəvi anlayışlarla bağlı bir sıra adlar dilimizdə özünə yer tapmışdır.

Rizvan (Cənnətin bağbanı), *Bəhmən* (əfsanəvi pəhləvan), *Loğman* (əfsanəvi həkim), *Humay* (əfsanəvi quş), *Tuba* (Cənnət ağacı), *Hürü* (Cənnət gözəli) və s. Bunlardan *Rizvan*, *Bəhmən*, *Loğman* oğlan adı kimi işlədilir.

22. Vaxt anlayışı ilə bağlı şəxs adları. Zaman anlayışını bildirən sözlərdən aşağıdakı şəxs adları əmələ gəlmişdir: *Səhər*, *Gündüz*, *Bahar*, *Zaman*, *Rəcəb*, *Ramazan* və s.

Müasir dilimizdə şəxs adlarının əmələgəlmə mənbə və üsulları təkcə bunlarla məhdudlaşmır.

III FƏSİL

AZƏRBAYCANLI ADLARININ MƏNŞƏCƏ TƏRKİBİ

Dilimizdə işlənən şəxs adları mənşəyinə görə müxtəlif cəhətlərə malikdir. Şəxs adları sistemi mənşəcə nəzərdən keçirildikdə burada adların iki qrupda olduğu aydın görünür. Bunlardan biri xalis azərbaycanlı adları, digəri isə əcnəbi mənşəli şəxs adlarıdır.

a) Xalis azərbaycanlı adları. Bu qrup adlar dilimizin öz materialları və qanunları əsasında tarixən formalaşmış adlardır. Məsələn, *Dönməz*, *Sönməz*, *Baxış*, *Yaşar* və s. oğlan adları; *Sevil*, *Sevinc*, *Solmaz*, *Gülüş* və s. qız

adları. Belə şəxs adları xalqımızın estetik zövqü, ictimai vəziyyəti, mədəni səviyyəsi ilə bağlı təşəkkül tapmışdır.

b) Əcnəbi mənşəli şəxs adları. Dünyada heç bir saf dil yoxdur. Bütün dillər bir-birinə söz verib, söz alır. Başqa dillərdən yalnız ümumi sözlər yox, xüsusi şəxs adları da alınır. Özgə dildən alınan xüsusi adlar *əcnəbi mənşəli adlar* hesab olunur.

Xüsusi şəxs adları bir dildən başqasına müxtəlif şərait və zamanlarda müəyyən səbəblərlə bağlı keçə bilər. Dilimizdəki əcnəbi mənşəli adların gəlməsinin də müxtəlif səbəb və yolları vardır.

1) Xalqımız öz tarixi boyu şərq və qərbdən, cənub və şimaldan onu əhatə edən xalqlarla dostluq münasibətində yaşamış, onlarla mədəni, siyasi əlaqələr yaratmışdır. Bu əlaqələr əsasında dilimizə onlarca şəxs adı daxil olmuşdur.

2) Tarixən xalqımız bir sıra istilalara məruz qalmış və bunun nəticəsində dilimizə bəzi xüsusi şəxs adları yol tapmışdır.

3) Azərbaycanın coğrafi şəraiti dilimizə şəxs adları daxil olmasına imkan yaratmışdır. Belə ki, qədimdə bura ticarət yolu və ticarət mərkəzi olmuş, bununla bağlı xoşagələnlər əcnəbi adlar götürülüb işlədilmişdir.

Azərbaycan dilindəki əcnəbi şəxs adlarını mənşəyinə görə aşağıdakı qruplara bölmək olur: ərəb, fars, Avropa, slavyan və Qafqaz mənşəli adlar.

Dilimizdəki adlar sisteminin müəyyən hissəsini ərəb dilindən daxil olmuş şəxs adları təşkil edir. Bunlar VII əsrdə ərəblərin Orta Asiyaya və Qafqaza işğal etdikləri dövrdən başlayaraq dilimizə keçən adlardır. Ərəblərdən dilimizə adlar iki formada daxil olmuşdur. Birincisi, ərəb dilində xüsusi şəxs adı kimi işlənən hazır adlar götürülmüşdür: Mustafa, Əhməd, İsmət, Kamil və s. Digər qrup şəxs adları isə ərəb dilindəki ümumi sözlərin Azərbaycan dilinə keçərək xüsusiləşməsi əsasında meydana gələn adlardır. Məsələn: qadir – *Qadir*, qalib – *Qalib*, valeh – *Valeh*, qəmər – *Qəmər*, qüdrət – *Qüdrət*, vəhdət – *Vəhdət*, sabit – *Sabit*, vahid – *Vahid* və s.

Dilimizdə müəyyən miqdar fars mənşəli şəxs adları da vardır. Azərbaycan dilinə fars mənşəli şəxs adlarının daxil olması, əsasən, XIII-XIV əsrlərdən başlamışdır. Bu əsrlərdə ərəb dili əvəzinə fars dilindən daha geniş istifadə olunmuşdur. Bir sıra fars sözləri dilimizdə şəxs adına çevrilmişdir. Məsələn, atəş – *Atəş*, arzu – *Arzu*, hünər – *Hünər*, gümrah – *Gümrah*, qəhrəman – *Qəhrəman*, azad – *Azad*, cahan – *Ca-han* və s.

Azərbaycan dilində Avropa, slavyan və Qafqaz mənşəli adlara da az-çox təsadüf edilir. Məsələn: *Telman*, *Litvin*, *Roman*, *Rafael*, *Mayıs*, *Novella*, *Flora*, *Roza* və s. Bu qrup adlar azlıq təşkil etdiyi üçün azərbaycanlı adları sistemində xarakterik mövqeyə malik deyildir.

Əcnəbi mənşəli adların Azərbaycan dilində işlənilməsinin bəzi cəhətləri diqqəti cəlb edir. Belə ki, bunlardan bəziləri mənşə dildə olduğu kimi istifadə edilir, bəziləri isə müəyyən dəyişikliklər edilərək işlədilir. Belə dəyişikliklər müxtəlifdir və bunlar dilimizin tələbləri əsasında baş vermişdir.

3.00. QURULUŞCA ADLARIN NÖVLƏRİ

Azərbaycanlı şəxs adlarının quruluşca növləri də müxtəlifdir. Buradakı adları aşağıdakı kimi qruplaşdırmaq olar:

a) ilkin və düzəltmə şəxs adları;

b) sadə və mürəkkəb şəxs adları.

İlkin və düzəltmə şəxs adları. Dili-mizdəki adların bir qismi ilkin, digəri isə sonradan düzəldilmiş adlardır.

İlkin şəxs adları. İlkin dil vahidləri əsasında formalaşmış şəxs adları əsli və ya ilkin ad hesab olunur. Məsələn: *İsa*, *Musa*, *Əli*, *Ömər*, *Babək* və s.

Düzəltmə şəxs adları. Cəmiyyətin iqtisadi, siyasi və mədəni inkişafı ilə bağlı mövcud sözlərdən əmələ gətirilmiş adlar düzəltmə şəxs adları adlanır. Məsələn: maarif – *Maarif(ə)*, arif – *Arif(ə)*, mahir – *Mahir(ə)*, ulduz – *Ulduz(ə)*, Fərid – *Fərid(ə)*, şərq – *Şərq(iy-yə)* və s.

Dilimizdəki şəxs adlarının lap çox hissəsi bu və ya başqa üsulla ümumi sözlərdən düzəldilmişdir.

Sadə və mürəkkəb şəxs adları.

Azərbaycan dilindəki şəxs adları söz təməlinin – söz köklərinin miqdarına görə iki yerə bölünür: sadə adlar, mürəkkəb adlar.

Sadə şəxs adları. Bir kökdən – təməldən ibarət olan adlar sadə şəxs adlarıdır. Məsələn: *Cabir, Cövdət, Dönməz, Əkbər, Əsəd, Şamil, Xudat, İbad, Kərim, Lətif, Mədəd, Banu, Bəyaz, Bəsti* və s.

Dilimizdəki bəzi sadə adlar digərindən bir fonemin söz əvvəlində, ortasında və sonunda dəyişdirilməsi ilə fərqlənir.

Məsələn:

ƏVVƏLDƏ ORTADA SONDA

Valid	Nihad	Ramin
Xalid	Nicad	Ramil

Tahir	Elşad	Zahid
Mahir	Erşad	Zahir
Sahib	Cavid	Bilal
Rahib	Cahid	Bilas
Əkrəm	Asəf	Hafid
İkrəm	Asif	Hafiz

Mürəkkəb şəxs adları. İki və daha artıq təməldən – kökdən əmələ gəlmiş **mürəkkəb şəxs adlarıdır**. *Bədirxan, Bəybala, Elxan, Xudaverdi, Eldəniz, Dünyamalı, Xaspolad, Daşdəmir, Xanbaba, Məmmədcəfər, Hüseynqulu, Mirəhməd, Məmmədxan, Mircəlal* və s.

Bəzi mürəkkəb şəxs adlarının komponentləri mövqeyini dəyişdikdə başqa bir mürəkkəb şəxs adının yaranmasına səbəb olur.

Məsələn:

Zərqələm – Qələmzər

*Ağahüseyn – Hüseynağa
Günay – Aygün
Balabəy – Bəybala
Səmədağa – Ağasəməd
Əliməmməd – Məmmədəli və s.*

Azərbaycanlı mürəkkəb şəxs adlarında bu növ linqvistik hadisə xüsusi maraq doğurur. Ümumən, antroponimik tərkibdə bunlar geniş yerə malikdir.

IV FƏSİL

ŞƏXS ADLARININ SEMANTİK ƏLAMƏTLƏRİ

Dildə işlənən hər bir söz müəyyən mənaya malikdir. Mənasız söz dildə nə yarana, nə də yaşaya bilər. Buna görə də mənə sözün varlığını təşkil edən əsas komponentlərdən biridir. Bəs şəxs adlarında bu necədir?

4.01. ŞƏXS ADI VƏ MƏNA

Adın mənası varmı? sualı bir çoxlarını ciddi düşündürmüşdür. Bu məsələ ilə bağlı iki fikir meydana gəlmişdir. Bir qrup alim şəxs adının mənasının olmadığını, digəri isə olduğunu söyləmiş-

dir. Şəxs adlarında məna olmadığını iddia edənlər *adlara ancaq şərti işarə* kimi baxmışlar. Burada şəxs adlarının haradan və necə əmələ gəlməsi, daxili xüsusiyyətləri nəzərə alınmamışdır. Buna görə də birtərəfli nəticə çıxarılmışdır.

Şəxs adları müəyyən məna ilə bağlıdır. Bu növ adların mənası iki istiqamətdə özünü göstərir.

1) Hər bir şəxs adının əmələ gətirdiyi ümumi sözlərdə konkret məna olur. Məsələn: *Gözəl* şəxs adına nəzər yetirək. Bu söz dildə əlamət anlayışı bildirir: gözəl bina, gözəl ağac, gözəl paltar, gözəl mənzərə, gözəl kitab, gözəl uşaq və s. Deməli, *Gözəl* şəxs adının varlığı müəyyən məna ilə əlaqədardır.

Yeri gəlmişkən deməliyik ki, insanların çoxu daşdığı adın mənasını bilmir. Tək-tək adamlar öz adlarının necə əmələ gəldiyini, ümumi söz kimi ifadə etdiyi mənanı izah edə bilirlər.

2) Ümumi söz insana xüsusi ad kimi verildikdə o adı daşıyan şəxslə bağlı daxili məna

kəsb edir. Bu məna şəxsin məlum və naməlum olması ilə fərqlənir.

a) Naməlum şəxsin adı kimi işlənən onomastik vahid də məna ifadə edir. Məsələn, “Gözəl universitetdə oxuyur” dedikdə burada Gözəl adı bizə məlum olmayan şəxsin ancaq qız-qadın olduğunu bildirir.

b) Məlum şəxsin adı kimi işlənən adlarda isə məna quruluşu – semantik struktur daha genişdir. İnsan ona məlum olan, tanıdığı hər hansı bir şəxsin adını eşidəndə onun zahiri və daxili cəhətləri silsilə halında təsəvvüründə canlanır. Həmin şəxsin boy-buxunu, sir-sifəti, davranışı və s. Müəyyən mənalarda yada düşür. Deməli, şəxs adı, özü də məlum şəxs adları, onu daşıyan haqqında geniş məna yükünə malik olur.

4.02. BİR NEÇƏ ADIN LÜĞƏVİ MƏNASI

Dildə istifadə olunan qədim və müasir adların – onomastik vahidlərin hər biri müəyyən məna ilə bağlıdır. Bunlardan bəzilərinə nəzər yetirək.

FƏRƏH – Gözəl, gözəllərin gözəli.

Ümumi söz olaraq “fərəh” leksemi sevinc, şadlıq, könül açıqlığı, sevinmək, qanadlanmaq, ruhlanmaq kimi mənə incəliklərini də ifadə edir.

*Təbiət nə qədər fərəh
versə də,
Atanı ucaldır
övlad nəfəsi.*

(X. Rza)

Fərəh sözündən *Fərəhziba*, *Fərəhgül*, *Fərəhnaz* və sair adlar formalaşmışdır.

Müasir antroponimik sistemdə bu ad ən dəbdə olan adlardır.

FİDAN. Müasir türk dillərində ağacın lap yeni yetişəni, körpə ağac, ağaccıq, pöhrə, cavan budaq, tumurcuq mənalarını bildirir. Daha konkret desək, ağac və kolların kötüyündən göyərən və sonradan başqa yerdə əkilən cavan ağac.

*Qumsallar, səhralar
fida n yetirməz,
Qayalar qoynunda
gülşən bitirməz.*

(R. Z.)

Aşağıdakı adlar *Fidan* adı əsasında yaranmışdır: *Fidanə*, *Fidaniyə*, *Fidangül*, *Fidannaz* və s. Bu ad müasir dövrdə dəbdə olduğuna görə çox geniş yayılmışdır.

ZƏHRƏXANIM. Mürəkkəb quruluşa malik olan bu adın hər bir komponentinin konkret apelyativ mənası vardır. “Zəhrə” sözü *gül*, *çiçək* mənasını bildirir. “Xanim” sözü “xan” leksemi əsasında yaranmış və çoxmilyonlu müsəlman dünyasında geniş yayılmış onomastik vahiddir. Bu söz onomastik ünsür kimi *hörmətli*, *əziz*, *sevimli* kimi mənə çalarlarını, incəliklərini də ifadə edir.

Zəhrə müasir antroponimik sistemdə ümummüsəlman adı kimi dini anlayışla bağlı olaraq bir

çox müsəlman xalqlarının dillərində işlənməkdədir.

Beləcə də bütün adlar mənə bünövrəsinə, təməlinə bağlıdır. Məsələn, *Tahir* (təmiz), *Firuz* (xoşbəxt), *Xəndan* (şən), *Mina* (şərab şüşəsi), *Namiq* (yazan), *Mahtab* (ay işığı), *Naim* (yuxuda olan), *Nərmin* (yumşaq), *Raci* (yalvaran), *Salis* (üçüncü), *Rəbiyə* (dördüncü), *Rəmiyə* (mərmi atan), *Rəhiyə* (gözəl ətir), *Pərviz* (zəfər çalmış), *Zivər* (bəzək), *Sara* (saf), *Səbahət* (gözəllik), *Şadman* (sevinc), *Şəmsi* (Günəşə məxsus), *Şövkət* (ucalıq) və s.

V FƏSİL

ADSEÇMƏ VƏ ADVERMƏ ƏNƏNƏLƏRİ

*Adı gözəl olanın
Özü də gözəl olar.*

Atalar sözü

Dünyaya yenicə göz açan hər bir körpəyə ad seçmək, onu düzgün adlandırmaq zəruri ictimai hadisələrdəndir. Buna görə də uşağa ad seçmək, ona ad vermək gənc ata-analardan ciddi məsuliyyət tələb edir. Bu, tarixən belə olmuş, bundan sonra da məsuliyyətli vəzifə olaraq qalacaqdır.

5.01. TARİXİ ƏNƏNƏMİZDƏN

Tarixən azərbaycanlı ailələrində uşağa ad seçmək ənənəsi indiki kimi olmamış, bu proses ictimai-tarixi inkişafıla bağlı zaman-zaman məzmun və formaca dəyişib təkmilləşmə yolu keçmişdir.

Hələ lap uzaq keçmişdə yeni dünyaya gələn körpələrə ad seçilmirdi. Ad ancaq boya-başa çatmış uşaqlara – özü də gənclərə, müxtəlif yaşlarda verilirdi. Adsız körpələr, az və orta yaşlı uşaqlar isə valideynlərinin, mənsub olduqları tayfanın, nəslin adı ilə tanınır və həmin adlarla çağırılırdı. Məsələn: “Kimlərdənsən?” – dedikdə:

Qaraqurbanlıdan, Qaraqoyunludan, Bocallardan və s. cavabları alınır.

Hər bir gənc özünü cəmiyyətdə tanıtdıqdan, müəyyən məşğuliyyət sahəsində məşhurlaşdıqdan sonra ona şəxsi ad verilirdi. Bu ənənənin izləri ədəbiyyatımızda, o cümlədən gözəl və dəyərli şifahi ədəbiyyat nümunəsi olan “Kitabi-

Dədə Qorqud” dastanında aydın müşahidə olunur. Dastandan aydın olur ki, igidlik göstərən, fərqlənən, məşhurlaşan gənclərə ata-ana tərəfindən advermə mərasimi təşkil edilir və oraya Qorqud dədə dəvət olunarmış. O isə həmin gənc üçün xoşagələn ad verərmiş. Tariximizin uzaq keçmişində gənclərə Qorqud dədə kimi ad qoyan şəxsiyyətlər çox olmuşdur.

Orta əsrlərdə uşağa advermə ilə əsasən dindarlar, din xadimləri məşğul olmuşlar. Din xadimləri axundlar, mollalar Quranı açıb səhifəsində hansı adı görsə, o adı uşağa vermişdir. Şübhəsiz ki, azərbaycanlı adları siyahısına Məhəmməd, Əkbər və s. bu kimi adlar həm də bu yolla daxil olmuşdur.

Tarixin sonrakı dövrlərində bu ənənə get-gedə dəyişmiş, yeni-yeni qaydalar meydana gəlmişdir. Xalqımızın mədəni inkişaf tarixinin hazırkı mərhələsində uşağın adlandırılması ata-ana, baba-nənə, qohum-əqraba ilə bağlıdır. Bunlardan ən çox ata və ana uşağa ad qoymaqda iştirak edir.

5.02. ADSEÇMƏ ZÖVQÜ

Zövqlə seçilən hər bir ad cəmiyyətdə maraqla qarşılır. Belə adlar valideynin estetik zövqə, filoloji bacarığa və məharətə malik olduğunu göstərir. Ad-seçmə prosesində cəmiyyətin müasir ictimai tələbləri, mədəni səviyyəsi nəzərə alınmalıdır. Çünki başqa sahələrdə olduğu kimi, zövq də zamanla, irəliləyişlə, mədəni tərəqqi ilə bağlı formalaşır.

Baba və nənənin nəvəyə, nəticə və kötükçəyə, ata və ananın oğul və qıza ad seçməsi dünyanın ən şərəfli, ən sevincli bir hadisəsidir. Uşağa ad seçilərkən qohum-əqraba, dost-tanış da fikir söyləyir, təklif irəli sürür. Bəzən bir ad deyil, bir neçə ad göstərilir. Bunlardan biri seçilib bəyənilir və onun üzərində dayanılır.

Adın seçilməsində kimlərin iştirak etməsinə baxmayaraq *əsas məsuliyyət ata və ana* üzərinə düşür.

Adseçmə məsuliyyəti olduqca ağırdır. Bəzi valideynlər bu məsuliyyətə bir o qədər əhəmiyyət vermirlər. Bunun mənfi nəticəsi uşaq boya-başa çatan dan sonra daha qabarıq şəkildə özünü göstərir. Ad-seçmə məsələsinə soyuq münasibət bəsləmək

doğru yol deyil. Təəssüf ki, bir sıra valideynlər vəzifələrini unudaraq aşağıdakı hallara yol verirlər.

a) Bəzi valideynlər təsadüf etdikləri hər hansı bir adın milli əlamətinə, mahiyyətinə varmadan həmin adı seçib istifadə edirlər. Bunun nəticəsində də dilə çoxlu əcnəbi adlar yol tapır.

b) Bəzən “dəbdə” olan hər hansı bir adı uşaq üçün seçirlər. 1938-ci ildən başlayaraq Vaqif adı dəbdə olmuş və ondan geniş istifadə edilmişdir. Hazırda elə bir şəhər, rayon və hətta kənd tapılmaz ki, orada bu ada təsadüf olunmasın. İndi *Aynur, Elnur, Elçin* və başqaları da dəbdə olan adlardır. Ad probleminə belə hallar müsbət qiymətləndirilə bilməz. Çünki hansı səmtə baxsan, eyni ad eşidilir və bu qayda ad mədəniyyətinin inkişafına mane olur.

c) Bəzi valideynlər götür-qoy etmədən hamıda olan adlardan seçib istifadə edirlər. Məsələn: *Əhməd, Səməd, Həsən, Hüseyn* və s.

ç) Bəzi ata-analar “nadir ad” axtarırlar. Uşağa heç kəsdə müşahidə olunmayan ad seçmək yaxşı arzudur. Lakin burada da səhvə yol vermək, uydurmaçılığa qapılmaq olmaz.

Uşağa ad seçmək sərbəstdir. Lakin sərbəstlik özbaşınalıq deyildir. Adseçmə xalqın müasir mədəni tələblərinə və onun ədəbi dilinin yazılı və şifahi qayda-qanunlarına uyğun olmalıdır. Cürbəcür qəribə adlara müraciət edib xalqın ad-seçmə ənənəsinə, adlar sisteminə xələl gətirmək tamamilə yolverilməzdir.

Bəs uşağa necə və hansı adları seçmək olar? Bu sualın cavabı bütün ailələri, ad axtaran hər bir kəsi düşündürür.

Uşağa ad seçərkən ciddi düşünülüb, ətraflı götür-qoy edilməlidir. Çünki ad insana bir dəfə verilir və bu söz ona hər şeydən yaxın olub, ömrü boyu onunla birlikdə fəaliyyət göstərir. Ad seçilərkən onun səslənməsi, ahəngdarlığı, sadəliyi və təməli mənası diqqət mərkəzində olmalıdır. Bu əlamətlər gözəl ad seçməyin bünövrəsi ola bilər. Atalar demişkən: *"Könül sevən göyçək olar"*. Gözəl ad seçməkdə də könül sevməli, ürəyəyatımlı ad axtarılmalıdır. Belə gözəl və yaxşı ada görə həmin adı daşıyan böyüyəndə ad seçəndən razı qalıb ona minnətdar olar!

Təcrübə göstərir ki, düzgün seçilməyən və ya əcaib ad insana pis təsir edir, onun inkişafına maneçilik törədir. Hətta, belə qəribə adlar bəzən onu daşıyanı gülünc hədəfinə çevirə bilər.

Ad seçərkən kimlərə müraciət etmək olar? Bu sual, əlbəttə, gənc ailələri maraqlandırır.

Başqa sahələrdə olduğu kimi, adseçmənin də özünəməxsus çətinlikləri, qəliz məsələləri ola bilər. Belə çətin məsələləri həll etmək üçün ilk növbədə təcrübəli dədə-babalara, yaşlı nəslə, daha sonra ziyalılara və Vətəndaşların Vəziyyəti Aktlaşdırma Qeydiyyatı (VVAQ) şöbəsinin işçilərinə müraciət edib məsləhətlər almaq mümkündür. Bunlardan başqa ali məktəblərdə fəaliyyət göstərən "Onomastika mərkəzi"nin əməkdaşlarının, bu sahədə dərs deyən müəllimlərin də məsləhətlərindən faydalanmaq olar.

Xalqımız şəxs adları sahəsində zəngin xəzinəyə malikdir. Dilimizdə kifayət qədər gözəl oğlan və qız adları vardır. Xoşagələm milli adlarımız hamıya yetər!

5.03. ADVERMƏ ƏNƏNƏLƏRİ

Advermə cəmiyyətin tarixində çox zəruri və qanunauyğun hadisədir. Lakin insana ad vermək son dərəcə çətin və məsuliyyətli bir işdir. Bununla belə advermə olduqca şərəflidir.

“Advermə günü” ailə bayramıdır. Buna görə də o ailə, nəsil, qohum-əqraba şadlığına çevrilir. Advermə bayramı insanın “doğum günü” bayramının bünövrəsini qoyur. Buna görə də “advermə günü” və həm də “doğum günü” bayramları hər bir şəxs üçün daha əziz və unudulmaz olur. İnsanın həyatında *“advermə günü”* bir dəfə, *“doğum günü”* bayramı isə hər il qeyd olunur. Advermə təbii olaraq, hər bir xalqın adət-ənənəsində mövcuddur. Dünya xalqları çox müxtəlif qaydada ad vermək ənənəsinə malikdirlər. Məsələn, uyğurlara nəzər yetirək. Uyğurlarda uşaq doğulduqdan üç gün sonra ailənin yaşlı kişisi ona *təxmini ad* verir. Uşağın qırxı çıxandan sonra “ad toyu” təşkil edilir. Bu ziyafətə İmam dəvət olunur. Uşağın *əsl adını* İmam verir. Ad qoyularkən uşağın üzünə duvaq ör-

tülür. İmam uşağın qulağına əzan oxuyur və seçilmiş adı üç dəfə onun qulağına deyir. Sonra uşağın üzündən örtük götürülür. Deyilənə görə, uşağın üzündəki örtük onun həyasız olmaması üçündür.

Qədim Azərbaycan xalqı özünün tarixi boyu son dərəcə zəngin advermə təcrübəsi qazanmışdır. Xalqımızın mədəni inkişafı ilə bağlı ayı-ayrı illərdə bir sıra maraqlı, məzmunlu advermə ənənələri formalaşmışdır.

1. Mənaya görə advermə ənənəsi. Məlumdur ki, hər bir şəxs adının apelyativ – təməli mənası vardır. Bu cəhət advermədə nəzərə alınır. Öz övladını xoşbəxt görmək arzusu ilə onlara gözəl, mənalı adlar verirlər. Məsələn: *Vaqif* (bilikli), *Qabil* (qabiliyyətli), *Qədir* (qüdrətli), *Qəni* (dövlətli), *Əkbər* (ən böyük), *Jalə* (şeh), *Ziya* (ışıq), *Ləman* (parıldayan), *Mərdan* (mərd), *Mürsəl* (elçi), *Pakizə* (təmiz), *Səadət* (xoşbəxt), *Sirac* (çıraq), *Tələt* (üz), *Təranə* (mahnı), *Turac* (quş), *Göyərçin* (göy rəngli quş), *Fateh* (fəth edən), *Çapay* (çapmaq) və s.

Göründüyü kimi, pis mənalı sözlər ad olaraq götürülmür. Buradakı hər bir söz müəyyən müsbət məna ifadə edir. Ad məqsədi ilə dilimizdə eyni mənalı, müxtəlif formalı sözlərdən də istifadə olunur. Məsələn:

UMXANIM – ANAXANIM

Göstərilən adların birinci tərəfləri (um və ana) eynimənalı sözlərdir. Bu sözlər başqa adların tərkibində də işlənir. Umnisə (um = ana + nisə = qadın – ana qadın), Anabacı (ana+bacı) və s.

2. Xatirə advermək ənənəsi. Baba-nənə, ata-ana şərəfinə ad qoymaq azərbaycanlıların məişətində çoxdan yer tapmışdır. Belə adlar, əsasən, vəfat etmiş şəxsləri yad etmək, onların xatirəsini yaşatmaq üçün verilir. Lakin bəzən babalar, nənələr sağ ikən öz adlarını nəvələrinə vermək halları da olur. Məsələn: *Əsgər* baba öz adını nəvəsinə vermiş, indi ailədə baba da, nəvə də *Əsgər* adını daşıyır. Belə hallar tədricən ənənə xarakteri almaqdadır.

Validəynə hörmət kimi uşağa babanın, nənənin adını vermək gözəl adət olub, böyük və təsirli tərbiyə vasitəsidir.

Lakin bu ənənənin mənfi cəhəti də vardır. Belə ki, bəzən tayfa, nəsil işlətdiyi bir qrup addan kənara çıxmır. Babanın, nənənin, əminin, dayının, xalanın, bibinin adı nəvəyə, nəticəyə, kötükçəyə verilir, təkrar olunur. Həmin nəsil “öz adlarından” başqa əlavə ad işlətmədikdə, ümumiyyətlə, xalqın adlar sisteminin inkişafına maneçilik törədir. Hər nəsil “öz adlarına” yeni-yeni adlar da gətirməli və bununla onu müasirləşdirib, zənginləşdirməlidir.

3. Uşağa tarixi şəxsiyyətlərin adını vermək ənənəsi. Xalqımız öz görkəmli oğul və qızlarının qədir-qiymətinə bilmək, onları daima xatırlamaq kimi gözəl xüsusiyyətə malikdir. Bunun nəticəsində əsrlərcə yaranmış məşhur klassik sənətkarların ad və ya təxəllüsü, tarixi şəxsiyyətlərin, dövlət xadimlərinin adları yüzlərcə uşaqlara verilir. Məsələn: adlarımız sistemindeki *Nizami, Füzuli, Xaqani, Xətai, Nəsimi, Vaqif, Məhsəti, Babək, Həcər, Nigar* və s. belə adlardandır.

4. Uşağın çox yaşaması arzusu ilə ad vermək ənənəsi. Hər bir valideyn öz övladının çox yaşamasını arzu edir. Bu arzu və istəklə uşaqlara aşağıdakı adlar verilir. Məsələn: *Yaşar, Solmaz, Qayıtmaz, Minyaşar, Sönməz* və s.

5. Ailəyə qız gəlməsinə etiraz əlaməti kimi advermə ənənəsi. Adətən, ailədə bir neçə qız olub, heç bir oğlan olmayan da qız istəməmək arzusu ilə bağlı aşağıdakı adlar verilir: *Tamam, Yetər, Qızbəs, Qızqayıt, Qızıyetər, Qıztamam, Kifayət* və s.

6. Ölən uşaqdan sonra doğulana qalmaq, durmaq anlayışlı ad vermək ənənəsi. Bu məqsədlə xalqımız bir sıra şəxs adından istifadə edir. Məsələn: *Dursun, Dönməz, Oyandır, Dayandır* və s.

Bir daha qeyd etməliyik ki, ad vermək olduqca ciddi məsuliyyət tələb edən problemdir. Müasir onomastik tələblərə uyğun verilən hər bir ad gözəl, ahəngdar və poetik olmalıdır. Düzgün advermə ilə bağlı xalqımızın onlarca dəyərli atalar kəlamı vardır: *"Gözəl addan Allahın da xoşu gəlir", "Ad verənə rəhmət//Ad*

qoyana rəhmət", "Adını mən verdim, yaşını Tanrı versin", "Adı ilə yaşasın!"

5.04. ADLARIN CİNSƏ GÖRƏ SEÇİLMƏSİ

Müasir Azərbaycan ədəbi dilinin lüğət tərkibində bir qrup şəxs adı vardır ki, bunlardan həm oğlan, həm də qız adı kimi istifadə olunur. Dilimizdə belə adların miqdarı 70-dən çoxdur. *Afət, Arzu, Almaz, Balaca, Bahar, Bülbül, Barat, Eltac, Vəfa, Vüsal, Dilavər, Elsevər, Etibar, Ədalət, Vilayət, Qismət, Qüdrət, Qəmə, Ziyafət, Zülfü, Zümrüd, İffət, İzzət, Könül, Gülşad, Yavər, Yaqut, Yadigar, Kifayət, İltifat, İnayət, İsmət, Lütfü, Laçın, Mahnur, Mehman, Məhəbbət, Məstən, Pərvin, Seyran, Səxavət, Sədaqət, Tərən, Tale, Ülfət, Hənifə, Həsərət, Çərəkəz, Cənnət, Şirin, Şövkət, Şərbət, Hilal, Həqiqət, Şeyda, Şəfa, Şəkər, Şərafət, Xurşid, Xoşbəxt* və s.

Dildə şəxs adlarının müştərək işlədilməsi xoşagəlməz haldır. Çünki eyni adın həm kişi, həm də qadın üçün istifadə olunması ünsiyyəti ağırlaşdı-

rır, dolaşıqlıq əmələ gətirir. Hətta adı daşıyan kişilərdə sıxıntı törədir.

Cinsə görə adlar fərqləndirilərkən mənə və məzmun əsas götürülməlidir. Oğlan üçün ən çox müdriklik, məğrurluq, igidlik, cəsarət, şücaət; qızlar üçün isə gözəllik, zəriflik, incəlik, nazlılıq, vəfalılıq başlıca cəhətlərdir. Ona görə də mənələrə uyğun olaraq oğlan və qız adları seçilib işlədilməlidir. Bu məqsədlə *Hilal* və *Qəmə*r adlarına nəzər yetirək. Məlum olduğu üzrə *hilal* sözü 14 gecəlik ay mənasını bildirdiyi kimi, həmçinin *qəmə*r sözü də ay deməkdir. Bunların hər ikisi gözəllik anlayışı ilə bağlıdır. Ona görə də *Hilal* və *Qəmə*r şəxs adları kişidən çox qadına yaraşır və onlardan qadın adları kimi istifadə edilməsi daha məqsədəuyğun olar.

5.05. ADLARIN QAFİYƏLƏNDİRİLMƏSİ

Səslənməsi xoşa gəlmək üçün xalqımız qafiyələnən adlar sistemindən hələ çox qədim zamanlardan istifadə etməyə başlamışdır. Uşağa qafiyəli ad verməkdə böyük təcrübə əldə edilmişdir.

İllərcə gedən bu ictimai prosesdə qafiyəli ad işlətməkdən ləzzət almağa çalışmışlar.

Xalqımızın tarixində ad qafiyələndirilməsinin bir çox növləri müşahidə olunur.

1) *Ata ilə oğul (AO) adının qafiyələndirilməsi.* AO növlü ad qafiyələndirilməsində ata adının ahənginə uyğun adlar işlədilir.

CAVİD (*ata*) – DAVİD (*oğlu*)...

MAHİR (*ata*) – ZAHİR (*oğlu*)...

RƏHİM (*ata*) – HƏŞİM (*oğlu*)...

2) *Ana ilə qız (AQ) adının qafiyələndirilməsi.* AQ növlü ad işlədilərkən ana adı əsas götürülür və ona uyğun adlar seçilir.

XALİDƏ (*ana*) – VALİDƏ (*qızı*)...

SƏLİMƏ (*ana*) – ALİMƏ (*qızı*)...

GÜLARƏ (*ana*) – DİLARƏ (*qızı*)...

3) *Qardaş ilə qardaş (QQ) adının qafiyələndirilməsi.* QQ növlü ad qafiyələndirilməsində qardaşla qardaşların adı uyğunlaşdırılır.

HAMİD – ZAHİD – XALİD – VAHİD...
 CƏFƏR – SƏFƏR – MƏHƏR – ƏKBƏR...
 KAMRAN – NİHAN – İMRAN – QURBAN...

4) *Bacı ilə bacı (BB) adının qafiyələndirilməsi.* BB növlü ad qafiyələndirilməsində böyük bacının adı əsas götürülür, sonrakı adlar ona uyğunlaşdırılır.

KÜBRA – SUĞRA – TURA...
 TÜNZALƏ – RAMİLƏ – KAMİLƏ...
 ŞƏFİQƏ – TOFİQƏ – RƏFİQƏ...

5) *Qardaş ilə bacı (QB) adlarının qafiyələndirilməsi.* QB növlü ad qafiyələndirilməsində böyük qardaşın və ya böyük bacının adı əsasında adlar qafiyələndirilir.

AZƏR – HƏCƏR – NƏZƏR...
 (oğlan) (qız) (oğlan)

GÖVHƏR – HÜNƏR – HEYDƏR...
 (qız) (oğlan) (oğlan)

ƏHLİMAN – FƏRMAN – XURAMAN...
 (oğlan) (oğlan) (qız)

Ad məsələsində “ailə qafiyələndirilməsi” daha maraqlı ola bilər. Bu qaydada qafiyələndirilərkən oğlanlar üçün ata, qızlar üçün ana adı əsas götürülməlidir.

Bütün ailə üzvlərinin qafiyələndirilməsi

Ata adına uyğun	Ana adına uyğun
<i>SABUTAY</i>	<i>FİDAN</i>
ŞUBAY (1-ci oğul)	ŞÜKRAN (1-ci qız)
QAMBAY (2-ci oğul)...	TÜRKAN (2-ci qız)...

Qafiyəli ad ailəni bəzəyir, onu daha da gözəlləşdirir. Bu ənənə tarixən yaranmış və müasir türk xalqlarında da mövcuddur. Ad mədəniyyətinin yüksək inkişafı nəminə bu ənənə qorunub saxlanılmalı və onu genişləndirib inkişaf etdirmək isə gənc ailələri daha çox maraqlandırmalıdır.

5.06. DOĞUM GÜNÜ VƏ ONU QEYD ETMƏK ƏNƏNƏSİ

Doğum günü hər bir uşağın yenicə başlanan həyatının ilk və tarixi günü hesab olunur. Bu tarixi gün həmin adı daşıyanın və onun ata-anasının yanında unudulmaz olub əbədiləşir.

Başqa xalqlarda olduğu kimi, azərbaycanlılarda da doğum gününü qeyd etmək bir ənənəyə çevrilmişdir. Doğum günü hər il təntənəli qeyd olunur, buna dair ziyafət təşkil edilir.

Şən və şöhrətli belə ziyafətlərdə – şadlıq gecələrinə şairlər bu hadisənin şərəfinə şer qoşur, ürəkləri sevindirir. Həmin məqsədlə Səfərova Zülfiyyə “*Doğum günün mübarək!*” adlı şerində yazır:

*Göz açdın, ay körpə, həyata bu gün
İsti beşiyinə çiçəklər dolsun.*

*Tanrıdan qismətin şadlıq, toy, düyün
Sənin doğum günün mübarək olsun.*

*Xoş gəldin, yurdumun qartal balası,
Vətənin aşılmaz, keçməz qalası.
Qanında Dədəmiz Qorqud duası
Körpəm, doğum günün mübarək olsun.*

*Atanın, ananın gözünün nuru,
Babanın, nənənin qəndi-noğulu.
Azəri balası, azəri oğlu
Körpəm, doğum günün mübarək olsun.*

*Adını biz verək, bəxtini tanrı,
Tacını biz verdik, taxtını tanrı.
Bilir bütün işin vaxtını tanrı
Körpəm, doğum günün mübarək olsun.*

*Tez böyü, düşmənin bağı göynəsin,
İçində yurd salan ağrı göynəsin.
Qoy vətən söyləsin, ellər söyləsin
Körpəm, doğum günün mübarək olsun!*

Azərbaycan dilində doğum günü bəzən ad günü kimi də işlənir. Xalqımızın unudulmaz şairi Osman Sarıvəlli “*Ad günün mübarək!*” şerində ad gününü belə tərənnüm edir:

*Əlvən çiçəklərlə bəzənir eyvan,
Bayram paltarını geyinir anan...
Qohumlar, qonşular iki-bir, üç-bir,
Əlləri çiçəkli tökülüb gəlir.*

*Gül kimi fərəhlə açılır üzün,
Sənin ad günündür, ay oğul, bu gün.
Ömrünün bağında gül açır bahar –
Bunun da bir şövqü, bir cəlalı var...*

*Nə kaman dincəlir, nə tar dayanır,
Fərəhli gözlərdə sevinclər yanır;
Aləmə sığmayır çalan-çağıran,
Süfrədə yeməklər dəyişir hər an...*

*Qonaqlar söz alıb danışır bir-bir:
– Dünyada hər kəsdən şirindir övlad,
Böyük bir millətin fəxridir bu ad –
Əziz “Babək” adı...*

– Mübarək olsun!

– Sənin sağlığına!

– Xoşbəxt ol, quzum!

Doğum günü keçirmək azərbaycanlı ailələrinin **ən sevimli bayramıdır**. Ailə bayramı olan doğum günü səbirsizliklə gözlənilir, böyük məhəbbətlə qarşılır, yüksək şənliklə keçirilir. Ad gününü qeyd etmək ənənəsi son illərdə daha da genişlənmişdir. Söz ustalarımızın, alimlərin, bütün ziyalıların 50 yaşı tamam olanda geniş ictimaiyyət tərəfindən ilk dəfə qeyd edilir. Sonradan bu, hər on ildən bir təkrar olunur. Dünyasını dəyişənlərin isə adlarının əbədiləşdirilməsi üçün müəyyən müəssisələr, obyektlər onların adı ilə adlandırılır.

5.07. ADIN QORUNMASI

Uşağa verilmiş hər bir adın taleyi, onun tərəvəti, gözəlliyi düzgün işlədilməsindən, **qorunmasından** asılıdır. Düzgün istifadə olunmayan şəxs adları öz gözəlliyini itirir, xoşagəlməz leksik ünsürlərə çevrilir.

Uşağa rəsmi ad verib, ondan xalq arasında düzgün istifadə etməmək halları çox olur. Bunlar aşağıdakı kimi özünü göstərir:

a) Rəsmi ad təhrif edilir. Belə hallarda adın bir hissəsi ixtisar olunur və ya ada müxtəlif səslər artırılaraq onun quruluşu dəyişdirilir. Bunun nəticəsində şəxs adları eybəcərləşir, hətta milli forma və məzmununu itirir. Məsələn, *Əli – Alik, Firəngiz – Fira, Tamam – Toma, Gülnara – Gülya, İsmayıl – İsik, Aliyə – Alya, Firəngiz – Fira, Səbinə – Saba, Cəmilə – Cema, Xəyalə – Xatuş, Rumiyyə – Ruma, Nazlı – Naza, Ceyran – Culya* olduğu kimi.

b) Əsas adla yanaşı ikinci bir ad da işlədilir. İkinci ad vermək – uşağı başqa adla çağırmaq, həyatda, xüsusi olaraq rəsmi sənədləşmə işlərində dolaşıqlığa gətirib çıxarır.

c) Bəzi adların deyilişi və yazılışı təhrif olunur. Adlardan istifadə edərkən təhrifə yol vermək ad mədəniyyətinə ciddi xələl gətirə bilər.

Belə hallar yolverilməz olub, onomastik tələblərin tam ziddini təşkil edir. Buna görə də verilmiş adı qorumaq valideynlərin ictimai-zəruri vəzifələri olmalıdır. Çünki adın qorunması ad mədəniyyəti inkişafının əsasıdır.

VI FƏSİL

ŞƏXS ADLARININ YAZILIŞI VƏ DEYİLİŞİ

Adın gözəlliyi, tərəvəti onun düzgün deyilişi və yazılışından çox asılıdır. Ədəbi-mədəni baxımdan düzgün işlədilməyən, təhrif olunan adlar onu daşıyan şəxsə mənfi təsir göstərə bilər. Belə hallara yol verməmək üçün şəxs adlarının yazılışı və deyilişinə dair ədəbi dilimizdə formalaşmış zəruri onomastik qaydalara ciddi əməl olunmalıdır. Bu qaydalar şəxs adlarının həm yazılışına, həm də deyilişinə aiddir.

6.01. ŞƏXS ADLARININ YAZILIŞI

Adların düzgün yazılışı vacib ictimai-mədəni məsələlərdəndir. Bu qrup sözlərin özünəməx-

sus cəhətləri vardır. Mövcud ümumi orfoqrafik prinsiplər burada da tətbiq edilir. Belə ki, şəxs adlarının yazılışı da ümumi orfoqrafiya qaydaları ilə bağlıdır. Lakin bununla bərabər şəxs adlarının sırf özünəməxsus yazılış qaydaları da mövcuddur.

1. Dilimizdə işlənən hər bir şəxs adının baş hərfi böyük yazılır: *Aytən, Aybəniz, Saleh, Xatirə, Elnur, Murad, Mürşid, Mübariz, Elçin, Elmar* və s.

2. İki sadə şəxs adının birləşməsindən əmələ gəlmiş adlar bitişik yazılır: *Məmmədəli, Əbdüləziz, Əliheydər, Həsənəli, Cəfərqulu, Qulamhüseyn, İbrahimxəlil, Əbdüllətif, Məlik-məmməd* və s.

3. Mürəkkəb şəxs adlarında iki sait qoşalaşdıqda birinci sözün son saiti yazılmır¹. *Əli+Əsgər (Ələsgər), Mirzə+Əli (Mirzəli), Əli+Abbas (Əlabbas), Əli+İsa (Əlisa)* və s.

4. Tərkibində “ağa”, “xan”, “bəy”, “mirzə”, “hacı”, “seyid”, “soltan”, “xanım” sözləri olan mü-

¹ Bəzi adlar (Ağaəli, Əliağa və s.) bu qanuna müvafiq gəlmir.

rəkkəb şəxs adları bitişik yazılır: *Ağaverdi, Əlimirzə, Xanbaba, Mehdixan, Əlibəy, Mirzəli, Hacıbaba, Soltansəlim, Kiçikxanım, Seyidəhməd* və s.

5. Şəxs adlarının bəzisi iki variantda yazılır: *Əli//Alı, Səlim//Selim, İsa//İsa, Qafar//Qafar, Abas//Abbas, Soltan//Sultan* və s.

6. Bəzi şəxs adlarının yazılışında tarixi-ənənəvi prinsip əsas götürülür. Buna görə də onların yazılışı ilə deyilişi arasında müəyyən fərqlər meydana çıxır:

Yazılır

Füzuli

Zülfü

Bəsti

Lütfiyar

Əbdülhəmid

Ələkbər

Deyilir

F(i)zuli

Zülf(ü)

Bəs(d)i

Lüt(v)iyar

Əbd(i)lhəmid

Ələ(h)bər...

7. Qoşa samitli adlar aşağıdakı kimi yazılır:

– *Feyzulla, Seyfulla, Nəsrulla, Nəsibulla, Əsədulla, Eynulla, Qeybulla, Beydulla;*

– Qiyasəddin, Siracəddin, Tacəddin, Hüs-məddin, Elməddin, Ziyəddin, Zirəddin, Nu-rəddin, Seyfəddin, Sədrəddin, Səlahəddin, Camaləddin, Şəmsəddin, Şücaəddin;

– Zəkəriyyə, Şəmsiyyə, Bəhriyyə, Qədriyyə, Ələviyyə, Zəkiyyə, Zülfiyyə, Mərziyyə, Nu-riyyə, Ruqiyyə, Rəmziyyə, Rəsmiyyə, Rəbiy-yə, Səbiyyə, Sülhiyyə, Ülviyyə;

– Hədiyyə, Firayyə, Sürəyya, Münəvvər, Tə-vəkkül, Səttar.

6.02. ŞƏXS ADLARININ DEYİLİŞİ

Şəxs adlarından ədəbi tələffüz normaları əsasın-da istifadə edilməsi yüksək nitq mədəniyyətinin əsas əlamətlərindən biridir. Dildə başqa sözlər kimi şəxs adları da bir sıra ədəbi tələffüz xüsusiyyətlərinə malikdir. Adların tələffüzündə bu xüsusiyyətlərə mütləq əməl olunmalıdır.

Məlumdur ki, şəxs adlarının ədəbi tələffüz va-riantı ilə yanaşı, yerli dialekt və şivə variantları da olur. Məsələn:

Bənövşə – Bənöyşə
Xalid – Xəlit
Qurban – Qurvan
Həmayil – Hamayıl
Yusif – Usif
Abdulla – Avdullah
İbrahim – İrvaham
Zibeydə – Ziveydə
Rübabə – Urbaba
Məcnun – Məjnun
Qızıyetər – Qizeytər

Xaliq – Xalix
Yunis – Yunus
Ayışə – Ayşa
Hüseyn – Söyün
Səadət – Sədət
Münəvvər – Minəvər
Zeynəb – Zeynaf
Əbdül – Avdıl
Ruqiyyə – Urquya
Gövhər – Köhər
Həsən – Hasan...

Nitq mədəniyyəti tələbləri baxımından yerli tələffüz variantlarına (misalların ikinci cərgəsin-dəki adlar) qarşı ciddi mübarizə aparılmalıdır. Hər bir xüsusi ad misalların birinci cərgəsində olduğu kimi ancaq ədəbi dili tələffüz normaları-na uyğun işlədilməlidir.

Şəxs adlarının tələffüzünə – düzgün deyilişinə dair bir sıra qayda və tələblər mövcuddur.

1. Şəxs adlarında vurğu son heca üzərinə düşür¹:
Səməd, Əhməd, Əhəd, Hürü, Güllü, Telli,
Əzəl, Əbil, Əbdül və s.

1 **Qeyd:** Bəzi alınma şəxs adlarında bu tələffüz qanu-nu pozulur. Məsələn, Hamlet, Sara, Elmira, Esmira və s.

2. Bəzi şəxs adlarında “a” səsi sözün əvvəlində və ortasında uzun tələffüz olunur¹.

Sözün əvvəlində

Arif – A:rif	Arəstə – A:rəstə
Afat – A:fat	Afət – A:fət
Afiq – A:fiq	Adilə – A:dilə
Atif – A:tif	Aruzə – A:ruzə
Aqil – A:qil	Asudə – A:sudə
Alim – A:lim	Asimə – A:simə...

Sözün ortasında

Vaqif – Va:qif	Hidayət – Hida:yət
Sabir – Sa:bir	Mətanət – Məta:nət
Mahir – Ma:hir	Əmanət – Əma:nət
Yaqub – Ya:qub	Tahirə – Ta:hirə
Şadman – Şad:man	Şayəstə – Şa:yəstə...

3. Ahəng qanununa tabe olmayan adlardan əksəriyyətinin tərkibində bəzi saitlər bir qədər uzun deyilir.

¹ Səsin uzunluğu qoşa nöqtə (:) ilə göstərilir.

Məsələn:

Məhbubə – Məhbu:bə
Ruhəngiz – Ruhən:giz...

4. Bəzi adların ikinci hecasında gələn “i” saiti ya bir qədər uzun tələffüz olunur, ya da həmin saitdən sonra bir (y) samiti əlavə olunur.

Minirə – Mini:rə – *Mini(y)rə*
Səlimə – Səli:mə – *Səli(y)mə*
Əzizə – Əzi:zə – *Əzi(y)zə...*

5. Tərkibində “ai” sait birləşməsi olan adlarda həmin saitlərin arasına bir (y) samiti əlavə olunur.

Nailə – *Na(y)ilə*
Naibə – *Na(y)ibə...*

6. Sonu “d” səsi ilə bitən iki və üç hecalı adlarda “t” səsi kimi tələffüz olunur.

<i>Fuad</i> – Fuat	<i>Cavad</i> – Cavat
<i>Rəşad</i> – Rəşat	<i>Azad</i> – Azat
<i>Nihad</i> – Nihat	<i>Əsəd</i> – Əsət
<i>Mahmud</i> – Mahmut	<i>Fərid</i> – Fərit
<i>Məcid</i> – Məcit	<i>Məhəmməd</i> – Məhəmmət
<i>Məqsud</i> – Maqsut	<i>Ümid</i> – Ümit...

7. Yazılışdakı bəzi cingiltili səslər tələffüzdə karlaşır.

Talıb – Talı(p)
Yaqub – Yaq(u)p)
Nəsib – Nəsi(p)
Sahib – Sahi(p)...

8. Bəzi adların tələffüzündə kar səslər cingilti-ləşir.

Muxtar – Mux(d)ar
Mustafa – Mus(d)afa
Gülçöhrə – Gül(c)öhrə...

9. Adların tərkibindəki dodaq samitlərindən əvvəl gələn samit (m) kimi tələffüz edilir.

Qənbər – Qə(m)bər
Zənfıra – Ze(m)fıra
Dönməz – Dö(m)məz
Sünbül – Sü(m)bül...

10. Adların tərkibindəki eynicinsli cingiltili qoşa samitlər bir uzun samit kimi tələffüz olu-nur.

Məhərrəm – Məhə(r:)əm
Abdulla – Abdu(l:)a
Ənnağı – Ə(n:)ağı...

11. Adların tərkibindəki bəzi eynicinsli qoşa sa-mitlərdən biri tələffüzdə karlaşır.

Abbas – A(p)bas
Cabbar – Ca(p)bar
Zirəddin – Zirə(t)din...

Hər bir valideyn övladına verdiyi adın ilk rəsmi sənəd – doğum haqqında şəhadətnamədə düzgün yazılmasına nail olmalı, bununla bərabər adın ədəbi şəkildə tələffüzünə də daima nəzarət etməlidir. *Uşağın adını da özü kimi sevmək və qorumaq lazı-mdır.* Çünki bu sahədəki səhvlər sonra böyük çə-tinliklər, əngəllər törədə bilər.

AZƏRBAYCAN ƏLİFBASI

A
B
C
Ç
D
E
Ə
F
G
Ğ
H

X
I
İ
J
K
Q
L
M
N
O

Ö
P
R
S
Ş
T
U
Ü
V
Y
Z

* 1992 *

**BƏZİ
ADLARIN
ENSİKLOPEDİK
ŞƏRHİ**

Azərbaycan dilinin lüğət tərkibində xüsusi mövqe tutan şəxs adlarının bir çoxunun mənası şəffafdır. Lakin bununla yanaşı, mənası nisbətən və ya tam aydın olmayan antroponimlər az deyildir. Bu kitabda həmin adlardan hələlik müəyyən hissəsinə dair ensiklopedik məlumat verməklə kifayətlənmişik.

A-Z

A

ABİD (o.)*

— Daima ibadətlə məşğul olub, ondan ləzzət alan insan.

ADİL (o.)

— Doğru-düzgün iş görən, hər şeyə insafla yanaşan, son dərəcə ədalətli, təbiətən zəhmli insan.

* *Mötərizədə verilən (o.) – oğlan, (q.) – qız, (o.-q.) – müstərik adları bildirir.*

AFƏT (q.)

- Gözəl, qəşəng.

AFAṬ (o.)

- Gözəllərin gözəli.

AQİL (o.)

- Yüksək ağıl sahibi, dərin dərrakəli insan.

"O, çox aqil adamdır".

Aqilə qız adı buradan əmələ gəlmişdir.

ALIFUAD (o.)

- İki sözün – *Alı* və *Fuad* sözlərinin birləşməsindən yaradılmışdır.

Nadir adlardandır.

ALİYƏ (q.)

- Uca, yüksək, hündür, əlçatmayan.

ALƏMZƏR (q.)

- Dünyanın, kainatın, aləmin bütün qızılı, çox cazibədar qız.

ARƏSTƏ (q.)

- Bəzənmiş, sığallanmış.

ARİF (o.)

- Dərin biliyə malik olan, hər şeyi tez seçən, ayırd edə bilən şəxs.

ATİLLA (o.)

- Bütün dünyada tanınmış əzəmətli türk sərkərdəsi (400-453).

ASİMƏ (q.)

- Öz namusunu qoruyan, ismətli, saf xarakterli.

ARZUMAN (o.)

- Arzu olunan insan. İki sözdən

yarənmişdir: *arzu* və *man*.
Man qədim türk dilində “*insan*”
deməkdir.

AVAZƏ (q.)

- Yaxşı səs, xoşa gələn tələffüz.

AYDAN (q.)

- *Ay planetindən gəlmiş qız; mə-
cazi mənada ağ, qəşəng qız,
dünya gözəli, Ay kimi işıqlı...*
Azərbaycan dilində “*Ay*” sözün-
dən *Aytən, Aytəkin, Aybəniz,
Aymələk, Aynaz, Aynisə, Aynur,
Aynurə, Aypara, Aysel* və s. ad
əmələ gəlmişdir.
Aydan müasir dövrün ən çox —
dəbdə olan adlarındandır.

AYGÜN (q.)

- “Ay və “günəş” kimi ləkəsiz,
gözəl, göyçək.

AYNUR (q.)

- Ay kimi aydın, işıqlı, cəlbədicə,
nurlu.

AYSU (q.)

- *Ay* və *su* sözlərindən əmələ
gəlmiş mürəkkəb quruluşa malik
addır. *Ay kimi saf, su kimi duru*
mənalər ifadə olunur.
Zəmanəmizin dəbdə olan ən ma-
raqlı adlar cərgəsindədir.

B

BABACAN (o.)

- Səmimiyyət, mehribanlıq ifa-
də edir.
Baba və *can* sözlərindən
düzəldilmiş mürəkkəb addır.

BADI (q.)

- Küləkli, külək olan yer.

BAGIR (o.)

- *Bağır* qaraciyər sözünün sinonimidir. Məcəzi halda ən yaxın, ən əziz və ən mehriban mənasını bildirir.

BAYDAR (o.)

- Bu antroponim Çingiz xanın nəvəsinin adıdır.

Baydar adı Gürcüstanın indiki Marneuli (keçmiş Sarvan) adlanan rayonu ərazisində həm də toponim – kənd adıdır.

BAYRAM (o.)

- Bu sözlə hər hansı bir xalq üçün xoş sayılan milli və dini günlər bildirilir.

*Bayram oldu, heç bilmirəm neyləyim,
Bizim evdə dolu çuval da yoxdur.
Dügiylə yağ hamı çoxdan tükənmiş,
Ət heç ələ düşməz, motal da yoxdu.*

(M.P.Vaqif)

Konkret bayram adları ilə bağlı da bir sıra şəxs adı meydana gəlmişdir. *Oruc* antroponimi *Oruc* bayramının, *Qurban* *Qurban* bayramının adından yaranmışdır.

Bayram adından *Bayraməli*, *Bayramqulu* kimi adlar formalaşmışdır.

BEHİYƏ (q.)

- Güzəl, yaraşqlı, cəlbedici.

BƏDƏL (o.)

- Hər hansı bir şeyin yerini tutan, onu əvəz edən.

BƏHMƏN (o.)

- Yüksək aqıl sahibi, doğru yol seçən, yalanı dilinə gətirməyən.

BƏŞARƏT (q.)

- Muştuluq bildirən, şad xəbər gətirən.

BİLLURƏ (q.)

- Təmiz, saf, duru.

BUDAQ (o.)

- Ağac budağı mənasını bildirir. Budaq yaşıl və quru, böyük və kiçik olur. Övladına *Budaq* adı verən valideynlər onun böyük budaq kimi olmasını arzulayırlar. "*Budaq*" türk xalqlarında çox yayılmış şəxs adlarındandır. Bu sözdən Türkiyə türklərində "Bu-

daq" antroponimi ilə yanaşı, *Pirbudaq*, *Gülbudaq*, *Göybudaq*, *Qarabudaq*, *Ağbudaq* adları da işlənir.

"*Ağ*" sözü bir çox hallarda türk dillərində xoşbəxt mənasını da ifadə edir. "Səni görüm ağ günə çıxasan" (xoşbəxt olasan). *Ağbudaq xoşbəxt budaq* – xoşbəxt övlad anlamını verir.

Qazax türklərində budaq sözündən yaranmış "*Minbudaq*" adından istifadə olunur. Azərbaycan dilində belə bir deyim vardır:

"Görüm sənin o bircə oğlun (balan) min budaq olsun". Mənası budur ki, övladınız çoxlu oğulluqızlı olsun. Burada müsbət arzu alqış ifadə edilir. Qazaxlar müsafiri, qonağı ötürəndə – gedin, "Sizə ağ yol olsun" deyirlər ki, bu da yaxşı yol olsun deməkdir.

Budaq şəxs adı türk xalqlarında fəal işlənərkəndir.

BÜLƏND (o.)

- Əlçatmaz, uca, yüksək.

BÜNYAD (o.)

- Bünövrə, özül, təməl.

BÜRHAN (o.)

- Dəlil, sübut.

C

CAHAN (o.-q.)

- Bütün dünya, mövcud aləm.
Müştərək səciyyəli şəxs adıdır.

CAHANDAR (o.)

- Başbilən, rəhbər.

CAHANGİR (o.)

- Dünyanı ələ keçirən, məşhur.

CAHİD (o.)

- Çalışqan, işgüzar, məqsədə nail olmağa cəhd göstərən.

CAVAD (o.)

- Xoşxasiyyətli, xeyriyyəçi, səmimi.

CAVİD (o.)

- Daimi, həmişəlik. “An” şəkilçisi ilə *Cavidan*, “ə” ünsürü ilə *Cavidanə* şəxs adları yaranmışdır.

CƏFƏR (o.)

- Kiçik həcmli axar çay deməkdir. Bu söz cənnətlə bağlı müqəddəs çay mənasını da bildirir.

Sadə qrammatik quruluşa malik olan bu antroponim bir sıra şəxs adının yaranmasında iştirak etmişdir: *Cəfərqulu*, *Ağacəfər*, *Mircəfər* və s.

CƏLİL (o.)

- Uca, yüksək olan; ən böyük hörmət-izzət əldə etmiş adam.

CƏVAHİR (q.)

- Qiymətli daş-qaş, əvəzsiz, mehriban.

CƏSARƏT (o.)

- Qoçaq, igid, məharətli, hər şeyə qalib gəlməyə səy göstərən.

CUCİ (o.)

- Körpə, qonaq, sevgili. Çingiz xanın böyük oğlunun adıdır. O, Altın Orda dövləti-

nin yaradıcısı olmuşdur.

Cuci şəxs adı Asiya və Qafqaz türkləri arasında geniş yayılmışdır. Hazırda Dərbənddə yaşayan azərbaycanlıların antroponimik tərkibində 12-dən artıq Cuci adı müşahidə olunur. Cənubi Qafqazda Cuci adı toponim kimi də məşhurdur.

Tarixi məlumatlara görə, XIII əsrdə Çingiz xanın oğlu Cuci hərbi vuruş və basqınlarda böyük şücaətlər göstərmiş, xüsusi ad qazanmış, buna görə də atası onun şərəfinə bir kəndə Cuci adı vermişdir. Həmin kənd indiki Gürcüstanın Türkiyə səmtindədir. Son illər ermənilərin əlinə keçmişdir. Cuci kəndi Yırğançay, Soyuqbulaq, İlməzli kəndləri ilə həmsərhəddir. Bu kənd qədim hərbi strateji əhəmiyyət daşımışdır. Onu əhatə edən mən zərəli ərazilər içərisində

“Əyriqar” xüsusi gözəlliyə malikdir.

CUQQU (o.)

- Qadın baş örtüyü mənasını bildirir. Qədimdə qadın yaylığı çox dəbdə olmuş və bəzi valideynlər bu əşyanın adından antroponim kimi istifadə etmişlər.

ÇAPAR (o.)

- Keçmişdə məktub, qəzet və jurnalları tez sahibinə çatdıran əməkdaş belə adlanırdı.

DİLARA (q.)

- Qəlbaçan, könulaçan, mehriban.

DİLƏFRUZ (q.)

- Şadlandırıan, ruhlandırıan, sevincindirən.

DÜRRƏ (q.)

- İri həcmli inci parçası. Məcəzi mənalarda işlənərək ən sevimli, ən əziz, ən mehriban mənə çalarlarını bildirir.

ƏDALƏT (o.-q.)

- Doğru, düzgün. Müştərək addır – həm oğlan, həm də qız adı kimi istifadə olunur.

ƏFŞAN (q.)

- Saçan, səpən, səpələyən.

ƏKBƏR (o.)

- Ulu, böyük, yeganə, ucadan-
uca.
Allahu-Əkbər.

ƏLAMƏT (o.)

- İz, işarə, nişan. "Gördüyün mə-
şədən *əsər-əlamət* qalmayıb".

ƏSGƏR (o.)

- Hərbi ad, orduda ən kiçik
hərbi vəzifə, sırası hərbi.

*Bilsin ana torpaq,
eşitsin vətən,
Müsəlləh əsgərim
mən də bu gündən.*

(S. V.)

Əsgər sözü bir neçə antropo-
nimin formalaşmasında iştirak
edir. Əli+ Əsgər – Ələsgər,
Əsgər+ağa – Əsgərağa və s.

ƏŞRƏF (o.)

- Çox şərəfli, ən əziz, xüsusi
hörmət və izzətə malik.

ƏYYAM (o.)

- Vaxt, zaman anlayışı ifadə
edilir.

*Ah, necə kəf çəkməli əyyam idi,
Onda ki, övladı vətən xam idi.*

(M. Ə. Sabir)

FƏXRİ (o.)

- Ən hörmətli, şərəfli.

FƏRİD (o.)

- Misilsiz, tayı-bərabəri olmayan.

FƏRRUX (o.)

- Bəxtiyar olan, xoşgün görən.

FƏRZANƏ (q.)

- Bilikli, yoldaşlarından fərqlənən alim.

FƏTANƏT (q.)

- Dərrakəli, aydın fikirli.

FƏTTAH (o.)

- Hər şeyi açmağı bacaran.

FİKRƏT (o.)

- Fikirləşmək, düşümək. Nəticə çıxarmağı bacarmaq.

FİRUZ (o.)

- Taleyi gətirən, qalib gələn.

FİRUZƏ (q.)

- Qiymətli daş-qaş növü.

FUAD (o.)

- Sözünlüğəvi mənəsi *ürək* deməkdir. Antroponim kimi müsəlman dünyasında diqqəti çox çəkən adlardır.

Adlar sistemindəki *Alıfuad*, *Fuadxan* və sair adların formalaşması bu adın köməyi ilə meydana çıxmışdır. Hazırda azərbaycanlı adları sistemində Fuad şəxs adı yüksək faiz təşkil edir.

G

GİLAYƏ (q.)

- Üzüm giləsi mənasını bildirir.

GÖVHƏR (q.)

- Qiymətli daşların bir növünün adını bildirir. Bu daş özünə-məxsus rəngə və tərkibə malikdir.

*Əziziyəm qaş daşı,
Göv hər daşı, qaşdaşı,
Cəhil ilə bal yemə,
Ahi ilə daş daşı.
(Bayatı)*

GÜLŞƏN (q.)

- Güllük, çiçəklik yer.

GÜLZAR (q.)

- Güllüstan, güllük yer.

GÜMRƏH (q.)

- Bu ad Azərbaycan ədəbi dilində polad kimi sağlam bədənə malik adam mənasını ifadə edir*.

H

HACI (o.)

- Kəbəni ziyarət etmiş insan. Hacı sözü ayrıca şəxs adı kimi işlənməklə bərabər ondan Şərq və Qərb müsəlmanları arasında onlarca şəxs adı yaranmışdır. *Hacıəli, Hacıbala, Hacıdayı, Hacıhəsən, Hacıhüseyn...*

HADİ (o.)

- Bələdçilik edən, insanlara doğru, düzgün yol göstərən.

* Bu ad mənşə dildə yolunu azmış, azgün, səfeh mənalərini bildirir.

HEYBƏT (o.)

- Hörmətli, ləyaqətli, nüfuzlu insan.

HEYRAN (q.)

- Bu söz dilimizdə sevmək, xoşu gəlmək, məftun olmaq, vurulmaq, valeh olmaq mənalarını ifadə edir.

*Mən aşiqəm üzünə,
Heyranam qaş, gözünə.
Sən məndən əl üzməzdin,
Baxdın özgə sözünə.
(Bayatı)*

Quruluşca sadə onomastik addır. *Heyranə* qız adı bu antroponimdən əmələ gəlmişdir.

HƏLİMƏ (q.)

- Mülayim xarakterə malik adam. Çox sakit, yumşaq təbiətli, hər şeyə dözməyi bacaran insan.

HƏSRƏT (o.-q.)

- İstəyinə çatmaq. Ən çox oğlan istəyi yerinə yetəndə bu ada müraciət olunur.

HİLAL (o.-q.)

- Üç-dörd gecəlik təzə ay, yaxud aypara. *Hilal* müştərək addır. Buna görə də həm oğlan, həm də qız adları sistemində özünə geniş yer tapmışdır.

HİLMİ (q.)

- Yumşaq təbiətli, həlim xarakterli, səbr edən.

HUMAY (q.)

- Rəvayətə görə, Cənnət quşu. Xoşbəxtlik, səadət rəmzi.

HÜNƏR (q.)

- Bacarıqlı, cəsəreətli, məharətli.

X

XALİQ (o.)

- Yaradan, dünyanı, bütün təbiəti xəlq edən.

XALİD (o.)

- Uzun ömür sürən, daimi həyat keçirən, xoşbəxt insan.

XATİRƏ (q.)

- Bağışlanmış və yadda qalan əşya.

XƏLİL (o.)

- Yoldaş, sirdaş, dost, mehriban.

XƏTİB (o.)

- Məsciddə avazla xütbə oxuyan. Gözəl ədəbi nitq sahibi, natiqliyi ilə insanı heyran edən.

XOŞQƏDƏM (q.)

- Ayağı uğurlu olan, xoşbəxtlik gətirən.

XUMAR (q.)

- Xumarlanan, xoşal olan, mehri banlıq edən.

XURŞİD (o.)

- Günəş deməkdir.

İ

İBADULLA (o.)

- Tanrının bəndələri.

İFTİXAR (o.)

- Fəxr olunan, öyünülən, sevilən.

İLƏHƏ (q.)

- Cahan, seçilən, hörmət edilən.

İLHAM (o.)

- Həvəslənmək, ruhlanmaq. Yüksək zövqə sahib olmaq. Əvəzi olmayan bacarıq sahibi.

İLHAMƏ (q.)

- İlham sözündən yaradılmış maraqlı addır.

İLQAR (o.)

- Söz vermə, əhd, vəd, vəfa mənalarını ifadə edir. Bu sözün vasitəsilə "ilqar almaq", "ilqar vermək", "ilqarına düz çıxmaq", "ilqarından dönmək" ifadələri işlənir.

*Aşiq biriynən qərək,
Sədəf düriynən qərək.
Dünyada gözəl çoxdur,
İlqar biriynən qərək.*

(Bayatı)

İlqar müasir dövrün ən dəbdə olan, geniş istifadə olunan kişi adlarındandır.

İMAN (o.)

- Etiqad göstərən, inam göstərən.

İMANYAR (o.)

- İmamın dostu, onun köməkçisi, imama sadiqlik göstərən.

İRADƏ (q.)

- Qarşıya qoyduğu hər hansı məqsədə, diləyə çatmağa xüsusi səy göstərən, yolundan geri dönməyən.

İRFAN (o.)

- Hər şeydən xəbərdar olan, Allahı ürəkdən sevən.

İRŞAD (o.)

- İnsanları düzgün yola çəkən, onlara doğru yol göstərən.

İZZƏT (o.-q.)

- Hörmət, şərəf, şöhrət mənə çalarlarını bildirir.

Oğlan üçün “*izzət*” sözü ad formasında işləndiyi kimi *ağa* sözünün əlavəsi ilə yaranan **İzzətağa** adından da istifadə olunur.

Qız üçün “*izzət*” adına “*xanım*” sözü artırılaraq **İzzət-xanım** adı yaradılır.

K

KAMAL (o.)

- İnsanın kamillik zamanı, ağıllı, müdriklik dövrü.

KAMANDAR (o.)

- Silahla bağlı işlər görən: bacarıqlı ovçu, silah gəzdirən, müxtəlif növ silah sevən.

KƏRƏM (o.)

- Mərhəmətli olmaq, alicənablılıq, bağışlamağı bacarmaq.

Q

QABİL (o.)

- İstedadlı, bacarıqlı, istədiyini əldə edən.

QADİR (o.)

- Bacarıqlı, qüdrətli, qüvvətli.

QƏNDAB (q.)

- Hazırlanmış şirin su, şərbət.

QƏNDİL (o.)

- Evin tavanından asılan lampa növü, çilçiraq.

QƏNİ (o.)

- Zəngin adam, var-dövlət sahibi.

QUMAŞ (q.)

- İncə, zərif parça növü.

QUQUŞ (q.)

- Bu ad *qu* quşunun adından yaranmışdır. *Qu* quşu iri boylu olub, gözəl quruluşa malikdir.

Bunlar, əsasən, ağ rəngdə olurlar. Onların özünəməxsus xüsusiyyətləri vardır.

... *sulu yerin düzündə,
Bulaq qaynar çay-çəmən döşündə,
Bulaqotu üzər suyun üzündə,
gözəl qu lar gəlib keçərlər,
Xələtləyib bulaqdan su içərlər.*

(*Şəhriyar*)

Müşahidə və deyilənlərə görə, *qu quşu* ölümünü hiss etmiş kimi, ölümündən öncə gözəl səsle oxuyur və dünyasını dəyişir. *Ququş* adı Borçalı ərazisində daha geniş yayılmış antroponimlərdəndir. *Qu quşu* türk xalqlarından qazaxlarda totem kimi işlənməkdədir.

L

LALƏ (q.)

— Qırmızı rəngli gözəl gül.

LƏTAFƏT (q.)

— Gözəllik, incəlik, xoşagəlimlik.

LƏTİFƏ (q.)

— Gülməli söz. *Lətifəsi bizdən uzaq*".

LİLUFƏR (q.)

— Çayın dərin yerində bitən, qəşəng gül növü. Türk dilində geniş yayılmışdır.

LÜTFİ (o.-q.)

— Mehribanlıq göstərmək, yaxşılıq etmək, incə xarakterli.

M

MAHAL (o.)

— Müəyyən bir yer, bölgə, sahə mənası ifadə olunur.

*Maral tuş gəldi oxa,
Yayındı, çıxdı yoxa,
Mahalda kənd bircədi,
İçində əlli qoxa.*

(Bayatı)

MAHİR (o.)

— Bacarıqlı, məharətli, cəsarətli insan.

MAQSUD (o.)

— Əsasən, məqsəd, arzu və istək bildirən leksik vahiddir. Sadə quruluşlu bu ad tələffüz tərzini və asanlıq ilə dildəki bir sıra antroponimdən seçilir.

Müasir Azərbaycan ədəbi dilinin sistemində bu ad geniş mövqeyə malikdir. Yüksək dəbdə olduğu üçün bütün türk dünyasında *Maq-sud* adına hər yerdə təsadüf etmək olur.

MANSUR (o.)

- Qalib gəmiş, rəqibini üstələmiş, igid adam.

MEHMAN (o.)

- Müasir dilimizdə *qonaq*, *mü-safir* mənasını bildirir.

*Əzizim daşdı, dağlar,
Çınqıllı daşdı, dağlar,
Sən yatıbsan nəqafil
Mehmanın köçdü, dağlar.*

(Bayatı)

MEHPARƏ (q.)

- Ay parçası, gözəl, göyçək.

MƏLAHƏT (q.)

- Gözəl, şirin, ürəyəyatan.

MƏNZƏRƏ (q.)

- Təbiətin görünən qəşəng yeri.

MƏSUMƏ (q.)

- Təqsiri, günahı olmayan; hər şeydən saf və təmiz.

MƏŞHƏD (o.)*

- İranın Məşhəd şəhərində 8-ci imam Rzanın məqbərəsini ziyarət etmiş adama verilən dini şəxs adı.

* Məşhədi.

MƏTLƏB (o.)

- *Arzu, məqsəd, istək* mə-nalarını bildirir.

*Aşıqəm, dağı qəzəm,
Sınəmdə dağı qəzəm,
Mətləbim yarı görmək,
İşim nə dağı qəzəm.*

(Bayatı)

MÜNƏVVƏR (q.)

- Nurlu, parlaq, son dərəcə təmiz.

MÜRSƏL (o.)

- Nəyisə həll etmək üçün yola salınmış, ən inanılmış insan, mötəbər elçi.

N

NADİR (o.)

- Az tapılan şey, qiymətinə, key-fiyyətinə görə aydınca seçilən.

NAİLƏ (q.)

- *Arzuya, məqsədə çatmaq* mənasını bildirir. Bu ad “Nail” antroponiminə “ə” ünsürünün artırılması yolu ilə kişi adından yaradılmışdır. *Nailə* antroponimik sistemdə geniş mövqeyə malik olan qadın adıdır.

NATƏVAN (q.)

- Aciz, gücsüz, zəif, qüvvətsiz.

NATİQ (o.)

- Gözəl, ədəbi nitqə sahib olan oğlan.

NAZİM (o.)

- Nəyisə nizama gətirən, qayda yaradan.

NİHAD (o.)

- Təbiət.

NİHAL (q.)

- Cavan ağac, pöhrə.

NOVRUZ (o.)

- Yeni il bayramı, Bahar bayramı (mart ayında).

NÜSRƏT (o.)

- Xidmət edən, yardım, kömək göstərən.

O

OCAQVERDİ (o.)

- Burada "ocaq" müqəddəs dini yer" anlayışını bildirir.

OQTAY (o.)

- Ox və yay sözlərindən əmələ gəlmişdir. Oxatay mənasını verir.

P

PAKİZƏ (q.)

- Təmiz, ləkəsiz, qəşəng, xoşəgələn.

PƏRİCAHAN (q.)

- Göyçək, qəşəng, xoşagələn, ürəyəyatan.

PÜNHAN (q.)

- Gizli, gözəgörünməz, xəlvəti.

R

RAFİQ (o.)

- Bu sözlə sirdaş, yoldaş, həmfikir mənə və mənə çaları ifadə olunmuşdur.

Rafiq adının bünövrəsini vaxtilə rəfiq apelyativi təşkil etmişdir. İlk halda “rəfiq” kimi səslənən həmin sözdə sonradan *ə* səsi *a* səsinə keçdiyi üçün **Rafiq** kimi formalaşmışdır.

Hazırda Rafiq adı dəbdə olduğuna görə çox geniş yayılmış və ən sevimli adlardandır.

RAHİM (o.)

- Çətinlik çəkənə rəhm edən, kömək əlini uzadan.

RAMİN (o.)

- Bəzi əsərlərdə bu sözün mənasının “məmi atan adam” olduğu bildirilir. Bununla bərabər ramın sözünün günəş kimi güclü

olan insan anlamını ifadə etdiyi də qeyd olunur. Müasir Azərbaycan ədəbi dilinin lüğət tərkibində Ramin adı xüsusi yer tutur. Geniş yayılmış bu ad zamanın dəbdə olan ən gözəl adlarındanıdır.

RASİM (o.)

- Rəssam, şəkil çəkən.

RAMİŞ (o.)

- Musiqi.

RƏHMAN (o.)

- Zəhmli, özünü ağır, ciddi aparan.

RƏLANƏ (q.)

- Bu adın qəribə tarixçəsi vardır. Bir gənc ailənin qızı olmuş, ona ad

vermək üçün çox düşünmüşlər. Valideynlərin üç ad (*Rəna*, *Lalə* və *Nərgiz*) daha çox xoşlarına gəlmiş, onlardan birini seçməkdə böyük çətinlik çəkmişlər. Uzun mübarizə və məsləhətləşmədən sonra üç adın ön hissəsindən bir parçanı götürüb *Rə+la+nə* (*Rəlanə*) adını yaratmışlar.

Rəlanə adlar sistemində ürəyə-yatan antroponimlər sırasında özünə xüsusi yer tapmışdır.

RƏXŞƏNDƏ (q.)

- İşıldayan, parlaqlığı ilə seçilən.

RƏSUL (o.)

- Elçi.

RƏŞAD (o.)

- Bu söz yüksək insani keyfiyyətləri: zəngin və iti düşüncəliliyi, doğru və düzgün yol tutmağı, haqq və

ədaləti qorumağı əks etdirir.

Rəşad şəxs adı bütün türk xalqlarında ən dəbdə olan antroponimlər sistemində geniş yer almışdır. Türkiyə türklərinin hər bir bölgəsində bu adlı insana onlarca miqdarda rast gəlmək olur. Orta Asiya, Qazaxıstan türkləri də bu addan böyük maraqla istifadə etməkdədirlər.

RƏŞADƏT (o.)

- Qoçaqlıq göstərən, igidliklə seçilən.

REYHAN (q.)

- Bitki növü. *Reyhanə* qız adı bundan yaranmışdır.

RÖVŞƏN (o.)

- İşıqlıq, aydınlıq.

S

SABİQƏ (q.)

- Keçmişdə baş vermiş hadisə. Sabiq sədr, sabiq direktor.

SABİR (o.)

- Səbr edən, dözümlü olan, zəhmətdən qorxmayan.

SABİT (o.)

- Əsaslı, daimi yerini tapmış.

SAÇLI (q.)

- Doğulanda başında saçı olan. Türk dünyasında bu tipli adlar çoxdur.

SƏDAD (o.)

- Doğru olan, haqqı ayaqlamayan.

SƏİD (o.)

- Xoşbəxt, bəxtiyar, gələcəkli.

SƏFA (o.-q.)

- Saflıq, təmizlik, duruluq. Formaca müştərək addır.

SƏLİM (o.)

- Həqiqət tərəfdarı, eybi olmayan, polad bədənli.

SƏTTAR (o.)

- Eyib örtən, pis işləri gizlədən.

SİRAC (o.)

- Ev çırağı, işıq, məşəl.

SURƏT (o.)

- Görünüşü, üzü, sifəti, zahiri əlaməti.

S

ŞADMAN (o.)

- Şadlanan, sevinən, ruhlanan, qanadlanan (məcazi).

ŞAHBAZ (o.)

- Quş (şahin, tərlan).

ŞAHİN (o.)

- Yırtıcı quş növü. Dünya türkləri ova gedərkən həmin quşdan geniş istifadə etmişlər.

ŞAHSUVAR (o.)

- Şaha aid atlı dəstə.

ŞAKİR (o.)

- Təşəkkür bildirən, razılıq edən.

ŞAİQ (o.)

- Müəyyən işə, hadisəyə böyük həvəs göstərən.

ŞAMİL (o.)

- Aidiyyəti olan. "Bunları ona şamil etmək olar".

ŞƏBNƏM (q.)

- Gecələr göy-göyərtili, yarpaqlar üzərinə düşən şəh.

ŞƏFA (q.)

- Xəstəlikdən xilas olan, sağalan insan.

ŞƏMİSTAN (o.)

- Günəşli diyar, mahal, ölkə, yurd.

ŞƏRİF (o.)

- Şərəfli, çox nəcib, çox hörmətli.

ŞÜKRAN (o.)

- Yaxşılıq itirməyən, həmişə təşəkkür edən.

T

TAHİR (o.)

- Saf, təmiz anlayışını ifadə edir. "Aydan arı, sudan duru".

TANRIVERDİ (o.)

- Allahverdi mənasını bildirir. Quruluşca mürəkkəb olan aşağıdakı adlar da bu yolla əmələ gəlmişdir: *Haqverdi, Xalıqverdi, İmamverdi...*

TƏHSİN (o.)

- Alqış etmək, bəyənmək.

TOĞRUL (o.)

- Qədim türk dilində yırtıcı ov quşlarından bir növünün adıdır. Toğrul adı türk xalqlarında uzaq keçmişdən istifadə olunan antroponimdir.

Müasir dünyamızın çoxsaylı türk bölmələrinin hər bir arealında Toğrul şəxs adı geniş yayılmış, ən dəyərli, ən təsirli və sevimli antroponim vahid kimi işlənilməkdədir.

TÖHFƏ (q.)

- Hədiyyə, bəxşiş vermək.

TURAB (o.)

- Yer, toz, torpaq.

U

UĞUR (o.)

- Nailiyyət əldə edən və xoşbəxtlik qazanan. Uğur sözü vasitəsi ilə *Uğurbəy, Uğurşah, Uğurbala* kimi mürəkkəb adlar yaranmışdır.

Ü

ÜLVİ (q.)

- Ən yüksək, əlçatmaz zirvə.

ÜLVİYYƏT (q.)

- Ülvə uca deməkdir. Bu sözə -yyə artırılmaqla *Ülviyyə, -yyət*

əlavə olunmaqla *Ülviyyə* qız adı əmələ gətirilmişdir.

*Nə oldu bəs o ülviyyə, o ziynət?
Ki nuru bir baxışa ziynət?*

(R.Z.)

V

VAHİD (o.)

- Tək, bir, yalnız, yeganə.

VAQİF (o.)

- Ağıllı, hər şeyi bilən, son dərəcə ayıq-sayıq adam.

VALEH (o.)

- Vurulmaq, bağlanmaq, sevmək. "Mən ona valeh olmuşam".

VƏFA (o.-q.)

- Sözündə durmaq, etibarlı olmaq mənalarını ifadə edir.

*Dam üstədi damımız,
Sovruldu xırmanımız.
Vəfa lı yar yolunda,
Qurban olsun canımız.*

(Bayatı)

VÜQAR (o.)

- Ləyaqətli, öz qiymətini bilən, məniyini gözləyən.

VÜSAL (o.)

- İstəyinə, məqsədinə nail olan.

Y

YARƏLİ (o.)

- Həzrəti Əlinin köməkçisi, ona sadiq olan.

YALÇIN (o.)

- Sıldırım sərt qaya.

YEGANƏ (q.)

- Tək, bərabəri olmayan, misli görünməyən.

Z

ZƏFƏR (o.)

- Qələbə çalan, məqsədinə yetişən, müvəffəqiyyət qazanan.

ZİBA (q.)

- Yaraşıqlı, gözəl, var-dövlətli.

ZİVƏR (q.)

- Bəzək, zinət.

ZİYAD (o.)

- Arzu etdiyindən, çox, artıq.

zərbaycan ədəbi dilinin antroponimik sistemində Avropa mənşəli adlar da mövcuddur. Bunlar da Azərbaycan dilində olduğu qaydada yaranıb formalaşmışdır. Həmin adlardan bir-ikisinə nəzər yetiririk.

FLORA (q.)

— Yer üzünün bütün yaşıl zolaqları; oradakı rəngarəng və zəngin ən gözəl bitkiləri: güllər, çiçəklər, ağaclar, müxtəlif növ otların cəmi *flora* adlanır.

IZOLDA (q.)

Bu ad – *İzolda* buzdan çıxmış, buz kimi şəffaf, dümağ, gözəl, göyçək deməkdir.

ROZA (q.)

Ətirli gül növü. Azərbaycanca “qızıl gül” deməkdir. *Roza* müxtəlif rəngdə və növdə olur. Hazırda dünya səhnəsində roza gülünün **100 növü** vardır. Rozalar qırmızı, sarı, mavi və başqa rənglərdə olur. Bunların rəng-rənglərinin yaranması barədə dünya xalqları tərəfindən maraqlı əfsanələr yaranmışdır. Bu əfsanələrin birində roza gülünün ilk dövrlərdə ancaq ağ rəngdə forma-

laşdığı bildirilir. Orada qırmızı rəngli roza gülünün yaranması barədə deyilir:

Bir bülbul ağ rəngli roza gülünü görüb ona ürəkdən vurulur. Günlərlə, saatlarla həmin gülün başı üstündə fırlanıb onun üzərinə qonub oxumaq arzusunda olur. Çox keçmədən bülbul rozanın üzərindəki tikanların dəhşətli nəticə verə biləcəyinə məhəl qoymadan sevgi gücünə sürətlə gülün üstünə qonur. Bu zaman gülün iti uclu tikanları quşun döşünə batır, onun süzülən qanı gülün ağ rəngini qırmızıya boyayır – qırmızı rəngli roza yaranır.

Valideynlər qızlarına *Roza* adı verdikdə, əsasən, qırmızı rəngli rozanı nəzərdə tuturlar. Bu rəngin rəmzi mənası da yox deyildir.

AZƏRBAYCANLI

OĞLAN

ADLARI

Rafad

Rafiq

A

Oğlan adları

ABA	ABBASQULU
ABAS }	ABBASMİRZƏ
ABBAS* }	ABDAL
ABAZƏR }	ABDİL }
ABUZƏR* }	ABDUL* }
ABBASAĞA	ABDALBƏY
ABBASBƏY	ABDI
ABBASƏLİ	ABDIXAN
ABBASXAN	ABDİN

} – Böyük mötərizə ilə eyni adın müxtəlif variantları,

* – ulduz işarəsi ilə həmin variantlardan orfoqrafik və estetik cəhətdən uyğun olan adlar verilmişdir

ABDULALI }
 ABDULƏLİ* }
 ABDULBAĞI
 ABDULHƏMİD
 ABDULXALİQ
 ABDULXƏLİL
 ABDULKƏRİM
 ABDULQAFAR
 ABDULQƏDİR
 ABDULLA
 ABDULLƏTİF
 ABDULRƏHİM
 ABDULRƏHMAN
 ABDULSALAM
 ABDULŞİR
 ABEL
 ABGÜL
 ABI
 ABIŞ
 ABIŞALI
 ABİD
 ABİDDİN
 ABİDƏLİ

ABİDXAN
 ABLAY
 ABTALIB }
 ABUTALIB* }
 ABTURAB
 ABUD
 ABUHƏYAT
 ABUSALAM
 ABUSALAT
 ABUVƏKİL
 ABUZƏR
 ADAXAN
 ADƏM
 ADIBƏLLİ
 ADIBƏY
 ADIBÖYÜK
 ADİGÖZƏL
 ADİXAN
 ADİSÖNMƏZ
 ADİŞİRİN
 ADİL* }
 ƏDİL }
 ADİLXAN

ADNAN
 AFAD* }
 AFAT }
 AFATXAN
 AFƏR
 AFİK }
 AFİQ* }
 AFİL
 AFİTAB* }
 AFTAB }
 AFİYƏDDİN
 AFŞAR
 AFTANDİL
 AĞA
 AĞAALİM
 AĞABABA
 AĞABALA
 AĞABƏY
 AĞACAMAL
 AĞACAN
 AĞACAVAD
 AĞACƏFƏR
 AĞACƏLİL

AĞACƏMİL
 AĞADADAŞ
 AĞADAYI
 AĞADƏDƏ
 AĞAƏLİ
 AĞAƏMİ
 AĞAƏZİZ
 AĞAGÜL
 AĞAGÜN
 AĞAHƏSƏN
 AĞAHÜSEYN
 AĞAXAN
 AĞAKAMAL
 AĞAKAZİM
 AĞAKƏRİM
 AĞAKİŞİ
 AĞAQLU
 AĞALAR
 AĞAMALI
 AĞAMEHDİ
 AĞAMƏCİD
 AĞAMƏLİK
 AĞAMƏMMƏD

AĞAMƏRDAN
AĞAMƏŞƏDİ
AĞAMİR
AĞAMİRİ
AĞAMİRZƏ
AĞAMURAD
AĞAMUSA
AĞANƏSİB
AĞANƏZƏR
AĞAPAŞA
AĞARƏFİ
AĞARƏŞİD
AĞARZA
AĞASALAM
AĞASALEH
AĞASALMAN
AĞASƏF
AĞASƏFƏR
AĞASƏLİM
AĞASƏMƏD
AĞASI
AĞAŞƏRİF
AĞAŞİR
AĞAŞİRİN

AĞAVERDİ
AĞAVƏLİ
AĞAYAR
AĞAZADƏ
AĞAZAL
AĞAZAMAN
AĞAZEYNAL
AĞAZƏR
AĞYOL
AXUND
AXUNDBABA
AKİF
AQİBƏT
AQİL
AQSİN }
AQŞİN* }
ALAŞ
ALAY
ALAZAN
ALÇİN }
ELÇİN* }
ALƏM
ALƏMDAR* }
ƏLƏMDAR }
ALƏŞRƏF

ALXAN
ALXAS* }
ALXAZ }
ALI
ALICAN }
ƏLİCAN* }
ALIFUAD
ALIŞ
ALIŞAN }
ƏLİŞAN* }
ALİDDİN
ALİK
ALİM
ALİMXAN
ALQAYIT
ALLAHQULU
ALLAHŞÜKÜR
ALLAHVERDİ
ALLAHVERƏN
ALLAHYAR
ALMƏMMƏD
ALİMƏRDAN* }
ALMƏRDAN }
ALİMURAD

ALOV
ALP
ALPAŞA }
ALIPAŞA* }
ALPAY
ALPXAN
ALŞAN
ALTAY
ALTINBƏY
ALYOŞ
AMAL
AMANXAN
AMAŞ
AMİD
AMİL
AMİN
AMİR
AMİYƏT
AMUR
ANAN
ANAR
ANARBƏY
APREL
ARAN

ARANBƏY
 ARANXAN
 ARASLAN
 ARAT
 ARAZ* }
 ARAS }
 ARAZBƏY
 ARAZXAN
 ARIQ
 ARİF
 ARİM
 ARİZ
 ARMAĞAN
 ARSLAN
 ARSLANXAN
 ARUZ
 ARZU
 ARZUMAN
 ASAF }
 ASƏF* }
 ASİF
 ASLAN* }
 ASDAN }
 ASLANXAN

ASİM
 AŞIQ
 AŞUR
 AŞURBƏY
 AŞURƏLİ
 ATA
 ATABABA
 ATABALA
 ATABƏY
 ATACAN
 ATAXAN
 ATAKİŞİ
 ATALAR
 ATAMƏLİ
 ATAMOĞLAN
 ATAŞ }
 ATƏŞ* }
 ATDIXAN }
 ATLIXAN* }
 ATİF
 ATİLLA* }
 ATTİLA }

AVAZ
 AVAZMİRZƏ
 AVDI
 AYATULLA
 AYAZ
 AYÇİN
 AYDƏMİR
 AYDIN
 AYEL
 AYXAN
 AYLAR
 AYNALI
 AYNUR
 AYVAZ }
 EYVAZ* }
 AZAD
 AZADƏLİ
 AZADXAN
 AZAY
 AZƏR
 AZƏRBAYCAN
 AZƏROĞLU
 AZİM

Oğlan adları

BABA
BABABALA
BABABƏY
BABACAN
BABADADAŞ
BABAƏMİ
BABAXAN
BABAXƏLİL
BABAKİŞİ
BABAQULU
BABALI
BABAMİRZƏ

BABAN
BABAŞ
BABAVƏRDİ
BABAYAR
BABƏK
BAĞI
BAĞIR
BAHADİR* }
BAHADUR }
BAHARƏDDİN
BAHARƏT

BAHADİN }
BAHƏDDİN* }
BAXIŞ
BAXŞEYİŞ
BAXŞƏLİ
BAXŞI
BAXŞIXAN
BAKIXAN
BALA
BALABƏY
BALACA
BALADADAŞ
BALADAYI
BALAƏHMƏD
BALAƏMİ
BALAFƏR
BALAĞA
BALAHƏSƏN
BALAHÜSEYN
BALAXAN
BALAKƏRİM
BALAKİŞİ
BALAQARDAŞ
BALAMƏMMƏD

BALAMİRZƏ
BALASADIQ
BALAŞ
BALAŞAH
BALAŞİRİN
BALAVƏRDİ
BALAY
BALAYAR
BALDADAN
BALDADAŞ
BALİ
BALOĞLAN
BAMSI
BARAT
BATIXAN
BAYAT
BAYCAN }
BƏYCAN* }
BAYDAR
BAYXAN
BAYRAM
BAYRAMQULU
BECAN
BEHBUD

BEHCAT
BEHZAD
BEKDAŞ
BEYDULLA
BƏBİR
BƏDƏL
BƏDƏLXAN
BƏDİR
BƏDİR XAN
BƏDİRBƏY
BƏDİRƏDDİN
BƏDİR XAN
BƏDİRŞAH
BƏHLUL
BƏHMƏN
BƏHRAM
BƏHRUZ
BƏXTİYAR
BƏKİR
BƏSİR
BƏŞİR
BƏŞİRƏLİ
BƏTİR
BƏTUL
BƏY

BƏYALİ
BƏYBALA
BƏYDADAŞ
BƏYXAN
BƏYLƏR
BƏYVERDİ
BİBİQULU
BİCAN
BİCCƏT
BİKƏS
BİQƏM
BİLAL
BİLƏS
BİLƏNDƏR
BİNAMİN
BİNƏLİ
BİRMAN
BORAN
BOYAQÇI
BÖYÜKAĞA
BÖYÜKXAN
BÖYÜKKİŞİ
BUDAQ
BUĞAC
BULUD

BULUDXAN
BURXAN
BURZU
BUTA
BUTABƏY

BÜLBÜL
BÜLƏND
BÜNYAD
BÜRHAN

Oğlan adları

CABBAR
CABİR
CAHAN
CAHANBAXIŞ
CAHANDAR
CAHANGİR
CAHƏD
CAHİD*
CAMAL
CAMALƏDDİN
CAMULLA
CANBAXIŞ
CANƏLİ

CANI
CANKİŞİ
CANMİRZƏ
CARULLA }
CƏRULLA* }
CAVAD
CAVADXAN
CAVAN
CAVANŞİR* }
CİVANŞİR }
CAVİD
CAVİDAN
CAZİBƏ

CEYLAN
CEYHAN
CEYHUN
CƏBİ
CƏBİŞ
CƏBRAYIL
CƏFƏR
CƏFƏRQULU
CƏHALƏT
CƏLAL
CƏLAYİR
CƏLİL
CƏMİL
CƏMİLBƏY
CƏMŞİD
CƏNNƏT
CƏNNƏTƏLİ
CƏRULLA }
CƏRULLAH* }
CƏSARƏT
CƏSUR
CƏZAYİR
CİĞAT

CİDA
CİHAT
COMƏRD* }
COMƏRT }
COŞĞUN }
COŞQUN* }
CÖVDƏT
CÖVDƏTBƏY
CUCİ
CUQQU
CULEYXAN
CUMA }
CÜMƏ* }
CUMALI }
CÜMƏLİ* }
CUMAY
CUMAYIL
CÜMİ
CÜMŞÜD
CÜMÜ
CÜRƏT
CÜRƏLİ
CÜVAY

Oğlan adları

ÇAÇI	•	ÇƏLƏBİ
ÇADAUR	•	ÇƏMƏNZAR
ÇAPAR	•	ÇƏRKƏZ
ÇAPAY	•	ÇİRAQ
ÇARUQ	•	ÇİNGİZ }
ÇAYLAR	•	ÇİNGİZ }
ÇEŞNİ	•	ÇOBAN

Oğlan adları

DADAŞ	•	DAŞQIN
DADAŞBALA	•	DAVİD
DADAŞXAN	•	DAVUD
DAĞBƏY	•	DAYANDUR
DAĞBƏYİ	•	DAYIXAN
DAĞISTAN	•	DƏDƏBƏY
DAĞLAR	•	DƏDƏCAN
DALĞIN	•	DƏDƏXAN
DAMƏD }	•	DƏDƏKİŞİ
DAMƏT }	•	DƏDƏLİ
DASTAN	•	DƏMİR
DAŞDƏMİR	•	DƏMİRCAN

DƏMİRÇİ
DƏNİZ
DƏNİZXAN
DƏNYAR
DƏRBƏND
DƏRGAH
DƏRVIŞ
DƏYANƏT
DƏYYAM
DİDƏM
DİLAVƏR
DİLÇİN
DİLDAR
DİLƏK
DİLKƏŞ
DİLQƏM
DİVANBƏY
DİYAR
DOLĞUN

DOMRUL
DOSTƏLİ
DOSTƏMİ
DOSTMƏMMƏD
DÖNMƏZ
DÖNÜŞ
DÖVLƏT
DÖVLƏTALİ
DÖVLƏTBƏY
DÖYÜŞ
DUMAN
DUNAY
DURASI
DURSUN
DÜNYABİR
DÜNYAMALI
DÜNYAMİN }
BÜNYAMİN }

Oğlan adları

EDİL
EHRAN
EHTİRAM
ELARİZ
ELAY
ELBƏY
ELBƏYİ
ELBİR
ELBU
ELBRUS
ELCAN

ELÇİBƏY
ELÇİN
ELDAR
ELDAŞ
ELDƏNİZ
ELDOST
ELFAQ
ELGƏZƏR
ELGİZ
ELGÜL
ELGÜN

ELXAN	•	ELŞƏN
ELİZƏR	•	ELTAC
ELKÖÇƏR	•	ELTƏKİN
ELKÖMƏK	•	ELTƏN
ELMAN	•	ELTON
ELMAR	•	ELTUN
ELMAS	•	ELTURAL
ELMDAR	•	ELTURAN
ELMƏDDİN	•	ELVİN
ELMİ	•	ELVİR
ELMİXAN	•	ELVÜQAR
ELMİN	•	ELYANAQ
ELMİR	•	ELYANAR
ELMUR	•	ELYAR
ELMURAZ	•	ELYAZ
ELNAR	•	ELZAR }
ELNUR	•	ELZƏR* }
ELOĞLU	•	EMİL
ELSƏS	•	EMİN
ELSEVƏN	•	EMİNBƏY
ELSEVƏR	•	EMRUZ
ELŞAD	•	ENGİN

ERKƏN	•	EYNALI }
ERKİN	•	EYNƏLİ* }
ERŞAD	•	EYNULLA
EŞQİN	•	EYNUR
EŞMİ	•	EYNURLA
ETİBAR	•	EYVAZ* }
ETİQAD	•	AYVAZ }
ETİMAD	•	EYYUB
EYNAL	•	

Oğlan adları

ƏBDÜL	...	ƏBDÜLXALİQ
ƏBDÜLBƏŞİR	...	ƏBDÜLXƏLİL
ƏBDÜLCAMAL	...	ƏBDÜLKƏRƏM
ƏBDÜLCƏLİL	...	ƏBDÜLKƏRİM
ƏBDÜLCƏMİL	...	ƏBDÜLQASIM
ƏBDÜLƏLİ	...	ƏBDÜLQƏDİR
ƏBDÜLƏZƏL	...	ƏBDÜLLƏTİF
ƏBDÜLƏZİZ	...	ƏBDÜLMANAF
ƏBDÜLHƏMİD	...	ƏBDÜLMƏCİD
ƏBDÜLHƏSƏN	...	ƏBDÜLPAŞA
ƏBDÜLHÜSEYN	...	ƏBDÜLRƏHMAN
ƏBDÜLXALİD	...	ƏBDÜLSƏİD

ƏBDÜLŞAH	...	ƏFRASIYAB
ƏBDÜLVAHAB	...	ƏFRƏT
ƏBDÜLVAHİD	...	ƏFSƏL
ƏBİL	...	ƏFSƏR
ƏBLUÇ	...	ƏFSUN
ƏBUSƏİD	...	ƏFŞAR
ƏBÜLFƏT	...	ƏFZƏL
ƏBÜLFƏZ	...	ƏFZƏLƏDDİN
ƏBÜLHƏSƏN	...	ƏHƏD
ƏBÜLHÜSEYN	...	ƏHƏDDİN
ƏBÜLQASIM	...	ƏHLİMAN
ƏDAHİM	...	ƏHLİYAR
ƏDALƏT	...	ƏHMƏD
ƏDHƏM	...	ƏHMƏDAĞA
ƏDİB	...	ƏHMƏDALI
ƏDİL	...	ƏHMƏDİYYƏ
ƏDNAN	...	ƏHSƏN
ƏDNƏM	...	ƏJDƏR
ƏFQAN	...	ƏKBƏR
ƏFLAN	...	ƏKRƏM
ƏFLATUN	...	ƏLABBAS
ƏFON	...	ƏLAĞA
ƏFRAİL	...	ƏLAMƏT
ƏFRAİM	...	ƏLƏDDİN

ƏLƏFSƏR

ƏLƏKBƏR

ƏLƏMDAR

ƏLƏMŞAH

ƏLƏS

ƏLƏSGƏR

ƏLƏŞRƏF

ƏLFƏDDİN

ƏLFİ

ƏLİ

ƏLİBABA

ƏLİBALA

ƏLİBƏY

ƏLİCAN

ƏLİƏKBƏR

ƏLİƏKRƏM

ƏLİƏSGƏR

ƏLİF

ƏLİFAĞA

ƏLİHEYDƏR

ƏLİHÜSEYN

ƏLİXAN

ƏLİKƏRƏM

ƏLİKƏRİM

ƏLİKRAM

ƏLİQULU

ƏLİMƏMMƏD

ƏLİMƏRDAN

ƏLİMİRZƏ

ƏLİMUSA

ƏLİPAŞA

ƏLİRZA

ƏLİSA

ƏLİSAHAB

ƏLİSAHİB

ƏLİSALAM

ƏLİSƏFA

ƏLİSKƏNDƏR

ƏLİSULTAN

ƏLİŞ

ƏLİŞİR

ƏLİŞAH

ƏLİŞAN

ƏLİŞİR

ƏLİTAQƏT

ƏLİYAR }

ƏLYAR* }

ƏLİYULLA

ƏLİYUSİF

ƏLİZAMAN

ƏLİZAMİN

ƏLQAFAR

ƏLQAFUR

ƏLQAYIT

ƏLLƏZ

ƏLÖVSƏT

ƏLVAN

ƏLVERDİ

ƏLVİN

ƏLYƏSƏR

ƏMANƏT

ƏMBƏR

ƏMƏL

ƏMİCAN

ƏMİKİŞİ

ƏMİN

ƏMİR

ƏMİRASLAN

ƏMİRXAN

ƏMİRQULU

ƏMİRSULTAN

ƏMRAH

ƏMRAN

ƏMRUH

ƏMRUL

ƏMRULLA

ƏNNAĞI

ƏNSƏR

ƏNUŞİRƏVAN

ƏNVƏR

ƏNVƏRCAN

ƏRCAN

ƏRDOĞAN

ƏRDOST

ƏRƏBXAN

ƏRƏN

ƏRƏSTUN

ƏRXAN

ƏROĞUZ

ƏROL

ƏRRƏHMAN	•	ƏŞRƏFƏLİ
ƏRŞAD	•	ƏTRAF
ƏRTAC	•	ƏVƏZ
ƏRTƏKİN	•	ƏVƏZALİ
ƏRTOĞRUL	•	ƏVƏZXAN
ƏRZİMAN	•	ƏYYAM
ƏRZUN	•	ƏYYUB
ƏSABƏLİ	•	ƏYYUBXAN
ƏSƏBALI }	•	ƏZƏL
ƏSƏD	•	ƏZƏLXAN
ƏSƏDULLA	•	ƏZƏMƏT
ƏSGƏR	•	ƏZİM
ƏSGƏRƏLİ	•	ƏZİZ
ƏSGƏRXAN	•	ƏZİZAGƏ
ƏSİLDAR	•	ƏZİZƏLİ
ƏSLAN }	•	ƏZİZXAN
ASLAN' }	•	ƏZİZMƏMMƏD
ƏSLİXAN	•	ƏZİZULLA
ƏŞİR	•	ƏZMİ
ƏŞRƏF	•	ƏZMULLA

Oğlan adları

FAXİR	•	FATEH
FAİQ	•	FAYMAN
FAİL	•	FAZİL
FAİT	•	FELMAN
FAİZ	•	FEYDULLA
FAKİR	•	FEYRUZ
FAQİL	•	FEYYAZ
FAMİD	•	FEYZƏDDİN
FAMİL	•	FEYZİ
FARİQ	•	FEYZİYAB
FARİZ	•	FEYZULLA
FARUQ	•	FƏALİYYƏT

FƏDA	•	FƏRƏC
FƏDAİ	•	FƏRƏCULLA
FƏDAİL	•	FƏRHAD
FƏĞAN	•	FƏRHAN
FƏHMI	•	FƏRXAN
FƏHMİL	•	FƏRİD
FƏHMİN	•	FƏRMAN
FƏXAN	•	FƏRMAYIL
FƏXRƏDDİN	•	FƏRRUX
FƏXRİ	•	FƏRYAD
FƏQAN	•	FƏRZALI }
FƏQANI	•	FƏRZƏLİ* }
FƏQƏT	•	FƏRZAYIL
FƏNAZ	•	FƏRZƏDDİN
FƏRABİ	•	FƏRZİ
FƏRAHİM	•	FƏRZULLA
FƏRAİL	•	FƏTƏLİ
FƏRAİM	•	FƏTƏLİXAN
FƏRAİZ	•	FƏTHİ
FƏRAMƏZ* }	•	FƏTİXAN
FƏRƏMƏZ }	•	FƏTTAH
FƏRASƏT	•	FƏTTAHXAN
FƏRDA	•	FƏTTAR
FƏRDİ	•	FƏTULLA

FƏYYAZ	•	FİRDUS
FƏZAIL	•	FİRİDUN* }
FƏZAIR	•	FİRUDUN }
FƏZALƏDDİN	•	FİRQƏT
FƏZİ	•	FİRUZ* }
FƏZİLƏDDİN	•	FİRUS }
FƏZİLƏT	•	FİTAT
FƏZLİ	•	FOVZİ }
FİKƏRƏT	•	FÖVZİ* }
FİKRI	•	FUAD
FİLAMİN	•	FÜRSƏND
FİLAN	•	FÜRSƏT
FİLHAMİ	•	FÜRÜZAT
FİRAD	•	FÜZULİ
FİRDOVSI	•	

Oğlan adları

GƏNCƏLİ
GƏNCİM
GƏRAY
GÖYÇƏ
GÖYXAN
GÖYÜŞ
GURSEL
GÜCXAN
GÜLAĞA
GÜLALI
GÜLAYİM
GÜLBABA

GYLBALA
GÜLBUTA
GÜLÇİN
GÜLƏDDİN
GÜLƏHMƏD
GÜLƏNİ
GÜLFÜQAR
GÜLHAN
GÜLHƏSƏN
GÜLHÜSEYN
GÜLXAN
GÜLQASIM

GÜLMƏMMƏD
GÜLMƏT
GÜLMİR
GÜLMİRZƏ
GÜLMURAD
GÜLNİYAZ
GÜLXAN
GÜLPAŞA
GÜLRZA
GÜLŞAH
GÜLVERDİ
GÜLVƏRD
GÜLYAR

GÜLZAMAN
GÜLZAMİN
GÜMRAH
GÜNALI }
GÜNƏLİ }
GÜNDÜZ
GÜNƏR
GÜNXAN
GÜNSEL
GÜRŞAD
GÜVƏN
GÜVƏNC
GÜVƏNDİK

Ğ

*M*üasir Azərbaycan ədəbi dilində “ğ” səsi ilə başlayan, istər apelyativ, istərsə də onomastik söz işlənmişdir.

H

Oğlan adları

HABİL	•	HACIXAN
HABİT	•	HACIMAHMUD
HACI	•	HACIMEHDİ
HACIAĞA	•	HACIMƏMMƏD
HACIBABA	•	HACIMURAD
HACIBALA	•	HACIVERDİ
HACIBƏY	•	HADI }
HACİƏLİ	•	HADI }
HACİƏMİ	•	HAFİD
HACIFUAD	•	HAFİZ
HACIHƏSƏN	•	HAKİM
HACIHÜSEYN	•	HAQQI

HAQQULU	•	HEYRƏDDİN
HAQVERDİ* }	•	HEYRƏT
HAXVERDİ }	•	HƏBƏŞ
HALAY	•	HƏBİB
HAMƏT	•	HƏBİBULLA
HAMİD* }	•	HƏCİ
HƏMİD }	•	HƏKİM
HAMLET	•	HƏQQİ
HARİD	•	HƏMDULLA
HARUN	•	HƏMİD
HAŞİM	•	HƏMİDAĞA
HATƏM* }	•	HƏMZƏ
HƏTƏM }	•	HƏMZƏLİ
HATƏMXAN	•	HƏNƏFİ
HEKAYƏT	•	HƏSƏN* }
HEKİM	•	HASAN }
HEYBƏR	•	HƏSƏNAĞA
HEYBƏT	•	HƏSƏNBALA
HEYDƏR	•	HƏSƏNƏLİ
HEYDƏRAĞA	•	HƏSƏNQULU
HEYDƏRBABA	•	HƏSƏNPAŞA
HEYDƏRBALA	•	HƏSİ
HEYDƏRQULU	•	HƏSRƏT
HEYRAN	•	HƏŞİM

HƏTİF	•	HÖRMÜZ
HƏZİ	•	HUŞƏNG
HƏZİQULU	•	HÜCƏTULLA
HƏZİN	•	HÜMAYİ
HƏZRƏT	•	HÜMBƏT }
HƏZRƏTQULU	•	HÜMMƏT* }
HİCRAN	•	HÜNƏR
HİCRƏT	•	HÜRZAD* }
HİDAYƏT	•	HÜRZƏT }
HİKMƏT	•	HÜSAMƏDDİN
HİMALAY	•	HÜSƏN
HİMAYƏT	•	HÜSEYN
HİLAL	•	HÜSEYNBABA
HİZBULLAH	•	HÜSEYNBALA
HÖCCƏT	•	HÜSEYNƏLİ
HÖKMRAN	•	HÜSEYNXAN
HÖKMULLA	•	HÜSEYNQULU
HÖKÜM	•	HÜSEYNYAR
HÖRMƏT	•	HÜSNÜ
	•	HÜSÜ

Oğlan adları

XAQAN
XAQANI* }
XƏQANI }
XALƏDDİN
XALİD* }
XALİT }
XALİQ
XALİS
XAMİS
XAMMƏD
XAN

XANBABA
XANBALA
XANBUTA
XANCAN
XANÇOBAN
XANDADAŞ
XANDƏMİR
XANƏLİ
XANGÜL
XANIŞ

XANKİŞİ
XANQULU
XANLAR
XANMƏMMƏD
XANOĞLAN
XANSEVƏR
XANSULTAN
XANSUVAR
XANVERDİ
XASAY
XASI
XASMƏMMƏD
XASPOLAD
XATAY
XEYBƏR
XEYİRXAH
XEYRƏDDİN
XEYRİ
XEYRULLA
XƏBAYİL
XƏLALƏDDİN
XƏLƏF
XƏLƏFLİ
XƏLGÜLLAH

XƏLİDDİN
XƏLİFƏ
XƏLİL
XƏLİLİRZA
XƏLQAN
XƏMMƏD
XƏNDAN
XƏTAİ* }
XATAİ }
XƏTİB
XƏYAL
XƏYALƏDDİN
XƏYYAD
XƏYYAM
XƏZAN
XƏZAYİL
XƏZƏR
XİDİR
XİDİRƏLİ
XİZİR
XOLÇU
XOSROV
XOŞBƏXT
XOŞXƏBƏR

XUDABAXIŞ
XUDAFƏR
XUDAFƏRİM
XUDAFƏRİN
XUDAKƏRİM
XUDAQƏNBƏR
XUDAN
XUDAT

.....

XUDAVERDİ
XUDAY
XUDAYAR
XUDAYİM
XUDDAM
XUDU
XUDUŞ

X

M

*üasir Azərbaycan ədəbi
dilində “ı” səsi ilə başlanan, istər apelyativ,
istərsə də onomastik vahid işlənir.*

Oğlan adları

İBAD' }
İBAT }
İBADƏT
İBADULLA
İBİŞ
İBRAHİM
İBRAHİMXƏLİL
İBRƏT
İDRAK
İDRİS
İDRİSXAN
İFTİXAR

İGİD
İGİDƏLİ
İXTİYAR
İKRAM
İKRAMƏLİ
İQBAL
İQLİM
İQRAR
İLAHİM
İLDAR
İLDIRIM
İLFAN

İLFAT
İLGİZ
İLGÜN
İLHAN
İLHAM
İLHAMƏDDİN
İLHAMƏLİ
İLXAN
İLKAĞA
İLKİN
İLQAMƏT
İLQAR
İLMAN
İLŞAD
İLTİFAT
İLTİMAS
İLTİZAM
İLYAS
İLYAZ
İMADƏDDİN
İMAM
İMAMƏDDİN
İMAMƏLİ
İMAMXAN

İMAMQULU
İMAMVERDİ
İMAMYAR
İMAN
İMDAD
İMAŞ
İMİRXAN
İMRAN
İMRUZ
İNAL
İNANC
İNAYƏT
İNAYYƏT
İNFİL
İNQİLAB
İNSAF
İNSAN
İNŞALLAH
İNTİQAM
İNTİZAM
İRŞAD
İSA
İSABALA
İSAXAN

İSAQ	•	İSMİ
İSBAT	•	İSMİCAN
İSFAHAN	•	İSMİƏLİ
İSFƏNDİYAR*	•	İSMİXAN
İSPƏNDİYAR }	•	İSRAFİL
İSİBALA	•	İSRAYİL
İSKƏNDƏR	•	İŞIQ
İSLAM	•	İZƏDDİN
İSMAYİL	•	İZZƏT
İSMƏT	•	İZZƏTƏLİ

Oğlan adları

KAMAL	•	KAZİMBƏY
KAMALƏDDİN	•	KAZİMXAN
KAMAN	•	KEYQUBAD
KAMANDAR	•	KEYMURAZ
KAMANZAR	•	KƏBİR
KAMƏRZ	•	KƏLBƏLİ
KAMİL	•	KƏLBİ
KAMRAN	•	KƏLƏNTƏR
KAŞKAR	•	KƏNAN
KATİB	•	KƏNDƏR
KAZBEK	•	KƏRBƏLA
KAZİM	•	KƏRBƏLAYİ

KƏRƏM	⋮	KƏSİRƏ
KƏRƏMƏLİ	⋮	KİÇİKXAN
KƏRİM	⋮	KİRAM
KƏRİMAĞA	⋮	KİRMAN
KƏRİMBƏY	⋮	KNYAZ
KƏRİMXAN	⋮	KOROĞLU
KƏSƏMƏN	⋮	KÖÇƏRİ

Oğlan adları

QABİL	⋮	QAMAŞ
QACAR	⋮	QAMBAY
QAÇAQ	⋮	QAMƏDDİN
QAÇAY	⋮	QAMƏT
QADİR	⋮	QANTURAL
QAFAR	⋮	QARA
QAFİL	⋮	QARACA
QAFQAZ	⋮	QARAÇAY
QAFUR	⋮	QARAÇOBAN
QAİL	⋮	QARAXAN
QALAMİRZƏ	⋮	QARAKİŞİ
QALİB	⋮	QARAQULU

QARAOĞLAN	•	QEYSƏDDİN
QARAŞ	•	QEYSƏR
QARDAŞ	•	QƏDƏM
QARDAŞAĞA	•	QƏDİM
QARDAŞƏLİ	•	QƏDİMƏLİ
QARDAŞXAN	•	QƏDİR
QARTAL	•	QƏDİRBƏY
QARYAĞDI	•	QƏDİRƏLİ
QASIM	•	QƏDİRXAN
QASİB	•	QƏDRAYƏT
QASİD	•	QƏDRİ
QASİR	•	QƏFƏR
QASLAN	•	QƏHRƏMAN
QAŞDAR	•	QƏLBİNUR
QAŞQAR	•	QƏLƏBƏ
QAYBALI	•	QƏLƏNDAR }
QAYIB	•	QƏLƏNDƏR* }
QAYIM	•	QƏMBƏR
QAYTARAN	•	QƏMBƏRƏLİ
QAZAN	•	QƏMBƏRQULU
QAZI	•	QƏNBƏR
QEYBƏLİ	•	QƏNBƏRƏLİ
QEYBULLA	•	QƏNİ
QEYRƏT	•	QƏNİMƏT
QEYS	•	QƏRİB

QƏRİBAĞA	•	QOŞUN
QƏRİBƏLİ	•	QÖVSI
QƏRİBXAN	•	QUBAD
QƏRİBŞAH	•	QULAM
QƏSƏD	•	QULAMƏLİ
QƏŞƏM	•	QULAMHÜSEYN
QƏTRAN	•	QULAMRZA
QƏZƏNFƏR	•	QULU* }
QILINC	•	QULİ }
QILINCXAN	•	QULUXAN
QILMAN	•	QUMALAT
QİSMƏT	•	QURBAN
QİYAM	•	QURBANƏLİ
QİYAS	•	QURTULUŞ
QİYASƏDDİN	•	QÜDRƏT
QOCA	•	QÜDSİ
QOÇAQ	•	QÜRBƏT
QOÇƏLİ	•	QÜREYŞ
QOÇƏR	•	QÜRUR
QORXMAZ	•	QÜTBİ
QORQUD	•	QÜVVƏT
QOŞQAR	•	

1 – Quliyev deyil, Quluyev yazmaq düzgündür.

L

Oğlan adları

LAÇIN	•	LƏTİFXAN
LALƏXAN	•	LƏZVİ
LAYİQ	•	LİBARİZ
LAZƏR	•	LOĞMAN
LAZIM	•	LÖYÜB
LEFTON	•	LÜFULLA
LEYSAN	•	LÜTFƏLİ
LƏNBƏLİ	•	LÜTFİ
LƏTİF	•	LÜTFİYAR

M

Oğlan adları

MAARİF	•	MAİS
MACAL	•	MAKSİM
MADƏR	•	MAQBET
MAĞBİL	•	MAQSUD
MAHAL	•	MƏQSUD
MAHƏDDİN	•	MALİK
MAHİR	•	MAMOŞ
MAHMAXAN	•	MANAF
MAHMUD	•	MANSUR
MAHRUD	•	MAŞALLAH
MAİL	•	MAYİL

MAYIS	•	MƏĞRUR
MAZAN	•	MƏHARƏT
MEHBALI	•	MƏHBUB
MEHDİ	•	MƏHƏBBƏT
MEHDİXAN	•	MƏHƏD
MEHMAN	•	MƏHƏMMƏD
MEHMANYAR	•	MƏHƏMMƏDƏLİ
MEHRAB	•	MƏHƏMMƏDYAR
MEHRAC	•	MƏHƏR
MEHRALI }	•	MƏHƏRRƏM
MEHRƏLİ* }	•	MƏHİ
MEHRASAB	•	MƏHMƏRZA
MELYAD	•	MƏHSİM
MEYBULLA	•	MƏHYƏDDİN
MEYSEN	•	MƏKAN
MƏBUD	•	MƏQSƏD
MƏCİD	•	MƏLİK
MƏCİDMİRZƏ	•	MƏLİKHEYDƏR
MƏCNUN	•	MƏLİKMƏMMƏD
MƏDƏD }	•	MƏLİKMURAD
MƏDƏT* }	•	MƏMİ
MƏDƏŞ	•	MƏMİŞ
MƏFTUN	•	MƏMMƏD

MƏMMƏDAĞA	•	MƏRİFƏT
MƏMMƏDALI }	•	MƏRKƏZ
MƏMMƏDƏLİ* }	•	MƏSİ
MƏMMƏDBAĞIR	•	MƏSİM
MƏMMƏDBƏY	•	MƏSİN
MƏMMƏDCƏFƏR	•	MƏSTAN
MƏMMƏDƏMİN	•	MƏSTƏLİ
MƏMMƏDƏZİZ	•	MƏSUD
MƏMMƏDHƏSƏN	•	MƏŞƏDİ*
MƏMMƏDHÜSEYN	•	MƏTİ
MƏMMƏDXAN	•	MƏTİN
MƏMMƏDİYYƏ	•	MƏTİNXAN
MƏMMƏDQULU	•	MƏTİNŞAH
MƏMMƏDRAHİM }	•	MƏTLƏB
MƏMMƏDRƏHİM* }	•	MƏZAHİR
MƏMMƏDSƏLİM	•	MİDHƏD
MƏMMƏDŞAH	•	MİKAYİL
MƏMMƏDTAĞI	•	MİNACAT
MƏNSUR	•	MİNDƏMİR* }
MƏRASİM	•	MİNTEMİR }
MƏRBALA	•	MİNYAŞAR
MƏRDAN	•	MİRABBAS
MƏRDANƏLİ	•	MİRADKAN

* – Məşhədi.

MİRADİL	•	MİRHƏSƏN
MİRAXUND	•	MİRHÜSEYN
MİRALI }	•	MİRXAN
MİRƏLİ }	•	MİRİ
MİRAĞA	•	MİRİŞ
MİRALAY	•	MİRQALİB
MİRBABA	•	MİRQULU
MİRBALA	•	MİRMƏMMƏD
MİRBAĞIR	•	MİRMƏHDİ
MİRBƏŞİR	•	MİRPAŞA
MİRBUDAQ	•	MİRSALAH
MİRCAMAL	•	MİRSALAM
MİRCAVAD	•	MİRSALEH
MİRCƏFƏR	•	MİRSEYİDƏLİ
MİRCƏLAL	•	MİRSƏYYAD
MİRCƏLİL	•	MİRTAHİR
MİRDAMƏT	•	MİRVAHİD
MİRDAVUD	•	MİRVALEH
MİRDURSUN	•	MİRZAKİR
MİRƏHMƏD	•	MİRZƏ
MİRƏLƏM	•	MİRZƏAĞA
MİRƏLİ	•	MİRZƏBALA
MİRƏZİZ	•	MİRZƏHƏSƏN
MİRHADİ	•	MİRZƏHÜSEYN

MİRZƏXAN	•	MUNİR
MİRZƏKAZIM	•	MURAD
MİRZƏQULU	•	MURADXAN
MİRZƏLİ	•	MURAZ
MİRZƏMMƏD	•	MURTUZ
MİRZƏMƏHMƏD }	•	MURTUZA
MİRZƏMƏCİD }	•	MUSA
MİRZOPPA	•	MUSABƏY
MİSİR	•	MUSTAFA
MİSKİN	•	MÜBARƏK
MİŞİ	•	MÜBARİZ
MİZİ	•	MÜBAŞİR
MOBİL	•	MÜDAFİƏ
MOŞU	•	MÜFAYƏT
MÖHBƏDDİN	•	MÜHİD
MÖHNƏT	•	MÜHİDDİN
MÖHSÜN	•	MÜXLİS
MÖHTƏBƏR	•	MÜXTƏSƏR
MÖVLAN	•	MÜJDƏ
MÖVLUD	•	MYQABİL
MUĞAMAT	•	MÜQBİL
MUĞAN	•	MÜQDƏT
MUXTAR	•	MÜQTƏDİR
MUNİS	•	MÜLAHİZ

MÜLAYİM	•	MÜSTƏCƏB
MÜLKAĞA	•	MÜSTƏCİB
MÜLKÜM	•	MÜŞAVİR
MÜMTAZ	•	MÜŞFİQ
MÜNASİB	•	MÜŞHİ
MÜRSƏL	•	MÜŞTAQ
MÜRŞİD }	•	MÜŞTƏBA
MÜRŞÜD* }	•	MÜTALİB
MÜRVƏT	•	MÜTƏLLİB
MÜSAFİR	•	MÜTƏLLİM
MÜSAVİ	•	MÜZADİL
MÜSEYİB* }	•	MÜZAHİR
MÜSEYİM }	•	MÜZAMİL
MÜSƏNNİF	•	MÜZƏFFƏR
MÜSLÜM* }	•	MÜŞƏRRƏF
MÜSLÜ }	•	

Oğlan adları

NABİL	•	NALƏDDİN
NABİR	•	NAMAZ
NADİR	•	NAMAZƏLİ
NAĞI	•	NAMƏT
NAHAD	•	NAMİD
NAHİD	•	NAMİQ
NAİB	•	NAMİN
NAİL	•	NAMİZƏD
NAİM	•	NASEH
NAİR	•	NASİR
NAKAM	•	NATİQ

NAZİF
NAZİM
NAZİR
NEMAN
NEMƏT* }
NEYMƏT* }
NEMƏTULLA
NƏBATİ
NƏBİ
NƏCƏF
NƏCƏFXAN
NƏCƏFQULU
NƏCBƏDDİN
NƏCİ
NƏCİB
NƏCMƏDDİN
NƏCMİ
NƏHAYƏT* }
NİHAYƏT* }
NƏMƏR
NƏRİMAN
NƏSİB
NƏSİBƏLİ
NƏSİBULLA

NƏSİMİ
NƏSİR
NƏSRƏDDİN
NƏSRULLA* }
NƏSRULLAH }
NƏVAİ
NƏZƏR
NƏZƏRƏLİ
NƏZİR
NƏZMİN
NİCAD* }
NİCAT* }
NİFTALİ
NİFTİ
NİHAL
NİHAN
NİHAD
NİHAT
NİSBƏT
NİYAD
NİYAL
NİYAMƏDDİN
NİYAMİ
NİYAZ

NİYAZƏLİ
NİYAZİ
NİYMAN
NİYYƏTALİ
NİZAM
NİZAMƏDDİN
NİZAMİ
NOFƏL
NOVRUZ
NOVRUZƏLİ
NÖVRƏS
NUH
NUHBALA
NUHU
NURAD
NURAL
NURALİ
NURAN
NURAMİN
NURBABA
NURBALA
NURÇİN

NURƏDDİN
NURƏHMƏD
NURƏLİ
NURHAN
NURXAN
NURİ
NURİD
NURLAN
NURMƏMMƏD
NURPAŞA
NURSAL
NURSULTAN
NURU
NURULLA
NURUŞ
NUŞİRƏVAN
NÜDRƏT
NÜNƏT
NÜSRƏDDİN
NÜSRƏT
NÜSRƏTULLA

Oğlan adları

OCAQ
OCAQQULU
OCAQVERDİ
OĞUZ
OXTAY }
OQTAY }
OKTAY }
ORÇİN
ORDU
ORDUBAD
ORDUXAN
ORXAN
ORMAN

.....

ORUC
ORUCALI }
ORUCƏLİ }
ORUCBƏY
ORUCXAN
ORUCQULU
OSMAN
OSMANBƏY
OSMANƏLİ
OSMANXAN
OVÇU
OYANDIR
OZAN
OZAL

Oğlan adları

ÖLMƏZ
ÖMƏR }
OMAR }
ÖMÜR
ÖNƏR
ÖTƏRXAN

.....

ÖTGÜN
ÖVSƏT
ÖZBƏND
ÖZBƏY
ÖZNUR

P

Oğlan adları

PAŞA
PEYMAN
PƏHLƏVAN
PƏNAH
PƏNAHƏLİ
PƏRXAN
PƏRVAZ
PƏRVİN
PƏRVİZ
PİNAR
PİRDAŞ

.....
PİRƏHMƏD
PİRƏLİ
PİRHƏSƏN
PİRXAN
PİRİ
PİRİM
PİRKAMAL
PİRQULU
PİRMƏMMƏD
PİRMURAZ
PİRNƏZƏR

PİROSMAN
PİRVERDİ
PİRVƏLİ
POLAD

.....

POLADBƏY
POLADXAN
POLADNUR
PÜNHAN

Oğlan adları

RABİL
RABİN
RABİT
RACİ
RACİB
RADIQ
RAFAD' }
RAFAT }
RAFAEL
RAFƏDDİN
RAFƏT

RAFIQ
RAFİZ
RAHAB
RAHİB
RAHİD
RAHİL
RAHİM
RAİF
RAİL
RAİS
RAKİF

RAQİB
RAQİF
RAQİL
RAQİS
RAQUB
RAMAL
RAMAR
RAMAZAN
RAMİD
RAMİQ
RAMİL
RAMİN
RAMİZ
RANAR
RASƏDDİN
RASƏF
RASƏT
RASİM
RASİF
RAŞAY
RATİF
RAUF
RAUL
RAVİ

RAVİL
RAZİ
RAZİL
RAZİM
RAZİN
READ
RƏCƏB
RƏCƏBƏLİ
RƏFİL
RƏFİ
RƏFİQ
RƏHBƏR
RƏHİD
RƏHİL
RƏHİM
RƏHİMBƏY
RƏHİMƏLİ
RƏHMAN
RƏHMƏT
RƏHMƏTİ
RƏİS
RƏQİB
RƏMİŞ
RƏMZİ

RƏSUL
RƏŞAD
RƏŞADƏT
RƏŞADXAN
RƏŞAİL
RƏŞİD
RƏVAİL
RƏVAN
RƏVAYƏT
RƏZZAQ
RİAD
RİNAT
RİŞƏD
RİZVAN
ROMA
ROMAN
RÖZMƏT
RÖVNƏQ

RÖVŞƏN
RUFİN
RUHİD
RUHİN
RUHULLA
RUSLAN
RUŞAN
RUZBEH
RUZİCƏNGİ
RUZİGAR
RUZİM
RÜFƏT
RÜSTƏM
RÜŞTÜ
RZA
RZABALA
RZAQULU
RZASƏMƏD

Oğlan adları

SABİQ
SABİR
SABİT
SABUTAY
SADAY
SADAYXAN
SADƏDDİN
SADƏM
SADIQ }
SADIX }
SADMALI

SAHAB
SAHƏDDİN
SAHİB
SAHİBƏLİ
SAHİBXAN
SAHİL
SAİB
SAİL
SAKİF
SAKİN
SAKİT

SALAH
SALAM
SALAR
SALEH
SALƏDDİN
SALİK
SALİS
SALİSXAN
SALMAN
SAMƏD
SAMƏDDİN
SAMƏT
SAMİ
SAMİD
SAMİDDİN
SAMİQ
SAMİR
SAMİT
SAMUR
SANAR
SANİ
SANQAN
SARXAN

SARI
SARVAN
SAVALAN
SAVXAN
SAYHAN
SAYXAN
SAYIQ
SAYIL
SEHRAN
SEVDİK
SEVDİM
SEVDİMƏLİ }
SEVDİYAR
SEVƏR
SEVİNDİK
SEYFƏDDİN
SEYFƏL
SEYFƏLİ }
SEYFƏLİ
SEYFİ
SEYFULLA
SEYHUN

SEYXAN
SEYİD }
SEYİT }
SEYİDAĞA
SEYİDBABA
SEYİDBALA
SEYİDCAN
SEYİDƏHMƏD
SEYİDXAN
SEYİDQULU
SEYMUR
SEYRAN
SƏBAHƏDDİN
SƏBAHƏT
SƏBRİ
SƏBUHİ
SƏBZƏLİ
SƏBZİXAN
SƏCCAD
SƏDDAM
SƏDİ
SƏDİYAR
SƏDRA

SƏDRƏDDİN
SƏDULLA
SƏFAEL
SƏFƏR
SƏFƏRALI }
SƏFƏRƏLİ }
SƏFİ
SƏFİXAN
SƏFİQULU
SƏFİYAR
SƏFTƏR
SƏFYAR
SƏHƏR
SƏHHƏT
SƏHLİMAN
SƏHLİYAR
SƏHNAME
SƏXAVƏDDİN
SƏXAVƏT
SƏİD
SƏLAHƏDDİN
SƏLAHƏT
SƏLAMƏT
SƏLCUQ

SƏLİDAR	:	SƏYYAH
SƏLİM* }	:	SİDQİ
SELİM }	:	SİMRAL
SƏLİMXAN	:	SİMRAN
SƏMƏD	:	SİRAC
SƏMƏNDƏR	:	SİRACƏDDİN
SƏMİD* }	:	SİRAQ
SƏMİT }	:	SİRDAŞ
SƏNAN	:	SİRƏDDİN
SƏRDAR	:	SİRUS
SƏRHAD	:	SİYASƏT
SƏRHƏD	:	SİYAVUŞ
SƏRXAN	:	SOFU
SƏRKAR }	:	SOLTAN
SƏRKƏR* }	:	SOLTANAĞA
SƏRRAF	:	SOLTANHÜSEYN
SƏRRAST	:	SOLTANPAŞA
SƏRVƏR	:	SOLTANSƏLİM
SƏRVƏT	:	SÖHBƏT
SƏTİ	:	SÖHRAB
SƏTTAR	:	SÖNMƏZ
SƏYAVUŞ	:	SUAT
SƏYYAD	:	SUBAY
SƏYYAF	:	SULİDDİN

SULTAN	:	SÜBHAN
SURACƏDDİN	:	SÜBHİ
SURƏT	:	SÜCAƏT
SURXAY	:	SÜLEYMAN
SÜBAHAN	:	

Oğlan adları

ŞABAN	•	ŞAHVƏLƏD
ŞABANƏLİ	•	ŞAHSUVAR
ŞADMAN	•	ŞAHGÜL
ŞADULLA	•	ŞAHİD
ŞAHAB	•	ŞAHİN
ŞAHADƏT	•	ŞAHLAR
ŞAHAN	•	ŞAHMALI
ŞAHBABA	•	ŞAHMAR
ŞAHBALA	•	ŞAHMƏN
ŞAHBAZ	•	ŞAHMƏRDAN

ŞAHMİRZƏ	•	ŞEYXZAMAN
ŞAHMUR	•	ŞƏDDAT
ŞAHMURAD	•	ŞƏFƏİL
ŞAHPƏLƏNG	•	ŞƏFİ
ŞAHSEVƏN	•	ŞƏHLİYAR
ŞAHSEVƏR	•	ŞƏHRAM
ŞAHSUVAR	•	ŞƏHRİYAR
ŞAHVƏLƏD	•	ŞƏHRUZ
ŞAXGÜL	•	ŞƏKƏRALI }
ŞAXİ	•	ŞƏKƏRƏLİ' }
ŞAİQ	•	ŞƏKİ
ŞAİR	•	ŞƏKİXAN
ŞAQUF	•	ŞƏMİSTAN
ŞAKİR	•	ŞƏMSƏDDİN
ŞAMAN	•	ŞƏMSİ
ŞAMAXI	•	ŞƏMŞAD
ŞAMXAL	•	ŞƏMŞİR
ŞAMİL	•	ŞƏNLİK
ŞAMO	•	ŞƏRAFƏDDİN
ŞANU	•	ŞƏRAFƏT
ŞAPUR	•	ŞƏRAYƏT
ŞEYDA	•	ŞƏRBƏT
ŞEYDABƏY	•	ŞƏRBƏTALİ }
ŞEYX	•	ŞƏRBƏTƏLİ' }

ŞƏRƏF
ŞƏRİF
ŞƏRİFULLA
ŞƏRQİ
ŞIXƏLİ
ŞIXI
ŞIXLAR
ŞİKAR
ŞİMŞAD
ŞİMŞƏK
ŞİRAĞA
ŞİRALI }
ŞİRƏLİ* }
ŞİRASLAN
ŞİRAZ
ŞİRAZİ
ŞİRBABA
ŞİRBALA
ŞİRƏDDİN
ŞİRƏLİ
ŞİRXAN

ŞİRİN
ŞİRİNBALA
ŞİRMƏMMƏD
ŞİROĞLAN
ŞİRVAN
ŞİRZAD
ŞİRZAL
ŞOŞAN
ŞÖHLƏT
ŞÖHRƏT
ŞÖVQÜ }
ŞÖVQİ* }
ŞÖYÜB
ŞUBAY
ŞÜCAƏDDİN
ŞÜCAƏT
ŞÜKRƏT
ŞÜKRÜ
ŞÜKÜR
ŞÜMŞAD

Oğlan adları

TACƏDDİN
TACİ
TACİR
TAĞI
TAHAR
TAHİR
TALE
TALEH
TALƏDDİN
TALİB
TAMERLAN

TANGİZ
TANRIVERDİ
TAPDIQ
TARXAN
TARI
TARİX
TARVERDİ
TARYEL
TARZAN
TATAR
TEHRAN

TELMAN	:	TƏRAİB
TEMİR	:	TƏRXAN
TENGİZ	:	TƏRİMAN
TEYFUR	:	TƏRLAN
TEYQUBAT	:	TƏRMEYXAN
TEYMUR	:	TƏRSİN
TEYMURÇİN	:	TƏSGİN
TEYYUB	:	TƏŞKİLAT
TƏBİƏT	:	TƏVƏKKÜL
TƏBRİK	:	TƏYYAR
TƏBRİZ	:	TƏYYUB
TƏCLAN	:	TƏZƏXAN
TƏHMAS	:	TİMUR
TƏHMASİB	:	TİNATİN
TƏHMƏZ	:	TODAN
TƏHMİRƏZ	:	TOFİQ
TƏHSİN	:	TOĞRUL
TƏQDİM	:	TOĞRUT
TƏLƏT	:	TOKAY
TƏMƏL	:	TOSİM
TƏMKİN	:	TUFAN
TƏMRAZ	:	TUQAY
TƏNƏLİ	:	TUNAR
TƏNREYXA	:	TUNCAY

TURAB	:	TURXAN
TURAL	:	TURQUT
TURAN	:	TUSİ
TURFAN	:	TÜRBƏT
TURĞAY	:	

U

Oğlan adları

UBEYD
UÇMAN
UCAL
UCUB
UĞUR
UĞURLU
UĞUZ
ULUBƏY
ULUDAĞ

.....

ULUXAN
ULUMAN
ULUS
UMUD* }
UMUT }
UMUDLU
URBAN
URFAN
URXAN

URMƏN
USUB }
YUSİF*

.....

UYĞUR

Oğlan adları

ÜFÜQ
 ÜLFAN }
 ÜLFƏN* }
 ÜLFƏT
 ÜLHAN
 ÜLXAN
 ÜLKÜDAŞ
 ÜLVİ
 ÜMİD

.....

ÜMİDƏLİ
 ÜMİDHƏSƏN
 ÜMİDVAR
 ÜNAL
 ÜNER
 ÜZEYCAT
 ÜZEYİR
 ÜZLÜFƏT

Oğlan adları

VAHAB
 VAHİD
 VAHİDDİN
 VAHİDBALA
 VAHİDULLA
 VAQİF
 VALEH
 VALİD
 VALİZ
 VAMİQ
 VARİS

.....

VASİF
 VASİFXAN
 VASİM
 VAZEH
 VEYS
 VEYSƏL
 VEYSƏLİ
 VƏFADAR* }
 VAFADAR }
 VƏHDƏDDİN
 VƏHDƏT

VƏKİL
VƏLAHƏT
VƏLİ
VƏLIAĞA
VƏLİBƏY
VƏLİCAN
VƏLİHƏDDİN
VƏLİXAN
VƏLİQULU
VƏLİYAR
VƏLİYƏDDİN

.....

VƏRQA
VƏSFİ
VƏZİR
VİDADI
VİDMAN
VİLAYƏT
VİLƏŞ
VURĞUN
VÜQAR
VÜSAL
VÜSLƏT

Oğlan adları

YADİGAR
YADULLA
YAFƏS
YAFƏT
YAQUB }
YƏQUB }
YALÇIN
YAMAN
YAMİN
YANAR
YARADANQULU

.....

YARƏLİ
YARMƏMMƏD
YASƏF
YASƏR
YASİN
YASİR
YASMƏDDİN
YAŞAR
YAŞARXAN
YAVƏR
YAVUZ

YAYLA
YELMAR
YENGİBAR
YENİLMƏZ
YETKİN
YƏDULLA
YƏHYA
YƏMƏN
YILMAZ

.....

YOLÇU
YUNİS
YUNİSƏLİ
YUSİF
YUSİFƏLİ
YUSİFXAN
YÜKSƏL
YÜZBƏY

Oğlan adları

ZABİT
ZABİL
ZAHİD
ZAHİDDİN
ZAHİDƏLİ
ZAHİDXAN
ZAHİR
ZAKİR
ZAL
ZALI
ZAMAN

.....

ZAMİQ
ZAMİN
ZAMİR
ZAUR
ZEYDULLA
ZEYQƏM
ZEYNAL
ZEYNALABDİN
ZEYNƏDDİN
ZEYSƏN
ZƏBİ

ZƏBULLA
ZƏFƏR
ZƏFƏRƏDDİN
ZƏKA
ZƏKƏRİYYƏ
ZƏKİ
ZƏKİBƏY
ZƏKİYYƏ
ZƏLİMXAN
ZƏRBALI }
ZƏRBƏLİ }
ZƏRGƏR
ZİNHAR
ZİRƏDDİN
ZİRVƏ
ZİYA

.....
ZİYABİL
ZİYAD
ZİYADXAN
ZİYAFƏT
ZİYAXAN
ZİYAHƏDDİN
ZİYATAY
ZİYƏDDİN
ZÖHRAB
ZÜLAL
ZÜLFƏLİ
ZÜLFÜ
ZÜLFÜQAR
ZÜLQƏDƏR
ZÜLQƏRMİ
ZÜLMƏT

AZƏRBAYCANLI

QIZ

ADLARI

A

Qız adları

ABHAVA
ABHƏYAT
ABİDƏ
ABİYƏT
ABUHƏYAT
ADIGÜL
ADİLƏ
AFAQ
AFAYƏT
AFƏR
AFƏRİDƏ
AFƏT

.....

AFİQƏ
AFİNA
AFİTAB
AFİYƏT
AFİZƏ
AĞABACI
AĞABƏYİ
AĞABƏYİM
AĞABİBİ
AĞANƏNƏ
AĞANİSƏ
AĞBƏNİZ

AĞCA	ALƏMŞAH
AĞCAGÜL	ALƏMŞƏN
AĞCAQIZ	ALƏMZƏR
AĞGÜN	ALİDƏ
AHU	ALİMƏ
AHUNUR	ALİNA
AHUZƏR	ALİYƏ
AİDƏ	ALİYƏXANIM
AİLƏ	ALMA
AİLƏGÜL	ALMARA
AKİFƏ	ALMAS }
AKSANA	ALMAZ }
AQİLƏ	ALNUR
AQİYƏ	ALNURƏ
AQŞİNƏ	ALSU
ALAGÖZ	ALTUN
ALBİNA	ALTUNSAÇ
ALƏM	ALYANAQ
ALƏMGUL	ALYAS
ALƏMNAR	ALUDƏ
ALƏMNAZ	AMALƏ
ALƏMNUR	AMALYA
ALƏMŞAD	AMAYƏ

AMİLƏ	ASİMAN
AMİNƏ }	ASİMƏ
ƏMİNƏ }	ASİNA
AMİRƏ	ASIYA
AMURA	ASUDƏ
ANABACI	AŞURA
ANABALA	ATİFƏ
ANABƏY	ATLAS }
ANAXANIM	ATLAZ }
ANAQIZ	AVAZƏ
ANASI	AYAN
ANİSƏ	AYBƏNİZ
ANJELA	AYBİKƏ
ARƏM	AYCAMAL
ARƏSTƏ	AYCAN
ARİFƏ	AYÇİÇƏK
ARİMƏ	AYÇİN
ARİZƏ	AYDAN
ARTIQ	AYƏNDAM
ARUZƏ	AYƏNDƏ
ARZU	AYƏSTƏ
ARZUGÜL	AYƏT
ARZUXATIN	AYFƏR
ASİFƏ	AYGÖVHƏR

AĞGUŞƏ
 AYGÜL
 AYGÜN
 AYİŞƏ }
 AYŞA }
 AYQIZ
 AYLƏ
 AYLİN
 AYMƏLƏK
 AYNƏ
 AYNƏZ
 AYNƏGÜL
 AYNİSƏ
 AYNİŞƏN
 AYNUR
 AYNURƏ
 AYPƏRƏ
 AYPƏRİ

AYPİKƏ
 AYRƏSTƏ
 AYSEL
 AYSEVƏR
 AYSƏBƏ
 AYSƏNƏM
 AYSU
 AYŞƏN
 AYTAC
 AYTAMAM
 AYTƏZ
 AYTƏK
 AYTƏKİN
 AYTƏN
 AYULDUZ
 AYZƏNGÜL
 AZƏDƏ
 AZƏRTAC

Qız adları

BACI
 BACIGÜL
 BADAM
 BADAMGÜL
 BADAMNAR
 BADAMNƏZ
 BADAMNUR
 BƏDAMZƏR
 BƏDİSƏBƏ
 BƏFTA
 BƏĞÇƏGÜL
 BƏĞDƏGÜL

BAHALI
 BƏHƏR
 BƏHƏRƏ
 BƏLƏBƏCİ
 BƏLƏBƏYİM
 BƏLƏBİKƏ
 BƏLƏCƏ
 BƏLƏCƏXƏNİM
 BƏLƏQIZ
 BƏLƏXƏNİM
 BƏLƏQIZ
 BƏLƏNİSƏ

BALLI
BANU
BANUÇİÇƏK
BARAT
BEHİYƏ
BƏDİHƏ
BƏDİRƏ
BƏDRİYYƏ
BƏDURƏ
BƏHCƏT
BƏHƏR
BƏHƏRÇİN
BƏHİYYƏ
BƏHLİ
BƏHRAYƏ
BƏHRİ
BƏHRİYYƏ
BƏHRUZƏ
BƏHYAZ
BƏXTİMŞAH
BƏNAR
BƏNARƏ
BƏNÖVŞƏ
BƏNURƏ

BƏNZƏR
BƏSİRƏ
BƏSİRƏT
BƏSRİ
BƏSTƏGÜL
BƏSTİ
BƏSTİQIZ
BƏSTURƏ
BƏŞARƏT
BƏŞİRƏ
BƏTİRƏ
BƏTULƏ
BƏTURƏ
BƏYAZ
BƏYİM
BƏZƏK
BƏZƏNGÜL
BİBİGÜL
BİBİXANIM
BİGANƏ
BİKƏ
BİKƏXANIM
BİLGİN
BİLQEYİS

BİLLUR
BİLLURƏ
BİRCƏ
BİRCƏBACI
BİRCƏGÜL
BİRCƏXANIM
BİRDƏNƏ
BİRGÜL
BİYANƏ
BÖYÜKXANIM

BÖYÜKQIZ
BRİLYANT
BUKET
BURLAXATUN
BUTA
BÜLBÜL
BÜLBÜLNİSƏ
BÜLLUR
BÜLLURƏ
BÜRHANƏ

Qız adları

CAHAN	•	CAZİBƏ
CAHANƏ	•	CEYHAN
CAHANGÜL	•	CEYHUNƏ
CAHANTAC	•	CEYRAN
CAHİDƏ	•	CEYLAN
CAMALƏ	•	CƏLALƏ
CANAN	•	CƏLİLƏ
CANGÜL	•	CƏMALƏ
CANSU	•	CƏMALİYƏ
CAVAHİR	•	CƏMİLƏ
CAVİDƏ	•	CƏNNƏT

Qız adları

ÇEŞMƏ	•	ÇİÇƏKNUR
ÇEŞMƏNAZ	•	ÇİLƏNAY
ÇƏMƏN	•	ÇİLƏNAZ
ÇƏMƏNGÜL	•	ÇİMNAZ
ÇƏMƏNZAR	•	ÇİNAR
ÇƏNGÜL	•	ÇİNARƏ
ÇƏRKƏZ	•	ÇÖHRANƏ
ÇİÇƏK	•	ÇÖHRƏ
ÇİÇƏKGÜL	•	ÇÖHRƏGÜL
ÇİÇƏKXANIM	•	

Qız adları

DARÇIN
DASTAN
DƏLİNƏ
DƏNİZ
DƏRYA
DƏRYAGÜL
DƏRYANUR
DƏSTƏGÜL
DƏYANƏ
DİCƏ
DİDƏ

DİLARAM
DİLARƏ
DİLAVƏR
DİLAVƏT
DİLBAZ
DİLBAZİ
DİLBƏR
DİLCAN
DİLDAR
DİLƏFRUZ
DİLƏR

DİLƏZBƏR
DİLGÜŞƏ
DİLQƏM
DİLNAZ
DİLUBA }
DİLUBƏ }
DİLSUR
DİLŞAD
DİLÜZƏ
DİNAR
DİNARA }
DİNARƏ }
DOSTGÜL

DOSTU
DÖVRAN
DURNA
DURNAGÜL
DURSUN
DURSUNƏ
DUYĞU
DÜNYA
DÜNYAXANIM
DÜRBADAM
DÜRDANƏ
DÜRRƏ
DÜRRİYYƏ

Qız adları

ELAFƏT	ELİNA
ELBƏZƏR	ELLADA
ELBƏYİM	ELMİNA
ELÇİÇƏK	ELMİNAZ
ELDƏGÜL	ELMİRA
ELEGİYA	ELNAMƏ
ELFƏXRİ	ELNARƏ
ELFİRA	ELNAZ
ELVİRA }	ELNAZƏ
ELGÜL	ELNURƏ
ELXANƏ	ELSURƏ
ELXANIM	ELŞANƏ

ELTAC	ELZİBƏR
ELTAY	EMİLİYA
ELYANƏ	EMİNƏ
ELYANORA	EMİNƏXATUN
ELYARƏ	ESMİRA
ELZA	ESMİRALDA
ELZADƏ	EŞQİNAZ
ELZARƏ	EYZƏNGÜL
ELZİBA	

Qız adları

ƏDİBƏ
ƏDİLƏ
ƏDVİYYƏ
ƏFİQƏ
ƏFQANƏ
ƏFRANƏ
ƏFRUZ
ƏFRUZƏ
ƏFSANƏ
ƏFŞAN
ƏHLİNAZ
ƏQİDƏ

ƏQİQƏ
ƏLƏVİYYƏ
ƏLFİNAZ
ƏLFİYYƏ
ƏLVANƏ
ƏLVANGÜL
ƏLVİDA
ƏMANƏ
ƏMANƏT
ƏMİNƏ
ƏNARƏ
ƏNİSƏ

ƏNTİQƏ
ƏRFİNAZ
ƏRKİNAZ
ƏRKÜŞAD
ƏSƏBA
ƏSKİNAZ
ƏSLİ
ƏSLİGÜL
ƏSMAYƏ
ƏSMƏGÜL
ƏSMƏR
ƏSMƏT
ƏSNAYƏ
ƏSRA

ƏTAYƏ
ƏTİQƏ
ƏTİR
ƏTİRƏ
ƏTİRNAZ
ƏTİRŞAH
ƏTİYƏ
ƏTRABƏ
ƏYUFA
ƏZƏT
ƏZİMƏ
ƏZİZƏ
ƏZMİ

Qız adları

FAXİRƏ
FAHİMƏ
FAİBƏ
FAİDƏ
FAİQƏ
FAİLƏ
FAİZƏ
FAMANI
FAMILƏ
FANTİNA
FARİZƏ

FASİNƏ
FATİMƏ }
FATMA }
FATMAGÜL
FATMANİSƏ
FAYXUNƏ
FAZİLƏ
FAZİLƏT
FEYZƏ
FEYZİYYƏ
FƏDAYƏ

FƏDAYƏT
FƏHMIYƏ
FƏXRƏ
FƏXRƏNDƏ
FƏXRƏNTAC
FƏXRİ
FƏXRİYYƏ
FƏXRNAZ
FƏQANƏ
FƏNARƏ
FƏRABƏ
FƏRANƏ
FƏRƏH
FƏRƏHNAZ
FƏRXƏNDƏ
FƏRİDƏ
FƏRİQƏ
FƏRİMƏ
FƏRİZƏ
FƏRQANƏ
FƏYAZ
FƏZALƏ

FƏZALƏT
FƏZİLƏ
FİDAN
FİDANGÜL
FİDİMƏ
FİDUMƏ
FİQUMƏ
FİKRIYYƏ
FİLİZ
FİLQƏÇİ
FİNARƏ
FİRAVAN
FİRAYYƏ
FİRƏNGİZ
FİRƏNGÜL
FİRUZƏ
FİTAT
FİTNƏ
FİZZƏ
FLORA
FLORİDA
FÖVQİYYƏ

Qız adları

GƏLİNBACI
GƏLİNGÜL
GƏLİNQIZ
GİLƏS
GİLƏ
GİLƏNAR
GİLƏNUR
GÖVHƏR' }
GÖHƏR }
GÖVHƏRİ
GÖVHƏRŞAD
GÖVHƏRTAC
GÖYÇƏ

GÖYÇƏK
GÖYÇƏKGÜL
GÖYƏRÇİN
GÖZƏL
GÖZƏLGÜL
GÜL
GULAB
GÜLAÇAR
GÜLAFƏT
GÜLAMƏ
GULAN
GÜLARA' }
GÜLARƏ }

GÜLARAM
GÜLARZU
GÜLAVAZ
GÜLAVUŞ
GÜLAY
GÜLAYAT
GÜLAYƏ
GÜLAYƏT
GÜLBACI
GÜLBADAM
GÜLBAHAR
GÜLBANU
GÜLBAZ
GÜLBƏND
GÜLBƏNİZ
GÜLBƏS
GÜLBƏYAZ
GÜLBƏYİM
GÜLBİCƏ
GÜLBİKƏ
GÜLBİYƏ
GÜLBUTA
GÜLCAHAN
GÜLCAMAL
GÜLCAN
GÜLCƏNNƏT

GÜLÇARƏ
GÜLÇƏMƏN
GÜLÇİÇƏK
GÜLÇİN
GÜLÇÖHRƏ
GÜLDANƏ
GÜLDƏN
GÜLDƏNİZ
GÜLDƏRƏN
GÜLDƏSTƏ
GÜLEYDƏ
GÜLEYFƏ
GÜLEYŞƏ
GÜLƏBATIN
GÜLƏFƏR
GÜLƏFŞAN
GÜLƏNAR
GÜLƏNAZ
GÜLƏNBƏR
GÜLƏNDAM
GÜLƏR
GÜLƏSƏR
GÜLFİDAN
GÜLFİLƏ
GÜLGƏZ
GÜLGÜN

GÜLHƏYAT
 GÜLHUMAY
 GÜLXANIM
 GÜLXAR
 GÜLXARƏ
 GÜLXATIN
 GÜLXƏNDƏ
 GÜLXUMAR
 GÜLXUMARƏ
 GÜLİDƏ
 GÜLİZAR
 GÜLQƏDƏM
 GÜLQƏLƏM
 GÜLQƏND
 GÜLQIZ
 GÜLQÖNÇƏ
 GÜLLƏR
 GÜLLÜ
 GÜLLÜBƏYİM
 GÜLLÜCƏ
 GÜLLÜQIZ
 GÜLLÜŞAH
 GÜLMARƏ
 GÜLMAY
 GÜLMAYƏ

GÜLMAYIT
 GÜLMİXƏK
 GÜLMİR
 GÜLMİRƏ
 GÜLNABAT
 GÜLNAR
 GÜLNARA }
 GÜLNARƏ' }
 GÜLNAZ
 GÜLNİGAR
 GÜLNİSƏ
 GÜLNİŞAN
 GÜLNUR
 GÜLNURƏ
 GÜLPƏRİ
 GÜLRUBA
 GÜLRUH }
 GÜLRUX' }
 GÜLSABAH
 GÜLSADAN
 GÜLSANA }
 GÜLSANƏ' }
 GÜLSARA' }
 GÜLSARƏ }
 GÜLSADƏ

GÜLSAYA
 GÜLSEVƏR
 GÜLSƏBA
 GÜLSƏFA
 GÜLSƏHƏR
 GÜLSƏNƏM
 GÜLSİMA
 GÜLSONA
 GÜLSURƏ' }
 GÜLSURA }
 GÜLSÜM
 GÜLSÜN
 GÜLŞAD
 GÜLŞƏKƏR
 GÜLŞƏN
 GÜLTAC
 GÜLTAMAM
 GÜLTƏKİN
 GÜLTƏN
 GÜLÜ
 GÜLÜQIZ
 GÜLÜM
 GÜLÜMNAZ

GÜLÜSTAN' }
 GÜLİSTAN }
 GÜLÜŞ
 GÜLYANAQ
 GÜLYANAR
 GÜLYANƏ
 GÜLYAY
 GÜLYAZ
 GÜLZADƏ
 GÜLZAMAN
 GÜLZAR
 GÜLZƏMİ
 GÜLZƏR
 GÜLZİBA
 GÜMÜŞ
 GÜNAL
 GÜNAY
 GÜNDÜZ
 GÜNEL
 GÜNEY
 GÜNƏR
 GÜNƏŞ
 GÜNGUR
 GÜNNUR

Qız adları

HACIXANIM
HAFİZƏ
HAVA }
NAVVA }
HAVAXANIM
HAVAZƏR
HAVANUR
HAKİMƏ
HAMAYA }
HƏMAYƏ }
HAMİYYƏ

HEKAYƏT
HEYRAN
HEYRANƏ
HEYRƏT
HEYVA
HEYVAGÜL
HEYVAXANIM
HƏBİBƏ
HƏCƏR
HƏDİFƏ
HƏDİYYƏ

HƏQİQƏT
HƏQİŞ
HƏLİLƏ
HƏLİMƏ
HƏRİMƏT
HƏMAYİL }
HƏMAYİL }
HƏMDƏM
HƏMİDƏ
HƏNİFƏ
HƏSRƏT
HƏVƏSƏ
HƏVVƏ
HƏYAT
HƏYƏCAN
HƏZİNƏ
HİCRAN
HİCRANƏ
HİCRİ
HİDAYƏT

HİLAL
HİLALƏ
HİLALİYYƏ
HİLARƏ
HİLMİ
HİLMİYYƏ
HİMAYƏ
HİNDİRA
HÖKUMƏ
HÖRMƏT
HUMAY
HÜMEYLA
HÜRİYYƏ
HÜRMƏLƏK
HÜRÜ
HÜRZAD
HÜSƏRİYYƏ
HÜSNİYAR
HÜSNİYYƏ
HÜSNÜ

Qız adları

XADİMƏ
XALİDƏ
XALİQƏ
XALİSƏ
XALİSƏT
XALLI
XAMİZƏR
XANBACI
XANBƏYİ
XANBİKƏ
XANIM
XANIMANA

XANIMQIZ
XANIMNAZ
XANIMSUVAR
XANIMZƏR
XANQIZ
XANNƏNƏ
XANPƏRİ
XARGÜL
XATIN
XATİRƏ
XATUN
XAVƏR

XEYBƏR
XEYRANSA
XEYRİ
XƏDİCƏ
XƏLİLƏ
XƏNDANƏ
XƏTAYƏ
XƏTİBƏ
XƏTİYYƏ
XƏYAL
XƏYALƏ
XƏYALƏT
XƏZANƏ
XƏZANGÜL
XƏZİNƏ
XIRDA
XIRDAGÜL
XIRDAXANIM
XONÇA

XOŞAVAZ
XOŞBƏXT
XOŞGÜL
XOŞQƏDƏM
XUDAYƏT
XUMAR
XUMARA }
XUMARƏ }
XURAMAN
XURMA
XURMAGÜL
XURMAXANIM
XURMANAZ
XURMAYI
XURŞİD
XURŞİDƏ
XURŞUD
XÜRRƏM

Qız adları

İBADƏT
İBRƏT
İFADƏ
İFFƏT
İFRAT
İQBAL
İQLİMƏ
İLAHƏ
İLANƏT
İLFAN

.....

İLHAMƏ
İLHAMİYYƏ
İLKANƏ
İLKNUR
İLQARƏ
İLLƏR
İLTAMAM
İLYANƏ
İMARƏ
İMARƏT

İMMİ
İMMİBANU
İMRUZƏ
İNARƏ
İNAYƏT
İNCƏ
İNCƏBİKƏ
İNCƏGÜL
İNCƏLİ
İNCİ
İNCİBƏYİM
İNCİQIZ
İNDİRA
İNNAB
İNSAF
İNSAFƏ

.....
İNTİZAR
İPƏK
İRADƏ
İRANƏ
İRFAN
İSMƏT
İSMİRAN
İSTƏK
İŞARƏ
İYDƏ
İZAFƏ
İZAHAT
İZARƏ
İZOLDA
İZZƏT

.....

J

Qız adları

JALƏ
JANƏ

⋮

JASMIN
JULIDƏ

K

Qız adları

KAINAT
KAMALƏ }
KƏMALƏ }
KAMILƏ
KATİBƏ
KAZİMƏ
KƏBİRƏ
KƏBUTƏR
KƏFİQƏ
KƏFİYYƏ
KƏHRƏBA
KƏHRİZ

⋮

KƏKLİK
KƏLAMƏT
KƏLƏBACI
KƏMİLƏ
KƏMİNƏ
KƏNANƏ
KƏNARƏ
KƏNİZƏ
KƏRAMƏT
KƏRİMƏ
KƏSİMƏ
KƏSİRƏ

KƏSRANƏ
KİÇİKXANIM
KİFAYƏT
KİMNƏZ
KİMYA
KİNƏVƏZ
KİŞVƏR
KİTABƏ
KÖNÜL

.....

KÖVKƏB
KÖVSƏR
KUBRA }
KÜBRA* }
KÜRSÜM
KÜSƏN
KÜSKÜN
KÜŞPƏR

Qız adları

QABİLƏ
QAFİLƏ
QAHİRƏ
QAILƏ
QALİBƏ
QARACA
QARAGİLƏ
QARAGÖZ
QARAQAŞ
QARAQIZ

.....

QARASAÇ
QARAŞIN
QARATEL
QARAYAZ
QEYSƏR
QƏDƏM
QƏDƏMNİSƏ
QƏDƏMŞAH
QƏDİFƏ
QƏDİMƏ

QƏDRİYYƏ	QƏNƏT
QƏHRİ	QƏNDAB
QƏLBİNUR	QƏNDİL
QƏLBİZƏR	QƏNİFƏ
QƏLƏM	QƏNİRƏ
QƏLƏMXANIM	QƏNİSƏ
QƏLƏMŞAH	QƏNİZƏ
QƏLƏMZƏR	QƏRƏNFİL
QƏMƏR	QƏRİBƏ
QƏMƏRCAN	QƏRİBGÜL
QƏMƏRÇİN	QƏSİDƏ
QƏMƏRGÜL	QƏŞƏNG
QƏMƏRXANIM	QƏŞƏNGGÜL
QƏMƏRİYYƏ	QƏTİBƏ
QƏMƏRƏNƏZ	QƏYANƏ
QƏMƏRNUR	QƏZANƏ
QƏMƏRŞAH	QİZBACI
QƏMƏRŞAM	QİZBƏS
QƏMƏRTƏN	QİZGƏLİN
QƏMƏRÜZ	QİZXANIM
QƏMƏZƏR	QİZLİGÜL
QƏMSİYYƏ	QİZQAYIT
QƏMZƏ	QİZLARGÜL

QİZNƏNƏ	QÖNÇƏXANIM
QIZTAMAM	QÖNÇƏZƏR
QIZYETƏR	QUBA
QİSMƏT	QUQUŞ
QIYA FƏT	QUMAŞ
QIYMƏT	QUMİRƏ
QONÇA }	QUMRAL
QÖNÇƏ }	QUMRU
QÖNÇƏGÜL	QÜDSİYYƏ

Qız adları

LAÇIN	•	LAYLA }
LADƏN	•	LEYLA' }
LALA }	•	LEYLAN
LALƏ' }	•	LEYLİ
LALƏGÜL	•	LEYSAN
LALƏNDƏ	•	LEYSANƏ
LALƏNUR	•	LƏÇƏK
LALƏRUX	•	LƏMAN
LALƏZAR	•	LƏMANƏ
LAMİDƏ	•	LƏNBƏR
LAMİYƏ	•	LƏTAFƏT

LƏTİFƏ	•	LİMUNƏT
LƏYAQƏT	•	LUMİYYƏ
LƏYƏ	•	LUMU
LİLPAR	•	LÜTFİNAZ
LİLUFƏR	•	LÜTFİYYƏ
LİMON	•	

Qız adları

MABİDƏ	MAHMƏZƏR
MACİDƏ	MAHNAR
MAFİLƏ	MAHNAZ
MAHİDƏ	MAHNUR
MAHNUR* }	MAHNURƏ
MAHİNUR }	MAHRU
MAHİRƏ	MAHRUD }
MAHİTAB	MAHRUX* }
MAHİTAC	MAHRUZƏ
MAHİYƏ	MAHTABAN
MAHİZAR }	MAHTAC
MAHİZƏR* }	MAHTƏN

MAHUR	MEHRİYƏ
MAILƏ	MEHTAB
MAİSƏ	MERAC
MANAY	MEYXANIM
MARAL	MEYRANƏ
MATAN	MEYRƏNİSƏ
MAVİYƏ	MEYVƏ
MAYA	MƏDİHƏ
MAYAGÜL	MƏDİNƏ
MAYASƏT	MƏFXURƏ
MAYGÜL	MƏFKURƏ
MAYİSƏ	MƏFRUZƏ
MAYNİSƏ	MƏFTUNƏ
MAYNUR	MƏHARƏT
MAYSARƏ	MƏHBUBƏ
MEHİN	MƏHƏBBƏT
MEHMANƏ	MƏHİN
MEHPARƏ	MƏHLUQƏ
MEHRAN	MƏHRUZƏ
MEHRANƏ	MƏHSƏTİ
MEHRANQIZ }	MƏNSUMƏ
MEHRƏNGİZ* }	MƏHTUBƏ
MEHRİ	MƏNZƏRƏ
MEHRİBAN	MƏXFİRƏT

MƏXMƏR	•	MƏRƏNƏ
MƏKKƏ	•	MƏRHƏMƏT
MƏKFURƏ	•	MƏRİFƏT
MƏQSUMƏ	•	MƏRMƏR
MƏLAHƏT	•	MƏRYƏM
MƏLAKƏ	•	MƏRZƏ
MƏLEYKƏ	•	MƏRZİYYƏ
MƏLƏK	•	MƏSMƏ
MƏLƏKXANIM	•	MƏSMƏXANIM
MƏLHƏM	•	MƏSRURƏ
MƏLİKƏ	•	MƏSTAN
MƏLTƏM	•	MƏSTİ
MƏMLƏKƏT	•	MƏSTURƏ
MƏNİRƏ	•	MƏSUDƏ
MƏNSİMƏ	•	MƏSUQƏ
MƏNSUBƏ	•	MƏSUMƏ
MƏNSURƏ	•	MƏŞƏDİXANIM
MƏNSURİYYƏ	•	MƏŞUQƏ
MƏNZƏR	•	MƏTANƏT
MƏNZƏRƏ	•	MƏTƏK
MƏNZƏRƏT	•	MİXƏK
MƏNZURƏ	•	MİXƏKZƏR
MƏRCAN	•	MİLANƏ
MƏRCANƏ	•	MİLAYƏ

MİLYANƏ	•	MİRSƏRİYYƏ
MİLYAR	•	MİRVARİ
MİNA	•	MİRVARİD
MİNAC	•	MORUQ
MİNAXANIM	•	MÖMİNƏ
MİNARƏ	•	MUXLİSƏ
MİNAYƏ	•	MUNİSƏ
MİNAZƏR	•	MURADİYYƏ
MİNƏ	•	MÜQƏDDƏS
MİNƏXANIM	•	MÜLAYİM
MİNGÜL	•	MÜLKİYYƏ
MİNHAL	•	MÜLKÜNAZ
MİNİRƏ	•	MÜNƏVVƏR
MİNNAZ	•	MURŞİDƏ
MİNNƏT	•	MÜSABƏR
MİNNUR	•	MÜSLÜMƏ
MİNURƏ	•	MÜŞƏRRƏF
MİNZƏR	•	MÜŞFİQƏ
MİRAYƏ	•	MÜŞGÜNAZ
MİRZƏHRA	•	

N

Qız adları

NABAT
NABATİ
NACİYƏ
NADİMƏ
NADİRƏ
NAFİLƏ
NAGAHAN
NAHİD
NAHİDƏ
NAXIŞ
NAİBƏ
NAİDƏ

NAİLƏ
NAİMƏ
NAİRƏ
NAMİDƏ
NAMİQƏ
NAMİRƏ
NAMIYƏ
NANA }
NANƏ }
NANƏGÜL
NANƏZƏR
NARALƏM

NARBADAM
NARBƏYİM
NARDANƏ
NARGİLƏ
NARGÜL
NARXANIM
NARIN
NARINC
NARINGÜL
NARİDƏ
NARIYƏ
NASİRƏ
NATAVAN }
NATƏVAN }
NATİQƏ
NAZALƏM
NAZAN
NAZANGÜL
NAZANİ
NAZGÜL
NAZXANIM
NAZƏNDƏ
NAZƏNİN
NAZİFƏ

NAZİLƏ
NAZİMƏ
NAZİRƏ
NAZLI
NAZLIBACI
NAZNAZ
NAZPƏRİ
NAZTAMAM
NAZVİNƏ
NAZYETƏR
NEVRİSTAN
NEYRƏXANIM
NƏCİ
NƏCİB
NƏCİBƏ
NƏCİDƏ
NƏCİYƏ
NƏDİMƏ
NƏFİLƏ
NƏFİSƏ
NƏĞMƏ
NƏĞMİYYƏ
NƏHAYƏT
NƏNƏBACI

NƏNƏXANIM
 NƏNƏQIZ
 NƏRÇƏ
 NƏRGİZ
 NƏRGİZƏ
 NƏRMANƏ
 NƏRMİN
 NƏRMİNƏ
 NƏSİLƏ
 NƏSİMƏ
 NƏSRİN
 NƏŞİDƏ
 NƏVAZİŞ
 NƏZAKƏT
 NƏZİRƏ
 NƏZMİYYƏ
 NƏZRİN
 NİCABƏT
 NİGAR
 NİHAL
 NİKBİN
 NİLUFƏR
 NİSƏ

NİSƏXANIM
 NİŞANƏ
 NİYAL
 NİYYƏT
 NOVBAHAR
 NOVELLA
 NÖVRƏSTƏ
 NUBAR }
 NÜBAR' }
 NURA
 NURAL
 NURALƏT
 NURAN
 NURANƏ
 NURANİYYƏ
 NURAY
 NURAYƏ
 NURBADAM
 NURBƏNİZ
 NURCAHAN
 NURCAN
 NURÇİN
 NURDANƏ

NURDƏRYA
 NURƏFŞAN
 NURƏNGİZ
 NURHAN
 NURHAVA
 NURHƏYAT
 NURXANIM
 NURXATIN
 NURİDƏ
 NURİYYƏ
 NURQƏLƏM
 NURLANA' }
 NURLANƏ }
 NURPÜSTƏ
 NURTAC

NURTAMAM
 NURTƏK
 NURTƏKİN
 NURSAN
 NURSONA
 NURSONU
 NURYAZ
 NURZƏKA
 NURZIYA
 NÜBAR
 NÜBARƏ
 NÜFURƏ
 NÜFUZƏ
 NÜŞABƏ

Qız adları

OFELYA }
OFELİYA }
OĞLANGƏRƏK }

.....

OVSANA
OZANGÜL

Qız adları

ÖVLİYYƏ
ÖZGÜL

.....

ÖZGÜR

P

Qız adları

PAXLA	•	PƏRNAZ
PAKİZƏ	•	PƏRŞAN
PƏRİ	•	PƏRVANƏ
PƏRİCAHAN	•	PƏRVAZ
PƏRİGÜL	•	PƏRVİN
PƏRİXAN	•	PƏRVİNƏ
PƏRİXANIM	•	PİKƏ
PƏRİNƏZ	•	PİKƏXANIM
PƏRİNİSƏ	•	PİRAYƏ
PƏRİŞAN	•	PİRAXANIM
PƏRİZAD	•	PİYALƏ

PÜNHAN	•	PÜSTƏGÜL
PÜNHANƏ	•	PÜSTƏXANIM
PÜRZƏ	•	PÜSTƏNAR
PÜRZƏXANIM	•	PÜSTƏNAZ
PÜSƏNBƏR	•	PÜSTƏNUR
PÜSTƏ	•	PÜSTƏZƏR

Qız adları

RABİYƏ* }
 RABİYYƏ }
 RACİDƏ
 RADİLƏ
 RADİFƏ
 RAFƏT
 RAFİDƏ
 RAHİBƏ
 RAHİLƏ }
 RƏHİLƏ* }
 RAHİYƏ
 RAİFƏ
 RAİSƏ

RAKİFƏ
 RAQİLƏ
 RAMİDƏ
 RAMİQƏ
 RAMİLƏ
 RAMİZƏ
 RAMİYƏ
 RASİDƏ
 RASİFƏ
 RASİMƏ
 RATİDƏ
 RAYA

RAYƏT
 RAYGÜL
 RAYİBƏ
 RAYİHƏ
 RAYİLƏ
 RAYİSƏ
 RAZİLƏ
 RAZİYƏ
 REYDANƏ
 REYHAN
 REYHANƏ
 RƏBİYƏ
 RƏBİYƏT
 RƏCCƏ
 RƏFAYƏT
 RƏFİQƏ
 RƏHİMƏ
 RƏXŞƏNDƏ
 RƏİSƏ
 RƏQİBƏ
 RƏQUBƏT
 RƏQSANƏ
 RƏLANƏ
 RƏMAYƏ

RƏMİLƏ
 RƏMİYYƏ
 RƏMZİYYƏ
 RƏNA
 RƏSİDƏ
 RƏSİFƏ
 RƏSMİYYƏ
 RƏŞİDƏ
 RƏŞMƏ
 RƏVANƏ
 RƏZİDƏ
 RƏZİYYƏ
 RİHNAZ
 RİMA
 ROZA
 RÖVŞANƏ
 RÖYA
 RUFANƏ
 RUFİLƏ
 RUHANƏ
 RUHƏNGİZ
 RUHƏNGÜL
 RUHİDƏ
 RUHİYYƏ

RUHNAZ	:	RUZİGAR
RUHNƏVAZ	:	RÜBABƏ
RUQİYYƏ	:	RÜXSARƏ
RUMİYA	:	RÜSALƏ
RUMİYYƏ	:	RÜZAYƏ

Qız adları

SAAT	:	SAFURA
SAATXANIM	:	SAHİBƏ
SABAHGÜL	:	SAHİLƏ
SABİLƏ	:	SAKİNƏ
SABİRƏ	:	SALATIN
SABİTƏ	:	SALEHƏ
SABİYƏ	:	SALİDƏ
SABURA	:	SALİSƏ
SAÇLI	:	SAMAYƏ
SADƏGÜL	:	SAMİRƏ
SADİQƏ	:	SAMİYƏT
SADİYƏ	:	SAMURƏT

SANIYƏ	SEVGİYYƏ
SARA	SEVGÜN
SARAY	SEVGÜL
SARIGÜL	SEVİK
SARITEL	SEVİL
SAYAT }	SEVİM
SAYAD* }	SEVİMLİ
SAYALI	SEVİN
SEÇKİN	SEVİNC
SEHRAN	SEVNUR
SEHRANƏ	SEVZƏR
SEHRAYƏ	SEYLAN
SELCAN	SEYRAN
SELYAN	SEYRANƏ
SEYLANƏ	SƏADƏT
SEVANƏ	SƏBA
SEVDA	SƏBAHƏT
SEVDAGÜL	SƏBANƏ
SEVDİM	SƏBİHƏ
SEVƏN	SƏBİLƏ
SEVƏR	SƏBİNƏ
SEVGİ	SƏBİRƏ
SEVGİLİ	SƏBİYYƏ
SEVGİNƏZ	SƏBİYYƏ

SƏBUHƏ	SƏKİNƏ
SƏCCARƏ	SƏQİLƏ
SƏDA	SƏLBİ
SƏDAQƏT	SƏLDUZ
SƏDAYƏ	SƏLİQƏ
SƏDƏF	SƏLİMƏ
SƏDİFƏ	SƏLİMNƏZ
SƏDİQƏ	SƏLMİ
SƏDİYYƏ	SƏLMİNƏZ
SƏFA	SƏLTƏNƏT
SƏFAGÜL	SƏMA
SƏFALI	SƏMARƏ
SƏFAYƏT	SƏMAYƏ
SƏFAYİL	SƏMƏNDƏR
SƏFİNƏZ	SƏMƏNGÜL
SƏFİYYƏ	SƏMƏNİ
SƏFURƏ	SƏMƏRQƏND
SƏHƏR	SƏMİLƏ
SƏHƏRGÜL	SƏMİMƏT
SƏHİMƏ	SƏMİRƏ
SƏHRA	SƏMİYYƏ
SƏHRADƏ	SƏMRA
SƏXAVƏT	SƏNƏM
SƏİDƏ	SƏNUBƏR

SƏNURƏ
SƏRBANƏ
SƏRƏNGÜL
SƏRGÜL
SƏRİNGÜL
SƏRİYYƏ
SƏRMAYƏ
SƏRVƏT
SƏRVİNAZ
SƏVİYYƏ
SƏYALİ
SƏYANƏ
SƏYYADƏ
SƏYYARƏ
SİDDİQƏ
SİDQİYYƏ
SİFAYİ
SİMA
SİMARƏ
SİMNARƏ
SİMNAZ
SİMUZƏR
SİNEYNAZ
SİTAR

SİTARƏ
SİYAFƏT
SİYAHTEL
SİYANƏ
SOFA
SOFYA
SOLMAZ
SOLMAZGÜL
SOLTANBIKƏ
SOLTANNİSƏ
SONA
SONABƏYİM
SONAGÜL
SONAXANIM
SONANUR
SONASI
SONAZƏR
SONGÜL
SOVQAT
SÖNMƏZ
SÖYLÜ
SUDABƏ
SUDƏ
SUĞRA

SUHEYLA
SUQRA
SULDUZ
SULTAN
SUMAYƏT
SUNAY
SUNAYƏ
SURA
SURAY
SURAYA
SURƏ
SURƏPIKƏ
SURƏT
SÜBNAZ
SÜDABƏ
SÜLHANƏ

SÜLHIYYƏ
SÜLHNUR
SÜLHNURƏ
SÜLHSEVƏR
SÜLHZƏR
SÜNBÜL
SÜNBÜLƏ
SÜNBÜLZƏR
SÜRƏYYA
SÜRMƏ
SÜSƏN
SÜSƏNBƏR
SÜSƏNGÜL
SÜVARƏ
SVETLANA

Qız adları

ŞADALƏM
ŞADGÜL
ŞAHBACI
ŞAHGÜL
ŞAHXANIM
ŞAHI
ŞAHİDƏ
ŞAHİNƏ
ŞAHMARA
ŞAHNARA

ŞAHNAZ
ŞAHNƏNƏ
ŞAHNİGAR
ŞAHNİSƏ
ŞAHRUN
ŞAHSƏNƏM
ŞAHZADƏ
ŞAXLI
ŞAİQƏ
ŞAKİRƏ

ŞAMAMA
ŞAMDAN
ŞAMİLƏ
ŞAYƏSTƏ
ŞELAQƏ
ŞEYDA
ŞƏBNƏM
ŞƏDİDƏ
ŞƏDİYYƏ
ŞƏFA
ŞƏFAƏT
ŞƏFAHƏT
ŞƏFAQƏT
ŞƏFALƏ
ŞƏFƏQ
ŞƏFİQƏ
ŞƏFİRƏ
ŞƏHADƏ
ŞƏHANƏ
ŞƏHİDƏ
ŞƏHLA
ŞƏHLƏT
ŞƏHRİ
ŞƏHRİYYƏ

ŞƏKƏR
ŞƏKƏRXANIM
ŞƏKİNAZ
ŞƏKURƏ
ŞƏLALƏ
ŞƏMAYİL
ŞƏMS
ŞƏMSİYYƏ
ŞƏMSİYYƏT
ŞƏNGÜL
ŞƏNNAZ
ŞƏRAFƏT
ŞƏRƏBANI
ŞƏRƏF
ŞƏRƏFNAZ
ŞƏRİFƏ
ŞƏRQİ
ŞƏRQİYAS
ŞƏRQİYYƏ
ŞİKARƏ
ŞİRİN
ŞİRİNCAN
ŞİRİNGÜL
ŞİRMAYƏ

ŞİRNAZ
ŞÖLƏ
ŞÖVKƏT
ŞÖVQƏT
ŞÖVQİYYƏ
ŞÖVQÜ

•
•
•
•
•
•
•
•
•
•

ŞUQİYYƏ
ŞURA
ŞUŞA
ŞÜKRAN
ŞÜKRİYYƏ
ŞÜKUFƏ
ŞÜŞƏ

Qız adları

TAHİRƏ
TAİBƏ
TALE
TALEHƏ
TALİYƏ
TAMAM
TAMAMGÜL
TAMARA
TAMAŞA
TAMİLLA
TARİQƏ
TAVAT

•
•
•
•
•
•
•
•
•
•
•
•
•

TEHRANƏ
TELİS
TELQƏLƏM
TELQIZ
TELLƏR
TELLİ
TELMURA
TELNAZ
TELPƏRİ
TEYVƏ
TEYYİBƏ

TEYYUBƏ	•	TİBURƏ
TƏBANƏ	•	TİNATİN
TƏBƏRRİK	•	TOFİQƏ
TƏBİBƏ	•	TOMRİS
TƏBRİZƏ	•	TOVUZ
TƏHMİNƏ	•	TÖHFƏ
TƏKGÜL	•	TÖRƏ
TƏLİFƏ	•	TUBA
TƏMRAZ	•	TUBU
TƏMRUZ	•	TUBUXANIM
TƏNZİLƏ	•	TUĞRA
TƏRANƏ	•	TUQİYƏ
TƏRAVƏT	•	TUMAYƏ
TƏRGÜL	•	TUNARƏ
TƏRXAN	•	TURA
TƏRXANƏ	•	TURAC
TƏRXANIM	•	TURAN
TƏRİFƏ	•	TURANƏ
TƏRLANƏ	•	TURAY
TƏRMİNƏ	•	TURHAN
TƏRSANƏ	•	TUTU
TƏYYİBƏ	•	TUTUBƏYİM
TƏZƏGÜL	•	TUTUBİKƏ

TUTUXANIM	•	TÜNAYƏ
TUTUNAR	•	TÜNZALƏ
TUTUZƏR	•	TÜRFƏ
TUYĞUN	•	TÜRKAN
TÜKƏZ	•	TÜRKANƏ
TÜKƏZBAN	•	

Qız adları

ULDUZ	•	UMNİSƏ
ULDUZƏ	•	UMRAN
UMAY	•	UMSARƏ
UMAYA	•	UNEL
UMAYRA	•	URFAN
UMCAHAN	•	URFANƏ
UMGÜLSÜM	•	URİSƏ
UMXANIM' }	•	URQİYYƏ }
UMUXANIM }	•	RUQİYYƏ' }
UMLEYLA	•	URZUYAR

Qız adları

ÜLAFƏT	•	ÜMBÜLNİSƏ
ÜLGƏZ	•	ÜMBÜLMƏNİ
ÜLKƏR	•	ÜMCAHAN
ÜLVİ	•	ÜMGÜLSÜM
ÜLVİN	•	ÜMİDƏ
ÜLVİNƏ	•	ÜMMAN
ÜLVİYYƏ	•	ÜMMANGÜL
ÜLVİYYƏT	•	ÜNBƏR
ÜMBÜL	•	ÜTİLƏ

Qız adları

VAHİDƏ
VAQİFƏ
VALİDƏ
VALİZƏ
VASİDƏ
VASİFƏ
VƏCİHƏ
VƏFA
VƏFAGÜL
VƏFALI

.....

VƏFAYƏT
VƏSADƏT
VƏSALƏT
VƏSFIYYƏ
VƏSİLƏ
VƏSMƏ
VƏZİFƏ
VÜSALƏ
VÜSALƏT

Qız adları

YAXŞI
YAXŞIXANIM
YAQUT
YANARGÜL
YARAŞIQ
YASƏMƏN
YAŞILGÜL
YAZGÜL
YAZGÜLÜ

.....

YEGANƏ
YEKSARƏ
YENİGÜL
YENİLƏ
YETƏR
YETƏRXANIM
YETƏRQIZ
YONCA
YONCAXANIM

Z

Qız adları

ZABİLƏ
ZABİTƏ
ZAFTA
ZAHİDƏ
ZAHİRƏ
ZAI BƏ
ZAI DƏ
ZAKİRƏ
ZAQİBƏ
ZALXA
ZAMİRƏ

ZANBAQ
ZAREMA
ZAURA
ZAYIDAT
ZEMFİRA }
ZENFİRA }
ZEYNƏB
ZEYVƏ
ZƏBİHƏ
ZƏBİYƏT
ZƏBURƏ

ONOMASTİKA

ELMi

MƏKTƏBİ

Məktəbin başçısı A. Qurbanov

Dilin lüğət tərkibinin bir hissəsini təşkil edən müxtəlif növ xüsusi adlar - şəxs adları, yer-yurd adları və s. onomastik tədqiqatlarda öyrənilir. Bu növ tədqiqatlar elmi məktəb formasını alaraq antorponimik mədəniyyətinin inkişafında xüsusi əhəmiyyət kəsb edir.

Cəmiyyəti yaradan A. Qurbanov

ZƏHRƏ		ZƏRİNƏ
ZƏKƏRİYƏ		ZƏRİNTAC
ZƏKİFƏ		ZƏRQƏLƏM
ZƏKİYƏ		ZƏRLİ
ZƏKURƏ		ZƏRNAME
ZƏLİHƏ		ZƏRNAZ
ZƏMANƏ		ZƏRNİGAR
ZƏMİLƏ		ZƏRNİSƏ
ZƏMİNƏ		ZƏRNİŞAN
ZƏNURƏ		ZƏRNUR
ZƏRALƏM		ZƏRNURƏ
ZƏRBADAM		ZƏRPÜSTƏ
ZƏRÇİÇƏK		ZƏRRI
ZƏRƏFŞAN		ZƏRÖVŞƏ
ZƏRƏNGÜL		ZƏRTƏKİN
ZƏRƏNQIZ		ZƏRUHƏ
ZƏRƏNTAC		ZİBA
ZƏRGİLƏ		ZİBƏYDƏ
ZƏRGÜL		ZİBƏR
ZƏRXANIM		ZİNƏ
ZƏRİ		ZİNİYƏT
ZƏRİF		ZİNİYƏTXANIM
ZƏRİFƏ		ZİVƏR

İər bir elmin təş-
kili və inkişaf
etdirilməsində

cəmiyyətin rolu və əhə-
miyyəti az olmur. Azər-
baycan elmində "Ono-
mastika Cəmiyyəti"
xüsusi əhəmiyyət kəsb
etmişdir. Məhz yeni ədə
yaratmaq məsələləri bu
cəmiyyətin vasitəsi ilə
qaydaya salınmaqdadır.

ZIYAFƏT
ZIYARƏT
ZÖHRƏ
ZÜBALƏ
ZÜBEYDƏ
ZÜLALƏ
ZÜLEYXA
ZÜLEYMA

.....

ZÜLFİ
ZÜLFİNAZ
ZÜLFİYYƏ
ZÜLFÜNUR
ZÜLHİCCƏ
ZÜMRÜD
ZÜRÜT

5 ANTROPONİMİK TƏDQİQATA DAİR

Müntəzəm tədqiqat tələb edən lingvistik problemlərdən olan antroponimik axtarışlar zamanın ən zəruri məsələlərindəndir.

AZƏRBAYCAN OĞLAN VƏ QIZ ADLARININ LİNGVİSTİK TƏDQIQI BARƏDƏ

Səxs adları dildə ən fəal, ən çox işlənən söz qrupudur. Ailə-məişətdə, ailə üzvləri arasında, iş yerlərində müraciətlər, əsasən, adlar vasitəsilə ifadə olunur. Buna görə də cəmiyyət tərkibində adsızlığa yol verilmir, dünyada adsız insana təsadüf olunmur, pis-yaxşı, hamı ada malikdir.

Yaxşı, qəşəng, gözəl ad hər bir xalqın antroponimik sistemində ad məənəviyyatının əsasını təşkil edir.

Ad problemi hələ uzaq keçmişdən hər xalqın diqqətini cəlb etmişdir. Hər bir ailə, hər bir xalq gözəl ad yaratmağa xüsusi meyl göstərmiş və bunun əsasında qəşəng adlar sistemi meydana gəlmişdir.

Belə bir linqvistik proses Azərbaycan xalqının da mənəvi tarixində xüsusi yer tapmışdır. Hazırda istifadə olunan adlarımızın bir qrupu tarixən yaranıb formalaşmış antroponimlərdir. Digər hissəsi isə son zamanların məhsuludur.

Linqvistik qanunauyğunluq əsasında Azərbaycan antroponimlərinin sistemi tərkibcə get-gedə zənginləşməkdədir. Onomastik vahidlər qrupuna aid olan bu sözlər xalqımızın əvəzsiz mənəvi dəyərlərinin tərkib üzvlərindəndir.

Dünya elmində ad probleminin bir-birilə bağlı bir çox məsələləri mövcuddur. Adyaratma prinsiplərinin dəqiqləşdirilməsi adların tədqiqi, adların təbliği bu sahənin ümdə nəzəri və tətbiqi məsələlərindəndir.

Ad probleminə dair məsələlərin öyrənilməsinə Azərbaycan elmində keçən əsrlərdən başlanılmışdır. Bu məsələlərə bədii ədəbiyyatda da toxunulduğu müşahidə olunur. Doğrudur, bu məsələlər təsadüfdən-təsadüfə diqqəti cəlb etmişdir. Lakin elm sahəsinin başlanğıcı üçün bu sox qiymətli əhəmiyyət kəsb edirdi.

XIX əsrin müxtəlif illərində bədii ədəbiyyatda ad probleminin tərkibini təşkil edən - adın mənası, adın işlənmə dairəsi kimi məsələlər bəzi bədii və tarixi əsərlərdə, az da olsa, özünə yer tapmışdır.

Ad probleminin ətraflı və geniş şərhə Azərbaycan elmində, əsasən, XX əsrdə geniş inkişaf tapmışdır. XX əsrin 50-ci illərində Azərbaycan elmində ad nəzəriyyəsi Tiflis və Bakıda formalaşmağa doğru istiqamət götürmüş və böyük uğurlar əldə olunmuşdur. Həmin illərdə API-də (Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutunda) "Onomastik elmi mərkəz", "Onomastika cəmiyyəti", "Onomastika elmi məktəbi" yaranmış və digər məsələlərlə yanaşı, antroponimlərə dair də böyük elmi-nəzəri məsələlər həyata keçirilmişdir¹.

XX əsrin 80-90-cı illərində antroponim problemi tətbiqi dilçilik istiqamətində diqqəti daha çox cəlb etmiş, xeyli tədqiqat işləri aparılmış və dəyərli əsərlər meydana çıxmışdır.

¹ *A.Qurbanov*. Azərbaycan şəxs adları və onların xüsusiyyətləri. Tbilisi, yanvar 1956.

1. **Həsən Əliyev.** Ümumi antroponimika problemləri. Bakı, 1985.
2. **Bəhruz Abdullayev.** Azərbaycan şəxs adlarının izahlı lüğəti. Bakı, 1985.
3. **Mədəd Çobanov.** Azərbaycan antroponimiyasının əsasları. Bakı, 1983.
4. **Osman Mirzəyev.** Adlarımız. Bakı, 1986.
5. **Məmmədağa Şirəliyev** və b. Azərbaycan şəxs adları. Bakı, 1987.
6. **Rəxşəndə İsmayılova, Qara Məşədiyev, Qüdrət Cəfərov.** Azərbaycan dilinin onomastikası. Bakı, 1987.
7. **Musa Adilov, Aydın Paşayev.** Azərbaycan onomastikası. Bakı, 1987.
8. **Əzizxan Tanrıverdiyev.** Türk mənşəli Azərbaycan antroponimləri. Bakı, 1996.

XXI əsrdə bu problem elmin gündəliyində yenə də möhkəm yer tutmaqdadır. Müasiri olduğumuz əsrdə yaranan əsərlər içərisində Aydın Abi Aydının “Şəxs adları lüğəti” (Bakı, 2002) adlı kitabı həm həcminə, həm də məzmununa görə diqqəti xüsusi olaraq cəlb edir.

Müasir dövrdə Azərbaycan antroponimikası sahəsində həll olunması nəzəri və əməli məsələlər az deyildir. Həmin məsələlərin uğurla işıqlandırılması *onomalogiyanın* gələcəyini şərtləndirən, onun inkişafına elmi təkan verən vəzifələrimizdəndir.

Müəllif

haqqında

Afad (Alıfuad) Məhəmməd oğlu Qurbanov altayşünas, türkoloq-dilçidir. O, bir sıra beynəlxalq və milli akademiya­ların akademiki, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının üzvü, Türkiyə Türk Dil Qurumunun şərəfli üzvü, dünyanın bir çox linqvistik və onomastik elmi komitə, cəmiyyət və təşkilatlarının həqiqi və ya fəxri üzvü, Əməkdar elm xadimi, Dövlət mükafatı laureatı, filologiya elmləri doktoru, professorudur.

Dünyada tanınmış "Azərbaycan onomalogiya-sı" elmi məktəbini yaratmışdır.

Əsas əsərlərindən:

"Ümumi dilçilik" (2 cildə), "Türkoloji dilçilik" (5 cildlik), "Azərbaycan dilçiliyi prob-

lemləri" (3 cildlik), "Müasir Azərbaycan ədəbi dili (2 cildlik), Azərbaycan onomalogiya-sının əsasları (2 cildə), "Antroponim nəzəriyyəsi", "Dünyanın dil ailələri" və s.

A.Qurbanovun əsərləri Asiya və Avropanın bir çox ölkələrinə yayılmışdır. Onun kitabları İranın Məşhəd şəhərindəki *İmam Rza-nın* məşhur elmi kitabxanasında, Təbriz və İsfahan kitabxanalarında, Türkiyənin, Orta Asiya ölkələrinin kitabxanalarında özünə yer almışdır.

Avropa ölkələrindən Almaniya, Macarıstan, Yunanıstan, Finlandiya, Rusiya və başqa yerlərdə də onun əsərləri kitabxanalarda mövcuddur.

ABŞ-ın ştatlarındakı universitetlərin kitabxanalarının əksəriyyətində də A.Qurbanovun kitablarına rast gəlmək olur.

Mündəricə

	Səh.
GİRİŞ	3

1 ŞƏXS ADLARI NƏZƏRİYYƏSİNƏ DƏİR MÜLAHİZƏLƏR

I FƏSİL	
ŞƏXS ADLARI ANLAYIŞI	7
1.01. Ad və insan	7
1.02. Ad insanı fərqləndirən əlamətdir	9

1.03. Şəxs adlarının xüsusiyyətləri	13
1.04. Şəxs adları sistemi	17

II FƏSİL	
AZƏRBAYCANLI ADLARININ YARANMASI	19

III FƏSİL	
AZƏRBAYCANLI ADLARININ MƏNŞƏCƏ TƏRKİBİ	33
3.00. Quruluşca adların növləri	37

IV FƏSİL	
ŞƏXS ADLARININ SEMANTİK ƏLAMƏTLƏRİ	41
4.01. Şəxs adı və məna	41
4.02. Bəzi adların mənası	43

V FƏSİL	
ADSEÇMƏ VƏ ADVERMƏ ƏNƏNƏLƏRİ	47
5.01. Tarixi ənənəmizdən	48
5.02. Adseçmək zövqü	50

5.03. Advermə ənənələri	54
5.04. Adların cinsə görə seçilməsi	59
5.05. Adların qafiyələndirilməsi	60
5.06. Doğum günü və onu qeyd etmək ənənəsi	64
5.07. Adın qorunması	67

VI FƏSİL

ŞƏXS ADLARININ YAZILIŞI VƏ DEYİLİŞİ	69
--	----

6.01. Şəxs adlarının yazılışı	69
6.02. Şəxs adlarının deyilişi	72

AZƏRBAYCAN ƏLİFBASI	78
---------------------------	----

2

ŞƏXS ADLARI NƏZƏRİYYƏSİNƏ DƏİR MÜLAHİZƏLƏR

VII FƏSİL

BƏZİ ŞƏXS ADLARININ ENSİKLOPEDİK ŞƏRHİ A-Z	79
--	----

3

AZƏRBAYCANLI OĞLAN ADLARI

A-Z	137
-----------	-----

4

AZƏRBAYCANLI QIZ ADLARI

A-Z	221
-----------	-----

5

ANTROPONİMİK TƏDQIQATA DƏİR

AZƏRBAYCANLI OĞLAN VƏ QIZ ADLARININ LİNGVİSTİK TƏDQIQI BARƏDƏ	291
MÜƏLLİF HAQQINDA	298

A. Qurbanov. Azərbaycanlı şəxs adları
ensiklopediyası. Bakı, 2006.

А. Гурбанов. Энциклопедия Азербайджанских
личных имен. Баку, 2006.

A. Gurbanov. Encyclopedia of Azerbaijanian
Personal Names. Baku, 2006.

* * *

Rəyçi: *Sayalı Sadıqova*
filologiya elmləri doktoru, professor

Redaktorlar: *Hacər Hüseynova*
filologiya elmləri namizədi, dosent
Fidan Qurbanova
filologiya elmləri namizədi, dosent

Korrektorlar: U. Həsənova, A. İsayeva

Dizayner: Mətanət Məmmədova

- ♦ Yığılmağa verilmiş: 27.09.2006
- ♦ Çapa imzalanmış: 21.11.2006
- ♦ Kağız biçimi: 84x108 1/32
- ♦ Ümumi həcmi: 19 ç.v.
- ♦ Sayı: 777 nüsxə.
- ♦ Ofset çap üsulu.
- ♦ Sifariş nömrəsi: 167
- ♦ Sərbəst qiymətlə.

1-ci buraxılış